

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра математики та методики її навчання

Тимчук М.В.

Комплексний аналіз

Рівне 2026

УДК 517.53:378.147.014.24(076.5)

Комплексний аналіз. Навчально-методичний посібник. Рівненський державний гуманітарний університет / укладач М. В. Тимчук. 2026. 83 с.

Укладач:

Тимчук М. В. – старший викладач кафедри математики та методики її навчання.

Рецензенти:

Генсіцька-Антонюк Н. О. – к. п. н., доцент, доцент кафедри математики та методики її навчання РДГУ.

Петрівський Я. Б. – д. т. н., професор, професор кафедри інформаційних технологій та моделювання РДГУ.

Рекомендовано до друку кафедрою математики та методики її навчання (протокол № 7 від 26 травня 2026 р.)

Затверджено навчально-методичною комісією факультету математики та інформатики Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 5 від «27» «травня» 2026 р.)

ЗМІСТ

§ 1. Комплексні числа та дії над ними.	4
§ 2. Послідовності та ряди комплексних чисел.	8
§ 3. Функції комплексної змінної. Елементарні функції.	10
§ 4. Похідна.	18
§ 5. Відображення за допомогою лінійної функції.	24
§ 6. Відображення за допомогою функції $w = \frac{1}{z}$	27
§ 7. Дробово-лінійна функція.	30
§ 8. Степенева функція з раціональним показником $w = z^{\frac{p}{q}}$	33
§ 9. Відображення за допомогою функцій $w = e^z$ та $w = \ln z$	36
§ 10. Функція Жуковського.	43
§ 11. Відображення тригонометричними та гіперболічними функціями.	46
§ 12. Інтегрування функції комплексної змінної.	51
§ 13. Інтегральна теорема Коші.	54
§ 14. Інтегральна формула Коші.	57
§ 15. Ряд Тейлора.	60
§ 16. Ряд Лорана.	65
§ 17. Ізольовані особливі точки.	70
§ 18. Лишки.	74
§ 19. Обчислення інтегралів по замкненому контуру.	78
<i>Література</i>	83

§ 1. Комплексні числа та дії над ними.

Комплексне число $z = x + iy$, відмінне від нуля, можна записати у показниковій формі $z = |z|e^{i\arg z}$ та тригонометричній формі $z = |z|(\cos(\arg z) + i \sin(\arg z))$.

Модуль числа z знаходиться за формулою

$$|z| = \sqrt{x^2 + y^2} \quad (1)$$

Значення аргумента числа z , що міститься в проміжку $[0; 2\pi)$, називається головним значенням аргумента і обчислюється за формулами:

$$\arg z = \begin{cases} \arctg \frac{y}{x}, \text{ якщо } x > 0, y > 0 \text{ (I четверть)} \\ \arctg \frac{y}{x} + \pi, \text{ якщо } x < 0, y < 0 \text{ та } x < 0, y > 0 \text{ (II і III четверть)} \\ \arctg \frac{y}{x} + 2\pi, \text{ якщо } x > 0, y < 0 \text{ (IV четверть)} \end{cases} \quad (2)$$

Багатозначна функція $\text{Arg}z$ пов'язана з функцією $\arg z$ співвідношенням $\text{Arg}z = \arg z + 2k\pi (k = 0; \pm 1; \pm 2 \dots)$

Завдання 1. Записати показникову та тригонометричну форму комплексного числа z

1) $z = (1 + i)^6$.

Розв'язання. Запишемо спочатку в показниковій та тригонометричній формі число $1 + i$. Для цього знайдемо модуль і аргумент числа $1 + i$, скориставшись формулами (1) та (2):

$$|1 + i| = \sqrt{1 + 1} = \sqrt{2}; \quad \arg z = \arctg \frac{1}{1} = \frac{\pi}{4}.$$

Отже $1 + i = \sqrt{2}e^{i\frac{\pi}{4}} = \sqrt{2}(\cos \frac{\pi}{4} + i \sin \frac{\pi}{4})$.

Тоді $z = (1 + i)^6 = (\sqrt{2})^6 e^{i\frac{\pi}{4} \cdot 6} = 8e^{i\frac{3}{2}\pi}$ – показникова форма

$z = 8(\cos \frac{3}{2}\pi + i \sin \frac{3}{2}\pi)$ тригонометрична форма.

2) $z = 1 + i$; 3) $z = 1 - i$; 4) $z = -3$; 5) $z = 4i$; 6) $z = -2i$;

7) $z = -1 + i$; 8) $z = \frac{1}{2} - \frac{i}{2}$; 9) $z = 3 + i\sqrt{3}$; 10) $z = 7\sqrt{3} - 7i$;

11) $z = -\frac{1}{7\sqrt{3}} - \frac{i}{21}$; 12) $z = \frac{1}{i}$; 13) $z = \frac{1-i}{1+i}$; 14) $z = \frac{1}{2-i\sqrt{3}}$;

15) $z = (1 + i)^6$; 16) $z = (1 - i)^4$.

Якщо задано два комплексних числа $z_1=x_1+iy_1$, $z_2=x_2+iy_2$, то арифметичні дії над ними виконуються наступним чином:

$$z_1 \pm z_2 = x_1 \pm x_2 + i(y_1 \pm y_2);$$

$$z_1 \cdot z_2 = (x_1 + iy_1)(x_2 + iy_2) = x_1x_2 - y_1y_2 + i(x_1y_2 + x_2y_1);$$

$$\frac{z_1}{z_2} = \frac{x_1 + iy_1}{x_2 + iy_2} = \frac{(x_1 + iy_1)(x_2 - iy_2)}{(x_2 + iy_2)(x_2 - iy_2)} = \frac{x_1x_2 + y_1y_2 + i(x_2y_1 - x_1y_2)}{x^2 + y^2}$$

(тут $z_2 \neq 0$).

Завдання 2, Виконати дії

$$1) \left(\frac{1}{1-i} - \frac{1}{1+i} \right)^{45}.$$

Розв'язання.

$$\left(\frac{1}{1-i} - \frac{1}{1+i} \right)^{45} = \left(\frac{1+i-(1-i)}{(1-i)(1+i)} \right)^{45} = \left(\frac{2i}{2} \right)^{45} = i^{45} = i^{44} \cdot i = (i^4)^{11} \cdot i = i$$

Тут використана періодичність значень i^n : $i^1 = i$, $i^2 = -1$, $i^3 = -i$, $i^4 = 1$, $i^5 = i$ і т.д.

$$2) (2-i)(3+2i) - (i+1)(3-i); 3) (-1+2i)(4-i) + i(3+i);$$

$$4) \frac{1+i}{2-i} - \frac{2-i}{3+i}; 5) \frac{2-i}{1+i} + \frac{3}{2-i}; 6) \left(\frac{2+i}{3-i} - \frac{4-i}{1-i} \right)^2; 7) \left(\frac{1+i}{1-i} \right)^{102}$$

$$8) \left(\frac{1-i}{2+2i} \right)^7; 9) \left(\frac{3}{1-i} + \frac{2}{1+i} \right)^3.$$

Піднесення до степеня комплексного числа виконується за формулами

$$z^n = |z|^n (\cos n\varphi + i \sin n\varphi) = |z|^n e^{in\varphi}, \text{ де } \varphi = \arg z.$$

Корінь n -го степеня із комплексного числа z має n значень, які обчислюються за формулою $\sqrt[n]{z} = \{z_k\}$,

$$z_k = \sqrt[n]{|z|} \left(\cos \frac{\varphi+2k\pi}{n} + i \sin \frac{\varphi+2k\pi}{n} \right), \text{ де } k = 0, 1, 2, \dots, (n-1) \quad (3)$$

Значення, що відповідає $k = 0$ називається головним або арифметичним значенням кореня.

Завдання 3. Знайти всі значення коренів:

$$1) \sqrt[3]{4-4i}.$$

Розв'язання. Для обчислення всіх значень $\sqrt[3]{4-4i}$ скористаємося

формулою (3), в якій $n = 3, k = 0, 1, 2$. Так як $|4 - 4i| = \sqrt{32} = 4\sqrt{2}$, $\arg(4 - 4i) = -\frac{\pi}{4} + 2\pi = \frac{7\pi}{4}$, то

$$\begin{aligned} z_0 &= \sqrt[3]{4\sqrt{2}} \left(\cos \frac{\frac{7\pi}{4}}{3} + i \sin \frac{\frac{7\pi}{4}}{3} \right) = \sqrt[6]{32} \left(\cos \frac{7\pi}{12} + i \sin \frac{7\pi}{12} \right) = \\ &= \sqrt[6]{32} \left(\frac{\sqrt{2-\sqrt{3}}}{2} + i \frac{\sqrt{2+\sqrt{3}}}{2} \right) = \frac{\sqrt{2-\sqrt{3}} + i\sqrt{2+\sqrt{3}}}{\sqrt[6]{2}} \\ z_1 &= \sqrt[6]{32} \left(\cos \frac{\frac{7\pi}{4} + 2\pi}{3} + i \sin \frac{\frac{7\pi}{4} + 2\pi}{3} \right) = \sqrt[6]{32} \left(\cos \frac{5\pi}{4} + i \sin \frac{5\pi}{4} \right) = \\ &= -\sqrt[6]{32} \left(\frac{\sqrt{2}}{2} + i \frac{\sqrt{2}}{2} \right) = -\sqrt[6]{4}(1+i) = -\sqrt[3]{2}(1+i) \\ z_2 &= \sqrt[6]{32} \left(\cos \frac{\frac{7\pi}{4} + 4\pi}{3} + i \sin \frac{\frac{7\pi}{4} + 4\pi}{3} \right) = \sqrt[6]{32} \left(\cos \frac{23\pi}{12} + i \sin \frac{23\pi}{12} \right) = \\ &= \sqrt[6]{32} \left(\cos \frac{\pi}{12} - i \sin \frac{\pi}{12} \right) = \sqrt[6]{32} \left(\frac{\sqrt{2+\sqrt{3}}}{2} - i \frac{\sqrt{2-\sqrt{3}}}{2} \right) = \\ &= \frac{\sqrt{2+\sqrt{3}} - i\sqrt{2-\sqrt{3}}}{\sqrt[6]{2}} \end{aligned}$$

- 2) $\sqrt[4]{-1}$; 3) $\sqrt[3]{1}$; 4) $\sqrt[4]{-i}$; 5) $\sqrt[3]{i}$; 6) $\sqrt{1+i}$; 7) $\sqrt{-1-i}$; 8) $\sqrt{-2-2i}$; 9) $\sqrt[3]{2-2i}$; 10) $\sqrt{-3-i\sqrt{3}}$; 11) $\sqrt[3]{-2+2\sqrt{3}i}$; 12) $\sqrt[4]{-4-4i}$.

Завдання 4. Знайти множину точок, які задовольняють рівності, і зобразити її на комплексній площині

1) $\left| \frac{z-2}{z+2} \right| = 1$

Розв'язання. Введемо позначення $z = x + iy$, тоді

$$\left| \frac{x+iy-2}{x+iy+2} \right| = 1.$$

$$|x + iy - 2| = |x + iy + 2|, \sqrt{(x-2)^2 + y^2} = \sqrt{(x+2)^2 + y^2},$$

$$(x-2)^2 + y^2 = (x+2)^2 + y^2, x^2 - 4x + 4 = x^2 + 4x + 4,$$

$$8x = 0, x = 0.$$

Шуканою множиною точок є уявна вісь.

$$2) |z-2| = 2; \quad 3) |z+1-2i| = 3; \quad 4) |z-1-i| = 2; \quad 5) |z-1| + |z+1| = 3;$$

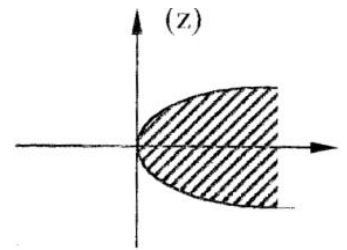
$$6) |z-1+i| = |-1+i-z|; \quad 7) \operatorname{Re} z - \operatorname{Im} z = 2; \quad 8) \arg z = \frac{\pi}{4};$$

$$9) \operatorname{Re} \frac{1}{z} = \frac{1}{2}; \quad 10) |z+2| - |z-2| = 3; \quad 11) \left| \frac{z-1}{z+1} \right| = 1; \quad 12) \operatorname{Re} z^2 = 1;$$

$$13) |z^2 - 1| = 1; \quad 14) \arg e^{z^2} = 1; \quad 15) |z|^2 = \operatorname{Im} z.$$

Областю називається відкрита зв'язна множина.

Однозв'язною областю називається область, будь-яку замкнену лінію якої можна деформувати в точку,

залишаючись при цьому в даній області.

Мал. 1

Завдання 5. Знайти множину точок, що задовольняють відповідній нерівності, і зобразити її на комплексній площині

$$1) (\arg(e^z))^2$$

Розв'язання. Введемо позначення $z = x + iy$ і підставимо в умову, одержимо:

$(\arg e^{x+iy})^2 \leq x, \quad y^2 \leq x$ – замкнена область, обмежена параболою $y^2 \leq x$ (мал. 1).

$$2) |z+i| < 1; \quad 3) |z-1+i| < 2; \quad 4) |z+1-i| < 3; \quad 5) \operatorname{Re} z > 2;$$

$$6) \operatorname{Im} z \leq -1; \quad 7) 0 < \operatorname{Re} z < 2; \quad 8) 0 \leq \operatorname{Im} z \leq 3; \quad 9) |z| + \operatorname{Re} z < 1;$$

$$10) 0 < \arg z < \frac{\pi}{4}; \quad 11) -\frac{\pi}{4} < \arg z < 0; \quad 12) \begin{cases} |z-1| > 1; \\ \operatorname{Im} z > 0 \end{cases};$$

$$13) \begin{cases} 0 < \operatorname{Im} z < 1 \\ \frac{\pi}{2} < \arg z < \pi \end{cases}; \quad 14) \operatorname{Re} \frac{1}{z} < \frac{1}{2}; \quad 15) \operatorname{Im} \frac{1}{z} > 1;$$

$$16) |z-1| + |z+1| < 4; \quad 17) \arg e^{z^2} < 1; \quad 18) |e^z|^2 < \operatorname{Im} z.$$

§ 2. Послідовності та ряди комплексних чисел.

Послідовність $\{z_n\}$, де $z_n = x_n + iy_n$ називається послідовністю комплексних чисел. Для того, щоб ця послідовність мала границю $c = \alpha + i\beta$, необхідно і достатньо, щоб $\lim_{n \rightarrow \infty} x_n = \alpha$, $\lim_{n \rightarrow \infty} y_n = \beta$. Так як збіжність послідовності комплексних чисел $\{z_n\}$ зводиться до збіжності двох послідовностей дійсних чисел $\{x_n\}$ і $\{y_n\}$, то всі властивості послідовностей дійсних чисел залишаються в силі і для послідовностей комплексних чисел.

Завдання 6. Знайти границі послідовностей:

$$1) \lim_{n \rightarrow \infty} \left(\frac{\sin 4n}{5n} + i \frac{n-2}{2n+1} \right).$$

Розв'язання. Так як послідовність комплексних чисел $\{z_n\}$ має границю $c = \alpha + i\beta$, якщо $\lim_{n \rightarrow \infty} x_n = \alpha$ та $\lim_{n \rightarrow \infty} y_n = \beta$, то знайдемо границі $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{\sin 4n}{5n}$ і $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{n-2}{2n+1}$. $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{\sin 4n}{5n} = 0$. Обчислимо границю $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{n-2}{2n+1}$, поділивши почленно чисельник та знаменник на n : $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1-\frac{2}{n}}{2+\frac{1}{n}} = \frac{1}{2}$. Отже $\lim_{n \rightarrow \infty} \left(\frac{\sin 4n}{5n} + i \frac{n-2}{2n+1} \right) = \frac{1}{2}i$.

$$2) \lim_{n \rightarrow \infty} \left(\frac{n+1}{2n+4} + i \frac{n^2+1}{3n^2+2n-1} \right); \quad 3) \lim_{n \rightarrow \infty} \left(\frac{3n-1}{n+2} - i \frac{n-1}{n^2+2} \right);$$

$$4) \lim_{n \rightarrow \infty} \left(n \sin \frac{3}{n} + i \right); \quad 5) \lim_{n \rightarrow \infty} \left(3n \sin \frac{2}{n} + i \frac{n+1}{2n+1} \right);$$

$$6) \lim_{n \rightarrow \infty} \left(n^2 \left(1 - \cos \frac{3}{n} \right) + i \left(\sqrt{n^2+1} - \sqrt{n} \right) \sin \frac{1}{n} \right);$$

$$7) \lim_{n \rightarrow \infty} \left(\left(1 + \frac{1}{3n} \right)^{2n} - i \left(2 - \frac{1}{2n} \right)^{-n} \right).$$

Завдання 7. Дати відповідь на наступні питання:

- Чи існує скінченна границя послідовності?
- Чи послідовність обмежена?
- Яка множина всіх часткових границь послідовності?

$$1) z_n = \frac{1}{n^2} + (-1)^n i.$$

Розв'язання, а) Так як $\lim_{n \rightarrow \infty} (-1)^n$ не існує, то границя даної послідовності не існує.

б) Послідовності $\left\{\frac{1}{n^2}\right\}$ та $\{(-1)^n\}$ обмежені, а тому обмеженою є і задана послідовність.

в) Частковими границями даної послідовності є наступні:

$$\overline{\lim}_{n \rightarrow \infty} z_n = \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{n^2} + i \overline{\lim}_{n \rightarrow \infty} (-1)^n = 0 + i = i$$

$$\underline{\lim}_{n \rightarrow \infty} z_n = \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{n^2} + i \underline{\lim}_{n \rightarrow \infty} (-1)^n = 0 - i = -i$$

Верхня границя послідовності дорівнює i , а нижня границя дорівнює $-i$.

$$2) z_n = (-1)^n + \frac{i}{n}; \quad 3) z_n = \frac{1}{n} + in; \quad 4) z_n = n^2 \sin \frac{2}{n} + \frac{(-1)^n}{3n} i;$$

$$5) z_n = (i)^n; \quad 6) z_n = \left(1 + (-1)^n\right)^n + i; \quad 7) z_n = n \sin \frac{3}{n} + (-1)^n i.$$

Для того, щоб збігався (абсолютно збігався) ряд $\sum_{n=1}^{\infty} x_n + iy_n$ (1) необхідно і достатньо, щоб збігалися (абсолютно збігалися) ряди $\sum_{n=1}^{\infty} x_n$ (2) і $\sum_{n=1}^{\infty} y_n$ (3). При цьому сумою ряду (1) буде число $a + ib$, де a та b суми рядів (2) і (3) відповідно.

Завдання 8. Дослідити на збіжність і абсолютну збіжність ряди:

$$1) \sum_{n=1}^{\infty} \left(\frac{1}{3^n} + \frac{1}{2n} \right).$$

Розв'язання. Даний ряд буде збіжним, якщо будуть збіжними такі два ряди дійсних чисел $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{3^n}$ та $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{2n}$. Ряд $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{3^n}$ є збіжним, як геометрична прогресія із знаменником $q = \frac{1}{3}$. Ряд $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{2n}$ – розбіжний, його можна порівняти з гармонічним рядом $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n}$. Так як $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{\frac{1}{2n}}{\frac{1}{n}} = \frac{1}{2}$, то із розбіжності гармонічного ряду випливає розбіжність ряду $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{2n}$. Отже вихідний ряд $\sum_{n=1}^{\infty} \left(\frac{1}{3^n} + \frac{1}{2n} \right)$ розбіжний.

$$2) \sum_{n=1}^{\infty} (-1)^n \frac{1}{n} + \frac{i}{n^2}; \quad 3) \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{2^n + n} + \frac{i}{\left(1 + \frac{1}{2n}\right)^{n^2}}; \quad 4) \sum_{n=1}^{\infty} \frac{n}{2^n} - i \frac{\sin \frac{1}{n}}{n};$$

$$5) \sum_{n=1}^{\infty} \sin \frac{1}{n} + i \frac{2^n}{n!}; \quad 6) \sum_{n=1}^{\infty} \frac{(-1)^n}{n^2} + i \frac{\sin n}{n^3}; \quad 7) \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{3^n + 2} + i \frac{(-1)^n}{n}.$$

§ 3. Функції комплексної змінної. Елементарні функції.

Якщо кожній точці z з деякої множини E комплексної площини поставлено у відповідність комплексне число w , то говорять, що на множині E задана функція $w = f(z)$.

Якщо позначити $z = x + iy$, а $w = u + iv$, то можна зробити висновок, що задання комплексної функції $w = f(z)$ рівносильне заданню двох дійсних функцій двох змінних $u(x, y)$ та $v(x, y)$: $f(z) = u(x, y) + iv(x, y)$.

Функція $f(z)$ в точці $z_0 = x_0 + iy_0$ має границю $C = A + iB$ тоді і тільки тоді, коли функції $u(x, y)$ та $v(x, y)$ в точці (x_0, y_0) мають границі відповідно A та B .

Завдання 9. Чи існує границя функції $f(z)$ в точці $z = 0$

$$1) f(z) = \frac{\sqrt{z \cdot \bar{z} + 1} - 1}{|z|^2}$$

Розв'язання. Для того, щоб знайти $\lim_{z \rightarrow 0} \frac{\sqrt{z \cdot \bar{z} + 1} - 1}{|z|^2}$ домножимо

чисельник та знаменник на $(\sqrt{z \cdot \bar{z} + 1} + 1)$:

$$\lim_{z \rightarrow 0} \frac{(\sqrt{z \cdot \bar{z} + 1} - 1)(\sqrt{z \cdot \bar{z} + 1} + 1)}{|z|^2(\sqrt{z \cdot \bar{z} + 1} + 1)} = \lim_{z \rightarrow 0} \frac{z \cdot \bar{z} + 1 - 1}{|z|^2(\sqrt{z \cdot \bar{z} + 1} + 1)} = \lim_{z \rightarrow 0} \frac{z \cdot \bar{z}}{|z|^2(\sqrt{z \cdot \bar{z} + 1} + 1)}$$

Так як $|z|^2 = x^2 + y^2$ та $z \cdot \bar{z} = x^2 + y^2$, то

$$\lim_{z \rightarrow 0} \frac{z \cdot \bar{z}}{|z|^2(\sqrt{z \cdot \bar{z} + 1} + 1)} = \frac{1}{2}$$

$$\begin{aligned}
& 2) f(z) = \frac{\operatorname{Re} z}{z}; \quad 3) f(z) = \frac{z}{|z|}; \quad 4) f(z) = \frac{\operatorname{Im}(z^2)}{|z|^2}; \quad 5) f(z) = \frac{z \operatorname{Im} z}{|z|}; \\
& 6) f(z) = \frac{\operatorname{Re} z}{|z|^2}; \quad 7) f(z) = \frac{\operatorname{Im} z}{|z|}; \quad 8) f(z) = \frac{z}{|z|^2}; \quad 9) f(z) = \frac{\bar{z}}{|z^2|}; \\
& 10) f(z) = \frac{|z|^2}{\sqrt{|z|^2 + 1} - 1}; \quad 11) f(z) = \frac{\sqrt{(\operatorname{Im} z \operatorname{Re} z)^2 + 1} - 1}{|z|^2}; \\
& 12) f(z) = \frac{\sin(|z|^2)}{|z|^2}.
\end{aligned}$$

Функція $f(z) = U(x, y) + iV(x, y)$ буде неперервною в точці $z_0 = x_0 + iy_0$ тоді і тільки тоді, коли будуть неперервними функції двох дійсних змінних $U(x, y)$ та $V(x, y)$ в точці (x_0, y_0) .

Завдання 10. Дослідити функцію $f(z)$ на неперервність:

$$1) \begin{cases} f(z) = \frac{\operatorname{Im} z \operatorname{Re} z}{z \cdot \bar{z}}, & z \neq 0 \\ f(0) = 0 \end{cases}$$

Розв'язання. Дана функція може мати розрив лише в точці $z = 0$. Якщо $\lim_{z \rightarrow 0} f(z) = 0$, то функція в точці $z = 0$ буде неперервною. Знайдемо $\lim_{z \rightarrow 0} \frac{\operatorname{Im} z \operatorname{Re} z}{z \cdot \bar{z}} = \lim_{\substack{x \rightarrow 0 \\ y \rightarrow 0}} \frac{xy}{x^2 + y^2}$. Перейдемо до полярної системи координат $x = \rho \cos \varphi$, $y = \rho \sin \varphi$, при $x \rightarrow 0$ та $y \rightarrow 0$ радіус ρ також прямує до нуля.

$$\begin{aligned}
\lim_{\substack{x \rightarrow 0 \\ y \rightarrow 0}} \frac{xy}{x^2 + y^2} &= \lim_{\rho \rightarrow 0} \frac{\rho \cos \varphi \rho \sin \varphi}{\rho^2 \cos^2 \varphi + \rho^2 \sin^2 \varphi} = \\
&= \frac{1}{2} \lim_{\rho \rightarrow 0} \frac{\rho^2 \sin 2\varphi}{\rho^2 (\cos^2 \varphi + \sin^2 \varphi)} = \frac{1}{2} \lim_{\rho \rightarrow 0} \sin 2\varphi.
\end{aligned}$$

Границя даної функції в точці $z = 0$ не існує, так як кут φ може набувати довільного значення із пів сегмента $[0; 2\pi)$, відповідно $\sin 2\varphi$ набуває будь-якого значення із сегмента $[-1; 1]$.

Отже, функція $f(z)$ має розрив в точці $z = 0$.

$$2) f(z) = \frac{z \cdot \bar{z}}{z^2 + 1}; \quad 3) f(z) = \operatorname{Re} z + i\bar{z}; \quad 4) f(z) = \arg z, z \neq 0;$$

$$\begin{aligned}
5) & \left\{ \begin{aligned} f(z) &= \frac{\operatorname{Im} z}{z}, z \neq 0; \\ f(0) &= 0 \end{aligned} \right. ; 6) & \left\{ \begin{aligned} f(z) &= \frac{z \operatorname{Re} z}{|z|}, z \neq 0; \\ f(0) &= 0 \end{aligned} \right. ; 7) & \left\{ \begin{aligned} f(z) &= \frac{z}{|z|}, z \neq 0; \\ f(0) &= 0 \end{aligned} \right. \\
8) & \left\{ \begin{aligned} f(z) &= \frac{(\operatorname{Im} z \operatorname{Re} z)^2}{|z|^2}, z \neq 0; \\ f(0) &= 0 \end{aligned} \right. ; 9) & \left\{ \begin{aligned} f(z) &= \frac{\operatorname{Im} z \operatorname{Re} z}{|z|^2}, z \neq 0; \\ f(0) &= 0 \end{aligned} \right. \\
10) & \left\{ \begin{aligned} f(z) &= \frac{(\operatorname{Im} z \operatorname{Re} z)^3}{z \cdot \bar{z}}, z \neq 0; \\ f(0) &= 0 \end{aligned} \right. ; 11) & \left\{ \begin{aligned} f(z) &= \frac{1}{z \cdot \bar{z}}, z \neq 0; \\ f(0) &= 0 \end{aligned} \right.
\end{aligned}$$

Значення лінійної, дробово-лінійної, степеневі функцій виду z^n , $z^{\frac{1}{n}}$ ($n \in \mathbb{Z}$) обчислюються за відомими правилами дій над комплексними числами. Для показникової функції має місце формула Ейлера $e^{iz} = \cos z + i \sin z$. З неї одержуються формули для тригонометричних функцій

$$\begin{aligned}
\cos z &= \frac{e^{iz} + e^{-iz}}{2}; & \sin z &= \frac{e^{iz} - e^{-iz}}{2i}; \\
\operatorname{tg} z &= \frac{e^{iz} - e^{-iz}}{i(e^{iz} + e^{-iz})} = \frac{e^{2iz} - 1}{i(e^{2iz} + 1)};
\end{aligned} \tag{1}$$

Для гіперболічних функцій мають місце формули аналогічні відомим формулам функцій дійсної змінної

$$\operatorname{ch} z = \frac{e^z + e^{-z}}{2}; \operatorname{sh} z = \frac{e^z - e^{-z}}{2}; \operatorname{th} z = \frac{e^z - e^{-z}}{e^z + e^{-z}} = \frac{e^{2z} - 1}{e^{2z} + 1}; \tag{2}$$

Із показникової форми комплексного числа маємо

$$\ln z = \ln|z| + i \arg z, \quad \operatorname{Ln} z = \ln|z| + i(\arg z + 2k\pi). \tag{3}$$

За допомогою цих формул показникову функцію a^z та степеневу з довільним показником z^a можна подати так

$$a^z = e^{z \ln a}; \quad z^a = e^{a \ln z}.$$

Обернені до тригонометричних та гіперболічних функцій обчислюються за формулами

$$\begin{aligned}
\operatorname{Arcsin} z &= -i \operatorname{Ln}(iz + \sqrt{1-z^2}), \\
\operatorname{Arccos} z &= -i \operatorname{Ln}(z + \sqrt{z^2-1}), \\
\operatorname{Arctg} z &= -\frac{i}{2} \operatorname{Ln} \frac{i-z}{i+z}, \\
\operatorname{Arch} z &= \operatorname{Ln}(z + \sqrt{z^2-1}), \\
\operatorname{Arsh} z &= \operatorname{Ln}(z + \sqrt{z^2+1}), \\
\operatorname{Arth} z &= \frac{1}{2} \operatorname{Ln} \frac{1-z}{1+z}.
\end{aligned} \tag{4}$$

Завдання 11. Виділити дійсну та уявну частини числа:

1) $\operatorname{ctg} \left(\frac{\pi}{4} - 2i \right)$.

Розв'язання. Щоб виділити дійсну та уявну частини, скористаємося

формулою $\operatorname{ctg} z = \frac{(e^{iz} + e^{-iz})i}{e^{iz} - e^{-iz}} = \frac{(e^{2iz} + 1)i}{e^{2iz} - 1}$.

Підставимо замість z значення $\frac{\pi}{4} - 2i$.

$$\begin{aligned}
\operatorname{ctg} \left(\frac{\pi}{4} - 2i \right) &= \frac{\left(e^{2i \left(\frac{\pi}{4} - 2i \right)} + 1 \right) i}{e^{2i \left(\frac{\pi}{4} - 2i \right)} - 1} = \frac{\left(e^{\frac{\pi}{2} + 4} + 1 \right) i}{e^{\frac{\pi}{2} - 4} - 1} = \\
&= \frac{\left(e^4 \left(\cos \frac{\pi}{2} + i \sin \frac{\pi}{2} \right) + 1 \right) i}{e^4 \left(\cos \frac{\pi}{2} + i \sin \frac{\pi}{2} \right) - 1} = \frac{(e^4 \cdot i + 1)i}{e^4 \cdot i - 1} = \\
&= \frac{-e^4 + i}{-1 + e^4 i} = \frac{(-i + e^4)(1 + e^4 i)}{(1 - e^4 i)(1 + e^4 i)} = \frac{-i + e^4 + e^4 + ie^8}{1 + e^8} = \\
&= \frac{i(-1 + e^8) + 2e^4 i}{1 + e^8} = \frac{2e^4}{1 + e^8} + i \frac{e^8 - 1}{e^8 + 1}, \\
\operatorname{Re} \left(\operatorname{ctg} \left(\frac{\pi}{4} - 2i \right) \right) &= \frac{2e^4}{1 + e^8}, \\
\operatorname{Im} \left(\operatorname{ctg} \left(\frac{\pi}{4} - 2i \right) \right) &= \frac{e^8 - 1}{e^8 + 1} = \operatorname{th} 4.
\end{aligned}$$

$$2) e^{-2+\frac{\pi}{2}i}; 3) \frac{e^{1-\frac{\pi}{4}i}}{1+i}; 4) (-2+2\sqrt{3}i)e^{-\frac{\pi}{3}i}; 5) (1-i\sqrt{3})^{1+i}; 6) -2ie^{1+\frac{\pi}{4}i};$$

$$7) \ln(-2); 8) \operatorname{Ln}(i-1); 9) \ln(\sqrt{3}-i); 10) \operatorname{Ln}(1-i); 11) \operatorname{Ln}(ie^2);$$

$$12) \operatorname{Ln}(1+i); 13) \sin(i-\pi); 14) \cos\left(\frac{\pi}{2}+2i\right); 15) \operatorname{ch}\left(\frac{\pi}{4}i\right);$$

$$16) \operatorname{tg}\left(\frac{\pi}{4}+2i\right); 17) \operatorname{sh}\left(1-i\frac{\pi}{2}\right); 18) \operatorname{th}(\ln 2-i\pi).$$

Завдання 12. Розв'язати рівняння

$$1) \sin z = -2i.$$

Розв'язання. Скористаємося оберненою тригонометричною функцією арксинус: $z = \operatorname{Arcsin}(-2i)$. За формулами (4) маємо:

$$\operatorname{Arcsin}(-2i) = i \operatorname{Ln}\left(i(-2i) + \sqrt{1 - (-2i)^2}\right) = -i \operatorname{Ln}(2 \pm \sqrt{5}).$$

Обчислимо окремо значення $\operatorname{Ln}(2 + \sqrt{5})$ та $\operatorname{Ln}(2 - \sqrt{5})$, скориставшись формулою (3)

$$\operatorname{Ln}(2 + \sqrt{5}) = \ln|2 + \sqrt{5}| + i \arg(2 + \sqrt{5}) + 2k\pi i.$$

Так як

$$|2 + \sqrt{5}| = 2 + \sqrt{5}, \quad \arg(2 + \sqrt{5}) = 0, \quad \text{то} \quad \begin{aligned} \operatorname{Ln}(2 + \sqrt{5}) &= \\ &= \ln(2 + \sqrt{5}) + 2k\pi i \end{aligned}$$

$$\operatorname{Ln}(2 - \sqrt{5}) = \ln|2 - \sqrt{5}| + i \arg(2 - \sqrt{5}) + 2k\pi i.$$

Оскільки $|2 - \sqrt{5}| = \sqrt{5} - 2, \arg(2 - \sqrt{5}) = \pi$, то

$$\operatorname{Ln}(2 - \sqrt{5}) = \ln(\sqrt{5} - 2) + i\pi + i2k\pi = \ln(\sqrt{5} - 2) + \pi(2k + 1)i$$

Значення $\operatorname{Ln}(2 + \sqrt{5})$ та $\operatorname{Ln}(2 - \sqrt{5})$ об'єднаємо в одне

$$\operatorname{Ln}(2 \pm \sqrt{5}) = \ln(\sqrt{5} + (-1)^n \cdot 2) + i\pi n$$

$$\text{Отже } \operatorname{Arcsin}(-2i) = -i(\ln(\sqrt{5} + (-1)^n \cdot 2) + i\pi n)$$

$$= -i \ln(\sqrt{5} + (-1)^n \cdot 2) + \pi n = \pi n - i \ln(\sqrt{5} + (-1)^n \cdot 2).$$

$$2) \cos z = 2; 3) \sin z = 2i; 4) \operatorname{sh} iz = 2; 5) \operatorname{tg} z = 4i; 6) \cos z = 4;$$

$$7) \operatorname{sh} z = 2i; 8) \sin z = i; 9) \operatorname{th} z = -3i; 10) \cos z = \frac{1}{2}.$$

Завдання 13. Знайти модуль і головне значення аргумента числа:

$$1) (\sqrt{3} + i)e^{2-i\frac{\pi}{4}}.$$

Розв'язання. Подамо число $\sqrt{3} + i$ в показниковій формі.

Так як $|\sqrt{3} + i| = \sqrt{3+1} = 2, \arg(\sqrt{3} + i) = \arctg \frac{1}{\sqrt{3}} = \frac{\pi}{6}$, то

$$(\sqrt{3} + i)e^{2-i\frac{\pi}{4}} = 2e^{i\frac{\pi}{4}} \cdot e^2 \cdot e^{-i\frac{\pi}{4}} = 2e^2 \cdot e^{i(\frac{\pi}{6}-\frac{\pi}{4})} = 2e^2 \cdot e^{-i\frac{\pi}{12}}$$

Отже модуль числа $(\sqrt{3} + i)e^{2-i\frac{\pi}{4}}$ дорівнює $2e^2$, головне значення аргумента цього числа дорівнює $2\pi - \frac{\pi}{12} = \frac{23}{12}\pi$.

$$2) 2^{1-i}; 3) (2i)^{-i}; 4) (-1+i\sqrt{3})e^{i\frac{\pi}{6}}; 5) (1-i)^{2i}; 6) 2^i \cdot 2^{-i};$$

$$7) (2\sqrt{3}-2i)e^{i\frac{\pi}{6}}; 8) e^{i\frac{1}{1-i}}; 9) (1-i\sqrt{3})e^{2+i\frac{\pi}{6}}; 10) \frac{i}{2}e^{-1-i\frac{\pi}{4}};$$

$$11) (\sqrt{3}+i)^{2i}; 12) e^i; 13) e^{1+i}; 14) e^{-3+2i}; 15) e^{2-3i}; 16) e^{5-i};$$

$$17) e^{\frac{\pi}{4}+i\frac{\pi}{4}}.$$

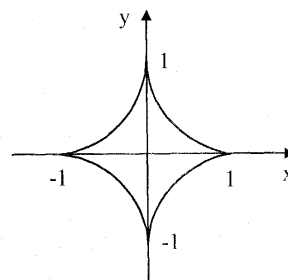
Завдання 14. З'ясувати, яку криву визначає комплекснозначна функція від дійсної змінної $z(t)$ і побудувати цю криву.

$$1) z = e^{-it} \left(\cos 2t + \frac{i}{2} \sin 2t \right), \quad 0 \leq t \leq 2\pi.$$

Розв'язання. Виділимо в правій і лівій частинах рівності дійсну та уявну частини, тоді

$$\begin{aligned} x + iy &= (\cos t - i \sin t) \left(\cos 2t + \frac{i}{2} \sin 2t \right) = \\ &= \cos t \cos 2t + \frac{1}{2} \sin t \sin 2t + i \left(\frac{1}{2} \sin 2t \cos t - \sin t \cos 2t \right) = \\ &= \cos t (\cos^2 t - \sin^2 t) + \sin^2 t \cos t + \\ &+ i (\sin t \cos^2 t - \sin t (\cos^2 t - \sin^2 t)) = \\ &= \cos^3 t - \cos t \sin^2 t + \sin^2 t \cos t + \\ &+ i (\sin t \cos^2 t - \sin t \cos^2 t + \sin^3 t) = \cos^3 t + i \sin^3 t \end{aligned}$$

Отже $x = \cos^3 t$, $y = \sin^3 t$, це рівняння астроїди (мал. 2).

Мал. 2

- 2) $z = t + \frac{it}{t^2 + 1}, \quad -\infty < t < \infty;$
- 3) $z = t + it^2, \quad -\infty < t < \infty;$
- 4) $z = t^2 + \frac{2i}{t}, \quad -\infty < t < 0;$
- 5) $z = t + \frac{i}{t}, \quad 0 < t < \infty;$
- 6) $z = t + i(t^3 + 1), \quad -\infty < t < \infty;$
- 7) $z = t + i \frac{t-1}{t+1}, \quad 0 \leq t \leq 4;$
- 8) $z = t + 2i\sqrt{t}, \quad 0 \leq t < \infty;$
- 9) $z = t + \frac{i}{1-t^2}, \quad t \neq \pm 1;$
- 10) $z = t^2 + \frac{it^2}{1+t^2}, \quad -\infty < t < \infty;$
- 11) $z = t + i \left(t^2 + \frac{1}{t} \right), \quad t \neq 0;$
- 12) $z = t + it\sqrt{t}, \quad 0 \leq t < \infty;$
- 13) $z = e^{it} (1 + \cos t), \quad 0 \leq t \leq 2\pi;$
- 14) $z = ae^{it}, \quad 0 \leq t \leq 2\pi;$
- 15) $z = ae^{it} e^{bt}, \quad -\infty < t < \infty.$

Завдання 15. Довести формули

$$1) \operatorname{ch}^2 z + \operatorname{sh}^2 z = \operatorname{sh} 2z.$$

Розв'язання. Подамо гіперболічні функції $\operatorname{sh} z$, $\operatorname{ch} z$, $\operatorname{sh} 2z$ через показникову функцію e^z , скориставшись формулами (2); тоді

$$\begin{aligned} \left(\frac{e^z + e^{-z}}{2} \right)^2 + \left(\frac{e^z - e^{-z}}{2} \right)^2 &= \frac{e^{2z} + 2 + e^{-2z} + e^{2z} - 2e^{-2z}}{4} = \\ &= \frac{2(e^{2z} - e^{-2z})}{4} = \frac{e^{2z} - e^{-2z}}{2} = \operatorname{sh} 2z. \end{aligned}$$

$$2) \cos^2 z + \sin^2 z = 1;$$

$$3) \cos(-z) = \cos z;$$

- 4) $ch^2 z - sh^2 z = 1$;
- 5) $\sin(-z) = -\sin z$;
- 6) $ch(-z) = ch z$;
- 7) $sh(-z) = -sh z$;
- 8) $tg(-z) = -tg z$;
- 9) $ctg(-z) = -ctg z$;
- 10) $th(-z) = -th z$;
- 11) $cth(-z) = -cth z$.

Завдання 16. Довести співвідношення між тригонометричними і гіперболічними функціями

1) $\cos z = ch iz$.

Розв'язання. Скористаємося формулами (1) та (2);

$$\cos z = \frac{e^{iz} + e^{-iz}}{2}; \quad ch iz = \frac{e^{iz} + e^{-iz}}{2}.$$

Так як праві частини останніх двох рівностей тотожно рівні, то рівні і ліві, тобто $\cos z = ch iz$.

- 2) $ch z = \cos iz$;
- 3) $\sin z = -i sh iz$;
- 4) $sh z = -i \sin iz$;
- 5) $tg z = -i th iz$;
- 6) $th z = -i tg iz$;
- 7) $ctg z = i cth iz$;
- 8) $cth z = i ctg iz$.

Завдання 17. Нехай $z = x + iy$. Довести, що

1) $|ch z| = \sqrt{ch^2 x - \sin^2 y}$.

Розв'язання. Так як $z = x + iy$, то

$$ch z = \frac{e^z + e^{-z}}{2} = \frac{e^{x+iy} + e^{-x-iy}}{2} = \frac{e^x(\cos y + i \sin y) + e^{-x}(\cos y - i \sin y)}{2} =$$

$$\frac{\cos y(e^x + e^{-x})}{2} + i \frac{\sin y(e^x - e^{-x})}{2}$$

$$|ch z| = \sqrt{(\operatorname{Re} ch z)^2 + (\operatorname{Im} ch z)^2},$$

У нас $\operatorname{Re} ch z = \cos y ch x$, $\operatorname{Im} ch z = \sin y sh x$. Отже,

$$\begin{aligned}
 |\operatorname{ch} z| &= \sqrt{\cos^2 y \operatorname{ch}^2 x + \sin^2 y \operatorname{sh}^2 x} = \\
 &= \sqrt{(1 - \sin^2 y) \operatorname{ch}^2 x + \sin^2 y \operatorname{sh}^2 x} = \sqrt{\operatorname{ch}^2 x - \sin^2 y (\operatorname{ch}^2 x - \operatorname{sh}^2 x)}
 \end{aligned}$$

Так як $\operatorname{ch}^2 x - \operatorname{sh}^2 x = 1$, то $|\operatorname{ch} z| = \sqrt{\operatorname{ch}^2 x - \sin^2 y}$

2) $\operatorname{Re} \sin z = \sin x \operatorname{ch} y$;

3) $\operatorname{Im} \sin z = \cos x \operatorname{sh} y$;

4) $\operatorname{Re} \operatorname{sh} z = \operatorname{sh} x \cos y$;

5) $\operatorname{Im} \operatorname{sh} z = \operatorname{ch} x \sin y$;

6) $\operatorname{Re} \cos z = \cos x \operatorname{ch} y$;

7) $\operatorname{Im} \cos z = -\sin x \operatorname{sh} y$;

8) $\operatorname{Re} \operatorname{ch} z = \operatorname{ch} x \cos y$;

9) $\operatorname{Im} \operatorname{ch} z = \operatorname{sh} x \sin y$;

10) $|\sin z| = \sqrt{\operatorname{ch}^2 y - \cos^2 x}$;

11) $|\cos z| = \sqrt{\operatorname{ch}^2 y - \sin^2 x}$;

12) $|\operatorname{sh} z| = \sqrt{\operatorname{ch}^2 x - \cos^2 y}$.

Вказівка: використати формули Ейлера.

Завдання 18. Довести, що функції $\sin z$ та $\cos z$ необмежені на всій комплексній площині.

§ 4. Похідна.

Для того, щоб функція $f(x + iy) = u(x, y) + iv(x, y)$ була диференційованою в точці $z = x + iy$, необхідно і достатньо, щоб функції $u(x, y)$ та $v(x, y)$ були диференційовані по x та y і щоб виконувалися рівності

$$\frac{\partial u}{\partial x} = \frac{\partial v}{\partial y}; \quad \frac{\partial u}{\partial y} = -\frac{\partial v}{\partial x} \quad (1)$$

Ці рівності називаються умовами Коші-Рімана. Похідна при цьому може бути обчислена за формулою

$$f'(z) = \frac{\partial u}{\partial x} + i \frac{\partial v}{\partial x}$$

Однозначна функція $f(z)$ називається диференційованою в області, якщо вона диференційована в кожній точці цієї області.

Завдання 19. Знайти область диференційовності функції

1) $w = \bar{z} + z^2$.

Розв'язання. Виділимо дійсну та уявну частини функції $w = \bar{z} + z^2$

$$u + iv = x - iy + x^2 + 2xyi - y^2;$$

$$u = x^2 + x - y^2; \quad v = 2xy - y.$$

Знайдемо частинні похідні функцій $u(x, y)$ та $v(x, y)$

$$\frac{\partial u}{\partial x} = 2x + 1; \quad \frac{\partial u}{\partial y} = -2y; \quad \frac{\partial v}{\partial x} = 2y; \quad \frac{\partial v}{\partial y} = 2x - 1.$$

Визначимо для яких значень змінних x та y виконуються умови Коші -

Рімана (1)

$$\begin{cases} 2x + 1 = 2x - 1 \\ -2y = 2y \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} 2 = 0 \\ y = y \end{cases}$$

Так як перше рівняння системи розв'язків не має, то не має розв'язків і сама система, а отже задана функція недиференційовна у всій комплексній площині.

2) $w = \frac{1}{z}$; 3) $w = |z|^2$; 4) $w = z \cdot e^{z-\bar{z}}$; 5) $w = z \cdot \bar{z}$; 6) $w = e^{z-2}$;
7) $w = z^2$; 8) $w = \cos 3z$; 9) $w = z^2 + 2z - 1$; 10) $w = \sin 2z$;
11) $w = \bar{z}^2 - z^2$; 12) $w = z \cdot \operatorname{Im} z$; 13) $w = \frac{z}{|z|}$; 14) $w = (\bar{z})^2$;
15) $w = |z|^2$; 16) $w = z \operatorname{Re} z$; 17) $w = z \cdot \bar{z} + 2i \operatorname{Im} z (\operatorname{Re} z - \operatorname{Im} z)$.

Функція $u(x, y)$ називається гармонічною, якщо вона має частинні похідні до другого порядку включно і задовольняє рівнянню Лапласа

$$\frac{\partial^2 u}{\partial x^2} + \frac{\partial^2 u}{\partial y^2} = 0 \tag{2}$$

Завдання 20. Визначити, чи функція є гармонічною

1) $u(x, y) = e^x \cos y + x^2 - y^2$.

Розв'язання. Знайдемо другі частинні похідні $\frac{\partial^2 u}{\partial x^2}$ та $\frac{\partial^2 u}{\partial y^2}$ і перевіримо,

чи задовольняють вони рівнянню Лапласа (2).

$$\frac{\partial u}{\partial x} = e^x \cos y + 2x, \quad \frac{\partial u}{\partial y} = -e^x \sin y - 2y,$$

$$\frac{\partial^2 u}{\partial x^2} = e^x \cos y + 2, \quad \frac{\partial^2 u}{\partial y^2} = -e^x \cos y - 2,$$

$$\frac{\partial^2 u}{\partial x^2} + \frac{\partial^2 u}{\partial y^2} = e^x \cos y + 2 - e^x \cos y - 2 = 0.$$

Другі частинні похідні задовольняють рівнянню Лапласа, отже функція $u(x, y) = e^x \cos y + x^2 - y^2$ є гармонічною функцією.

$$2) u(x, y) = \frac{1}{2} \ln(x^2 + y^2); \quad 3) u(x, y) = \frac{1}{\sqrt{x^2 + y^2}};$$

$$4) u(x, y) = \sqrt{x^2 + y^2}; \quad 5) u(x, y) = x^3 - 3x^2y - 3xy^2 + y^3;$$

$$6) u(x, y) = e^x \sin y; \quad 7) u(x, y) = e^x \cos y;$$

$$8) u(x, y) = 2 \cos x \cosh y - x^2 + y^2; \quad 9) u(x, y) = x^2 + y^2;$$

$$10) u(x, y) = 2x^2 + y; \quad 11) u(x, y) = e^{2xy} \sin(y^2 - x^2);$$

$$12) u(x, y) = 2xy.$$

Гармонічні функції, які задовольняють умовам Коші-Рімана, називаються спряженими гармонічними. Дійсна і уявна частина аналітичної функції є спряженими гармонічними функціями. За заданою дійсною (уявною) частиною аналітичної функції можна відновити уявну (дійсну частину) з точністю до довільної сталої

$$v(x, y) = \int_{(x_0, y_0)}^{(x, y)} -\frac{\partial u}{\partial y} dx + \frac{\partial u}{\partial x} dy + C, \quad (3)$$

$$u(x, y) = \int_{(x_0, y_0)}^{(x, y)} \frac{\partial v}{\partial y} dx - \frac{\partial v}{\partial x} dy + C, \quad (4)$$

Завдання 21. Побудувати аналітичну функцію

$$f(z) = u(x, y) + iv(x, y)$$

за її дійсною або уявною частиною.

$$1) v = x^2 - y^2 + \frac{x}{x^2 + y^2}.$$

Розв'язання. Перевіримо спочатку чи задана функція є гармонічною,

$$\begin{aligned} \frac{\partial^2 v}{\partial x^2} &= 2 + \frac{-2x(x^2 + y^2)^2 - 2(x^2 + y^2)2x(y^2 - x^2)}{(x^2 + y^2)^4} = \\ &= 2 - \frac{2x(x^2 + y^2 + 2y^2 - 2x^2)}{(x^2 + y^2)^3} = 2 - \frac{(3y^2 - x^2)2x}{(x^2 + y^2)^3} \\ \frac{\partial v}{\partial y} &= -2y - \frac{2xy}{(x^2 + y^2)^2}, \\ \frac{\partial v}{\partial x} &= 2x + \frac{x^2 + y^2 - 2x^2}{(x^2 + y^2)^2} = 2x + \frac{y^2 - x^2}{(x^2 + y^2)^2}, \\ \frac{\partial^2 v}{\partial y^2} &= -2 - \frac{2x(x^2 + y^2)^2 - 2xy(x^2 + y^2) \cdot 2 \cdot 2y}{(x^2 + y^2)^4} = \\ &= -2 - \frac{2x(x^2 + y^2 - 4y^2)}{(x^2 + y^2)^3} = -2 + \frac{2x(3y^2 - x^2)}{(x^2 + y^2)^3} \\ \frac{\partial' v}{\partial x^2} + \frac{\partial^2 v}{\partial y^2} &= 2 - \frac{2x(3y^2 - x^2)}{(x^2 + y^2)^3} - 2 + \frac{2x(3y^2 - x^2)}{(x^2 + y^2)^3} = 0. \end{aligned}$$

Задана функція є гармонічною, отже можемо побудувати спряжену до неї. Скориставшись формулою (4), будемо мати

$$u(x, y) = \int_{(x_0, y_0)}^{(x, y)} \left(-2y - \frac{2xy}{(x^2 + y^2)^2}\right) dx - \left(2x + \frac{y^2 - x^2}{(x^2 + y^2)^2}\right) dy + c.$$

Виберемо за точку (x_0, y_0) точку $(1, 0)$, тоді

$$\begin{aligned} u(x, y) &= \int_{(1, 0)}^{(x, y)} \left(-2y - \frac{2xy}{(x^2 + y^2)^2}\right) dx - \left(2x + \frac{y^2 - x^2}{(x^2 + y^2)^2}\right) dy + c = \\ &= -\int_0^y \left(2x + \frac{y^2 - x^2}{(x^2 + y^2)^2}\right) dy + c = -2xy - \int_0^y \frac{y^2 + x^2}{(x^2 + y^2)^2} dy + \\ &+ 2x^2 \int_0^y \frac{dy}{(x^2 + y^2)^2} + c = -2xy - \frac{1}{x} \operatorname{arctg} \frac{y}{x} + \\ &+ 2x^2 \frac{1}{2x^2} \left(\frac{y}{x^2 + y^2} + \int_0^y \frac{dy}{x^2 + y^2}\right) + c = -2xy - \frac{1}{x} \operatorname{arctg} \frac{y}{x} + \\ &+ \frac{y}{x^2 + y^2} + \frac{1}{x} \operatorname{arctg} \frac{y}{x} + c = -2xy + \frac{y}{x^2 + y^2} + c. \end{aligned}$$

Отже $u(x, y) = -2xy + \frac{y}{x^2 + y^2} + c$, а функція $f(z)$ дорівнює

$$f(z) = -2xy + \frac{y}{x^2 + y^2} + i\left(x^2 - y^2 + \frac{x}{x^2 + y^2}\right) + c =$$

$$= iz^2 + i \frac{\bar{z}}{z \cdot \bar{z}} + c = iz^2 + \frac{i}{z} + c = i\left(z^2 + \frac{1}{z}\right) + c$$

$$f(z) = i\left(z^2 + \frac{1}{z}\right) + c.$$

$$2) v(x, y) = x^3 + 6x^2y - 3xy^2 - 2y^3;$$

$$3) v(x, y) = x^3 - 3xy^2;$$

$$4) u(x, y) = x^2 - y^2 + x;$$

$$5) u(x, y) = x + \operatorname{arctg} \frac{y}{x} \quad (x > 0);$$

$$6) u(x, y) = \ln(x^2 + y^2) \quad (x > 0);$$

$$7) u(x, y) = \frac{x}{x^2 + y^2};$$

$$8) v(x, y) = -\frac{y}{x^2 + y^2};$$

$$9) u(x, y) = e^x \cos y + x;$$

$$10) v(x, y) = \frac{y^2}{2} - \frac{x^2}{2} + e^x \sin y;$$

$$11) v(x, y) = 2xy + e^x \sin y;$$

$$12) u(x, y) = 3x^2y - y^3 + 2y;$$

$$13) u(x, y) = xye^y \cos x;$$

$$14) v(x, y) = x^2 - y^2 + 1;$$

$$15) u(x, y) = x + chy \cos x;$$

$$16) v(x, y) = x^3 - 3xy^2 + 2x;$$

$$17) u(x, y) = \frac{x}{x^2 + y^2}.$$

Нехай функція $w = f(z)$ визначена, неперервна в обл. D і $w'(z_0) \neq 0$, де $z_0 \in D$. Модуль похідної $|w'(z_0)|$ визначає коефіцієнт розтягу в околі точки z_0 всіх кривих, що проходять через цю точку при відображенні за допомогою функції $w = f(z)$. Аргумент похідної $\arg(w'(z_0))$ визначає кут, на який повертаються всі криві в точці z_0 при відображенні $w = f(z)$.

Завдання 22. Знайти коефіцієнт розтягу і кут повороту при відображенні за допомогою функції $w = f(z)$ в точці z_0 .

$$1) w = \frac{z-i}{z+i}, \quad z_0 = 0.$$

Розв'язання.

Виходячи із геометричного змісту похідної коефіцієнт розтягу $k = |w'(z_0)|$, а кут повороту $\alpha = \arg w'(z_0)$.

Знайдемо похідну функції $w(z) = \frac{z-i}{z+i}$ і обчислимо її в точці $z_0 = 0$.

$$w'(z) = \frac{z+i-(z-i)}{(z+i)^2} = \frac{2i}{(z+i)^2},$$

$$w'(0) = \frac{2i}{i^2} = -2i.$$

Так як $|-2i| = 2$, а $\arg(-2i) = \frac{3}{2}\pi$, то коефіцієнт розтягу в точці $z_0 = 0$ при відображенні функцією $w(z) = \frac{z-i}{z+i}$ дорівнює $k = 2$, а кут повороту $a = \frac{3}{2}\pi$.

$$2) w = \frac{z-i}{z+i}, \quad z_0 = 1;$$

$$3) w = -2iz + 1, \quad z_0 = 0;$$

$$4) w = \frac{i}{z}, \quad z_0 = 1+i;$$

$$5) w = \frac{\bar{z}}{1+z}, \quad z_0 = i;$$

$$6) w = iz^3 - 3z, \quad z_0 = -i;$$

$$7) w = \frac{z-2}{2z+1}, \quad z_0 = i-1;$$

$$8) w = z^2 + 2zi, \quad z_0 = i;$$

$$9) w = z^2 - 2iz + 3, \quad z_0 = 1;$$

$$10) w = \frac{1+i}{z}, \quad z_0 = 1+i.$$

Завдання 23. Яка частина площини стикається при відображенні за допомогою функції $w = f(z)$.

$$1) w = z^3 + 2.$$

Розв'язання. Знайдемо похідну функції $w = z^3 + 2$ та її модуль:

$$w' = 3z^2 = 3(x+iy)^2 = 3(x^2 - y^2 + 2xyi);$$

$$\begin{aligned} |w'| &= 3\sqrt{(x^2 - y^2)^2 + 4x^2y^2} = 3\sqrt{x^4 + y^4 - 2x^2y^2 + 4x^2y^2} = \\ &= 3\sqrt{x^4 + y^4 + 2x^2y^2} = 3\sqrt{(x^2 + y^2)^2} = 3(x^2 + y^2). \end{aligned}$$

При відображенні за допомогою функції $w = f(z)$ стикається та частина площини, для точок якої виконується умова $0 < \kappa < 1$, або $0 < |w'| < 1$.

$$\text{Отже } 0 < 3(x^2 + y^2) < 1, \text{ звідки маємо } 0 < x^2 + y^2 < \frac{1}{3}$$

При відображенні за допомогою функції $w = z^3 + 2$ стикається внутрішня частина кола $|z| = \frac{1}{\sqrt{3}}$ з виколотою точкою $z = 0$.

- 2) $w = z^2 - 2z$;
- 3) $w = z^2 - 2iz + 2$;
- 4) $w = \frac{1-i}{z}$;
- 5) $w = \frac{z}{z+i}$;
- 6) $w = z^2 - 6iz$;
- 7) $w = \frac{i}{z}$;
- 8) $w = z^3 + 5$;
- 9) $w = z^2 + 2z$;
- 10) $w = z^3 - 1$;
- 11) $w = z^{-2}$.

§ 5. Відображення за допомогою лінійної функції.

Функція виду $w = az + b$, де a, b - сталі комплексні числа, називається лінійною. Відображення за допомогою цієї функції конформне у всій площині ($w' = a \neq 0$). Якщо z та a подати у показниковій формі $z = \rho e^{i\varphi}$, $a = |a|e^{i\alpha}$, то

$$w = |a|e^{i\alpha} \rho e^{i\varphi} + b = |a|\rho e^{i(\alpha+\varphi)} + b$$

Із останньої рівності слідує, що відображення за допомогою лінійної функції можна розглядати як суперпозицію таких відображень:

- 1) $t = |a|z$ – розтяг в $|a|$ разів
- 2) $\zeta = te^{i\alpha}$ – поворот на кут α проти годинникової стрілки
- 3) $w = \zeta + b$ – паралельне зміщення на $b = \beta_1 + i\beta_2$.

Завдання 24. Знайти образ на w -площині області при відображенні за допомогою лінійної функції $w = az + b$.

$$1) -1 < \operatorname{Re} z < 1$$

$$w = \sqrt{2}(1+i)z + 2\sqrt{2} = \left(\frac{\sqrt{2}}{\alpha} \quad \frac{\sqrt{2}}{\beta}\right)$$

Розв'язання. Знайдемо модуль і аргумент похідної $w' = \sqrt{2}(1+i)$:

$$|w'| = \sqrt{2}\sqrt{1+1} = 2,$$

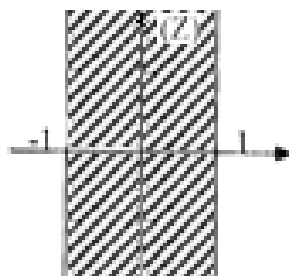
$$\arg w' = -\operatorname{arctg} \frac{\sqrt{2}}{\sqrt{2}} = -\operatorname{arctg} 1 = -\frac{\pi}{4}.$$

Відображення функцією $w = \sqrt{2}(1 - i)z + 2\sqrt{2}$ є послідовним виконанням таких відображень:

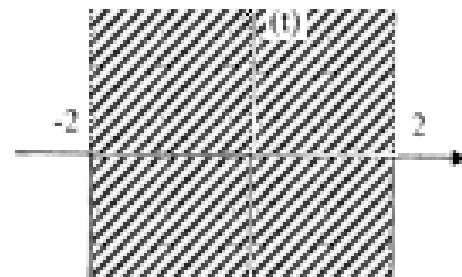
1) $t = 2z$ – розтяг в два рази;

2) $\zeta = t \cdot e^{-i\frac{\pi}{4}}$ – поворот на кут $\frac{\pi}{4}$ за годинниковою стрілкою;

3) $w = \zeta + 2\sqrt{2}$ – паралельне переміщення.

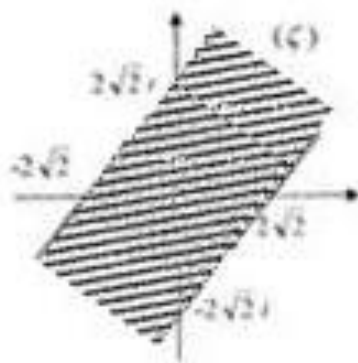

Мал. 3

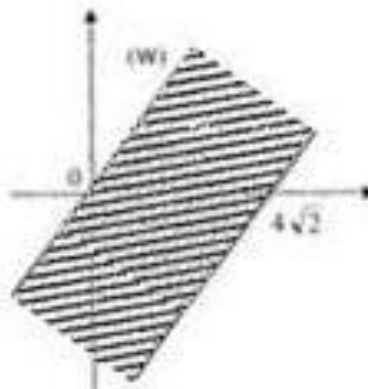

Мал. 4

4) Задана область і відображення 1)-3) подані на малюнках 3-6

Мал. 5

Мал. 6

2) $|z - i| < 1, \quad w = 2iz - 1 + i;$

3) $0 < \text{Im } z < \pi, \quad w = -2iz + 1 - i;$

4) $\begin{cases} \text{Re } z > 0, \\ \frac{\pi}{2} < \text{Im } z < \pi, \end{cases} \quad w = 3iz - 1 - i;$

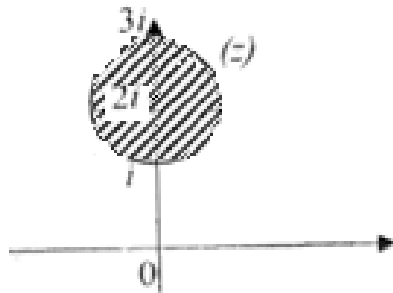
5) $\begin{cases} |z| < 2, \\ 0 < \arg z < \frac{\pi}{2}, \end{cases} \quad w = -2iz + 3 - i;$

- 6) $\begin{cases} |z| > 1, \\ \frac{\pi}{2} < \arg z < \pi, \end{cases} \quad w = (1+i)z + 2 - i;$
- 7) $\operatorname{Re} z > \operatorname{Im} z, \quad w = (-2 + 2\sqrt{3}i)z + 3 - i;$
- 8) $0 < \operatorname{Im} z < \pi, \quad w = (2\sqrt{3} + 2i)z - i;$
- 9) $\operatorname{Im} z > 2, \quad w = \frac{1}{2}iz - 1 + 2i;$
- 10) $\operatorname{Im} z < \operatorname{Re} z - 1, \quad w = (\sqrt{3} + \sqrt{3}i)z - 1 + i;$
- 11) $\operatorname{Im} z > \frac{1}{2}\operatorname{Re} z + 1, \quad w = (\sqrt{2} - \sqrt{2}i)z + 3i.$
- 12) $|z + 1 - i| < \sqrt{2}; w = (1+i)z + 2 - i;$
- 13) $|z - 2i| < 1; w = -2iz + 1 - i.$

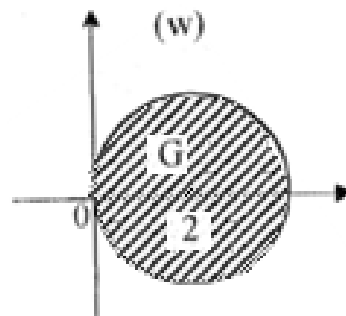
Завдання 25. Знайти одну з лінійних функцій, яка відображає область D на z -площині в область G на w -площині:

1) $D: |z - 2i| < 1, \quad G: |w - 2| < 2.$

Розв'язання. Задані області зображені на малюнках 7-8.

Мал. 7

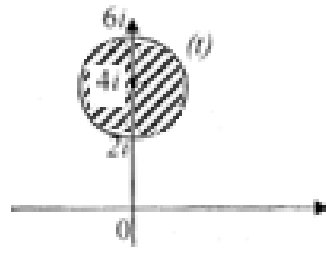
Мал. 8

Область D можна відобразити в область G , наприклад, так:

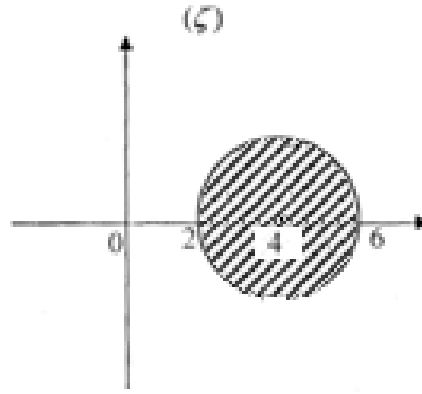
1) $t = 2z$

2) $\zeta = e \cdot y^{-i\frac{\pi}{2}}$

3) $w = \zeta - 2$

Мал. 9

Мал. 10

Отже однією з лінійних функцій; що відображає область D на G є наступна:

$$\omega = \zeta - 2 = te^{-i\frac{\pi}{2}} - 2 = -it - 2 = -2iz - 2$$

- 2) $D: \text{Im } z < \text{Re } z, \quad G: \text{Im } w > \frac{1}{2}\text{Re } w + 1;$
- 3) $D: |z + 1 - i| < \sqrt{2}, \quad G: |w - 1| < 1;$
- 4) $D: -\text{Re } z - 1 < \text{Im } z < -\text{Re } z + 1, \quad G: 0 < \text{Re } w < \pi;$
- 5) $D: \text{Im } z < 2, \quad G: \text{Im } w < \text{Re } w - 1;$
- 6) $D: |z - 1| > 1, \quad G: |w - 2i + 1| > 2;$
- 7) $D: |z + 1 - i| < 1, \quad G: |w - 1 + i| < 2;$
- 8) $D: 0 < \text{Im } z < 1, \quad G: -3 < \text{Re } w < -1;$
- 9) $D: \begin{cases} -1 < \text{Im } z < 1, \\ \text{Re } z > 0, \end{cases} \quad G: \begin{cases} -1 < \text{Im } z < 1 \\ -\infty < \text{Re } z < 0; \end{cases}$
- 10) $D: \begin{cases} -1 < \text{Re } z < 1, \\ \text{Im } z > 0, \end{cases} \quad G: \begin{cases} -2 < \text{Im } z < 0 \\ \text{Re } z < -1 \end{cases}.$

§ 6. Відображення за допомогою функції $w = \frac{1}{z}$.

Відображення $w = \frac{1}{z}$ конформне у всіх точках площини за виключенням $z = 0$ та $z = \infty$.

При цьому функція всю розширену комплексну площину відображає у всю розширену комплексну площину (точки $z = 0$ та $z = \infty$ відображаються відповідно у точки $w = \infty$ і $w = 0$).

Функція $w = \frac{1}{z}$ володіє круговою властивістю та властивістю збереження симетрії.

Кругова властивість: коло в широкому розумінні функція $w = \frac{1}{z}$ відображає у коло в широкому розумінні (колом в широкому розумінні називається коло або пряма у звичайному розумінні).

Властивість збереження симетрії: точки, які симетричні на z -площині відносно кола в широкому розумінні, відображаються у точки симетричні відносно образу цього кола на w -площині.

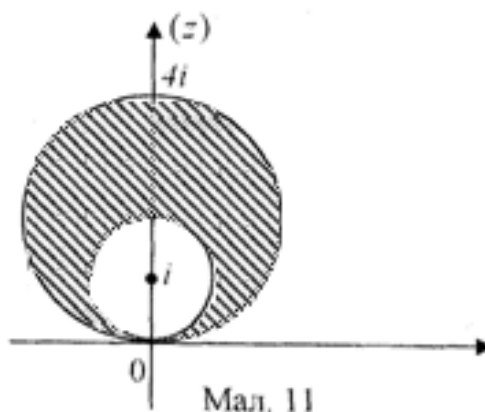
Точки симетричні відносно прямої - це точки, що лежать на перпендикулярі до цієї прямої і рівновіддалені від неї. Точки M та N симетричні відносно кола з центром в т. O і радіусом R , якщо вони лежать на одному промені, початком якого є точка O , і задовольняють рівності $OM \cdot ON = R^2$.

Для здійснення відображення за допомогою функції $w = \frac{1}{z}$ запишемо z і w у полярних координатах $z = re^{i\varphi}$, $w = \rho e^{i\theta}$, тоді $w = \frac{1}{re^{i\varphi}} = \frac{1}{r} e^{-i\varphi}$, звідки $\rho = \frac{1}{r}$; $\theta = -\varphi$.

Завдання 26. Виконати відображення заданої лінії або області на z -площині за допомогою функції $w = \frac{1}{z}$.

$$1) w = \frac{1}{z}$$

$$\begin{cases} |z - i| > 1 \\ |z - 2i| < 2 \end{cases}$$

Розв'язання. Виконаємо малюнок заданої області (мал. 11). Для

відображення за допомогою функції $w = \frac{1}{z}$ скористаємося круговою властивістю цієї функції.

Так як межі заданої області кола $|z - i| = 1$ та $|z - 2i| = 2$, проходять через початок координат, то вони відобразяться у прями.

Пряма виражається двома точками, тому знайдемо образи двох точок кола $|z - i| = 1$ та образи двох точок кола $|z - 2i| = 2$:

$$w(2i) = \frac{1}{2i} = -\frac{i}{2},$$

$$w(1+i) = \frac{1}{1+i} = \frac{1-i}{2} = \frac{1}{2} - \frac{i}{2}.$$

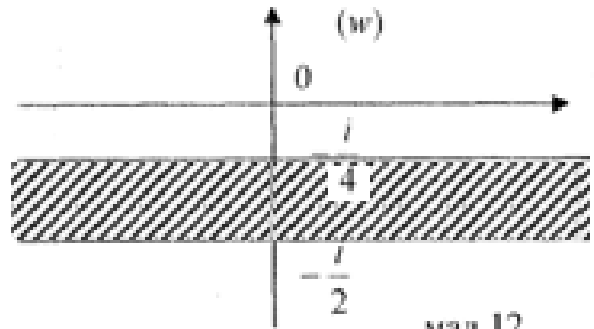
Отже коло $|z - i| = 1$ відобразиться у пряму $\text{Im } w = -\frac{i}{2}$.

$$w(4i) = \frac{1}{4i} = -\frac{i}{4},$$

$$w(2+2i) = \frac{1}{2+2i} = \frac{2-2i}{4+4} = \frac{1}{4} - \frac{i}{4}.$$

Образом кола $|z - 2i| = 2$ є пряма

$$\text{Im } w = -\frac{i}{4}.$$

Межами образу заданої області D є

дві прямі, щоб визначити, чи образ лежить між ними, чи зовні, знайдемо образ будь-якої внутрішньої точки області D . Наприклад $z = 3i$

$$w(3i) = \frac{1}{3i} = -\frac{i}{3}.$$

За властивістю конформних відображень внутрішні точки переходять у внутрішні, таким чином образом заданої області є смуга $-\frac{1}{2} < \text{Im } z < -\frac{1}{4}$ (мал. 12)

$$2) z\bar{z} = \text{Im } z; \quad 3) \text{Re } z > 1; \quad 4) \text{Im } z > 2; \quad 5) \begin{cases} |z-1| > 1 \\ |z-2| < 2 \end{cases}; \quad 6) 0 < \text{Im } z < 1;$$

$$7) z\bar{z} = 4 \text{Im } z - 2 \text{Re } z - 1; \quad 8) |z|^2 = 2 \text{Re } z + 3; \quad 9) \text{Re } z = 2 \text{Im } z;$$

$$10) |z-2| > 1; \quad 11) |z-4| < 2.$$

Завдання 27. Відобразити за допомогою функції $w = \frac{2i}{z}$ область

$$\begin{cases} |z+1| > 1 \\ |z-1| > 1 \end{cases}$$

Завдання 28. Смуку $-1 < \text{Re } z < 1$ відобразити за допомогою функції $w = 2i\left(\frac{1}{z} + 1\right)$.

Завдання 29. Знайти конформне відображення області $\begin{cases} |z-1| > 1 \\ \text{Re } z > 0 \end{cases}$ у

смугу $0 < \text{Im } w < 1$.

§ 7. Дробово-лінійна функція.

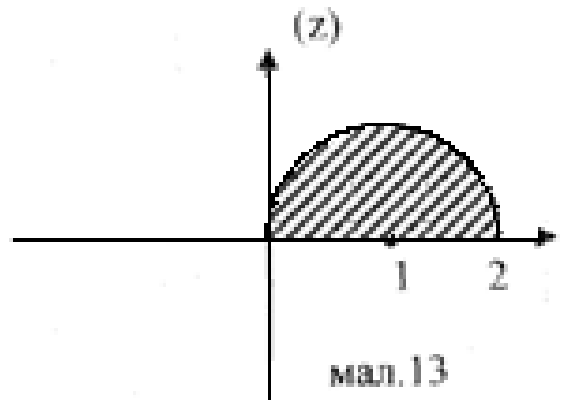
Функція виду $w = \frac{az+b}{cz+d}$ (a, b, c, d – сталі числа такі, що $c \neq 0$ і $ad - bc \neq 0$)

називається дробово-лінійною.

Дробово-лінійна функція $w = \frac{az+b}{cz+d}$ всю розширену комплексну площину відображає у розширену комплексну площину.

Для функції $w = \frac{az+b}{cz+d}$ виконуються кругова властивість і властивість збереження симетрії наведені в §6.

Існує єдине дробово-лінійне відображення, яке відображає три довільно взяті точки z -площини z_1, z_2, z_3 відповідно у три точки w -площини w_1, w_2, w_3 . Це відображення визначається рівністю $\frac{w-w_1}{w-w_2} \cdot \frac{w_3-w_2}{w_3-w_1} = \frac{z-z_1}{z-z_2} \cdot \frac{z_3-z_2}{z_3-z_1}$ яке називається ангармонічним відношенням.

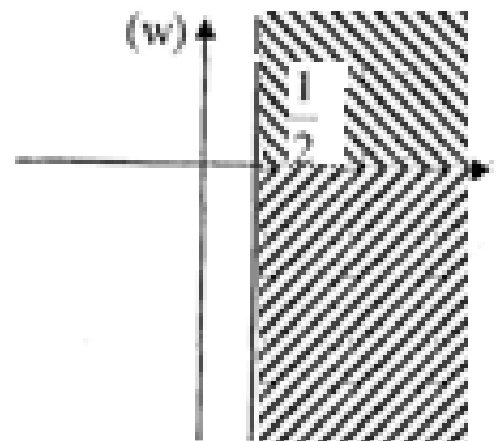
Завдання 30. Знайти образи області D на z -площині за допомогою функції $w = \frac{az+b}{cz+d}$.

$$1) D: \begin{cases} |z-1| > 1 \\ \text{Im } z > 1 \end{cases} \quad w = \frac{z-1}{z-2}$$

Розв'язання. Виконаємо малюнок області D (мал. 13).

Межами області є коло $|z-1| = 1$ та пряма $\text{Im } z = 0$. Обидві ці лінії проходять через точку $z = 2$, в якій знаменник дробу $\frac{z-1}{z-2}$ перетворюється в нуль.

За круговою властивістю дробово-лінійної функції коло $|z-1| = 1$ і пряма $\text{Im } z = 0$ відобразяться у прями. Так як пряма визначається двома

точками, образи знайдемо двох точок, що належать прямій $\text{Im} z = 0$: $w(0) = \frac{1}{2}$, $w(3) = 2$. Отже дійсна вісь функції $w = \frac{z-1}{z-2}$ відображається у дійсну вісь. Так як коло $|z - 1| = 1$ і дійсна вісь в точці $z = 0$ взаємно перпендикулярні, то за властивістю збереження кутів при конформному відображенні, образ кола (пряма) в точці $w(0) = \frac{1}{2}$ буде перпендикулярний до дійсної осі.

Рівняння прямої, що є образом кола $|z - 1| = 1$, буде $\text{Re} w = \frac{1}{2}$.

Точка $z = i$ є внутрішньою точкою області D , тому точка $w(i) = \frac{i-1}{i-2} = \frac{1-i}{2-i} = \frac{(1-i)(2-i)}{5} = \frac{3-i}{5} = \frac{3}{5} - \frac{i}{5}$ є внутрішньою точкою образу області D . Отже образом області D при відображенні функцією $w = \frac{z-1}{z-2}$ буде

$$\text{область} \begin{cases} \text{Re} w > \frac{1}{2} \\ \text{Im} z < 0 \end{cases}$$

$$2) D: |z - 3| > 2, \quad w = \frac{z+1}{z-1};$$

$$3) D: \begin{cases} 0 < \text{Re} z < 1 \\ 0 < \text{Im} z < 1 \end{cases}, \quad w = \frac{z}{z-1};$$

$$4) D: \begin{cases} |z - 3| > 2 \\ |z + 2| > 3 \end{cases}, \quad w = \frac{z+1}{z-1};$$

$$5) D: \text{Im} z > 1, \quad w = \frac{z-1}{z+1};$$

$$6) D: |z| < 2, \quad w = \frac{z}{z+1};$$

$$7) D: \begin{cases} |z - 1 + i| > 1 \\ |z - 1 + 2i| < 2 \end{cases}, \quad w = \frac{z+1}{z-1};$$

$$8) D: \begin{cases} |z| > 1 \\ 0 < \arg z < \pi \end{cases}, \quad w = \frac{z}{z-1};$$

$$9) D: \begin{cases} 1 < |z| < 2 \\ 0 < \arg z < \frac{\pi}{2} \end{cases}, \quad w = \frac{z-1}{z};$$

$$10) D: \begin{cases} \text{Im} z > 0 \\ |z| > 1 \end{cases}, \quad w = \frac{z+1}{z-1};$$

$$11) D: \begin{cases} |z| < 1 \\ \text{Im} z > 0 \end{cases}, \quad w = \frac{iz+1}{z+i}.$$

Завдання 31. Знайти конформне відображення верхньої півплощини на

нижню, при якому точки $0, 1, \infty$ відображаються у точки $\infty, 1, 0$, відповідно.

Розв'язання. Для знаходження дробово-лінійного відображення, яке точки $0, 1, \infty$ відображає у точки $\infty, 1, 0$ відповідно скористаємося ангармонійним відношенням.

$$\frac{z-0}{z-1} \cdot \frac{\infty-1}{\infty-0} = \frac{w-\infty}{w-1} \cdot \frac{0-1}{0-\infty}$$

Замінивши різниці, в які входить нескінченно віддалена точка, одиницею, одержимо

$$\frac{z}{z-1} = \frac{-1}{w-1}$$

Звідки $w = \frac{1}{z}$. На підставі властивості конформного відображення про збереження обходу при такому відображенні верхня півплощина відображається на нижню півплощину.

Завдання 32. Знайти конформне відображення площини z самої в себе, яке точки z_1, z_2, z_3 , переводить відповідно у точки w_1, w_2, w_3 .

1) $z_1 = \infty, z_2 = 0, z_3 = 1, w_1 = 0, w_2 = 1, w_3 = \infty$;

2) $z_1 = 0, z_2 = i, z_3 = -1, w_1 = 1, w_2 = 1+i, w_3 = \infty$;

3) $z_1 = 1, z_2 = -1, z_3 = i, w_1 = 0, w_2 = \infty, w_3 = 1$;

4) $z_1 = i, z_2 = -i, z_3 = 0, w_1 = 0, w_2 = \infty, w_3 = 1$;

5) $z_1 = \infty, z_2 = i, z_3 = 1, w_1 = 0, w_2 = 1, w_3 = -1$;

6) $z_1 = 1, z_2 = 0, z_3 = -1, w_1 = \infty, w_2 = 1, w_3 = -1$;

7) $z_1 = 0, z_2 = 2, z_3 = 1, w_1 = 1, w_2 = \infty, w_3 = 0$;

8) $z_1 = i, z_2 = 0, z_3 = -1, w_1 = \infty, w_2 = 0, w_3 = 1$;

9) $z_1 = \infty, z_2 = i, z_3 = -2, w_1 = 1, w_2 = -1, w_3 = 0$.

Завдання 33. Відобразити конформно круг $|z-1| < 2$ в круг $|w-i| < 2$ так, щоб точка O перейшла в центр круга.

Завдання 34. Відобразити конформно півплощину $\text{Im } z > 1$ в круг $|z - 2i| < 2$ так, щоб точка $2i$ залишилася нерухомою.

Завдання 35. Знайти конформне відображення круга $|z| < 2$ на

півплощину $\text{Im } w > 0$, яке точку O переводить у точку

Завдання 36. Знайти умови, при яких суперпозиція двох дробово-лінійних функцій є:

а) дробово-лінійною функцією;

б) лінійною функцією.

Дослідити чи можливі інші випадки.

§ 8. Степенева функція з раціональним показником $w = z^{\frac{p}{q}}$

Запишемо функцію $w = z^{\frac{p}{q}}$ наступним чином $w = (z^p)^{\frac{1}{q}}$ і розглянемо окремо функції $t = z^p$ та $w = t^{\frac{1}{q}}$.

Похідна функції $t = z^p$ (де $p \in \mathbb{N}$) дорівнює $t' = pz^{p-1}$ і є скінченною, відмінною від нуля у всіх точках площини, крім $z = 0$ та $z = \infty$. Відображення цією функцією конформне всюди, крім зазначених точок. Запишемо z та t в полярних координатах $z = re^{i\varphi}$, $t = \rho e^{i\theta}$, тоді із співвідношення $t = z^p$ маємо

$$\begin{cases} \rho = r^p, \\ \theta = p\varphi. \end{cases} \quad (1)$$

Якщо область задана на z -площині через нерівності для координат r та φ , то за допомогою рівностей (1) знаходимо нерівності для змінних ρ та θ , які визначають образ області у t -площині.

Розглянемо тепер функцію

$$w = t^{\frac{1}{q}} \quad (q \in \mathbb{N}). \quad (2)$$

Як відомо, ця функція не є однозначною, вона складається з q функцій, які знаходяться за формулами (якщо $t = \rho e^{i\theta}$)

$$\begin{aligned} \left(t^{\frac{1}{q}} \right)_0 &= \rho^{\frac{1}{q}} e^{i\frac{\theta}{q}}, \quad \left(t^{\frac{1}{q}} \right)_1 = \rho^{\frac{1}{q}} e^{i\frac{\theta+2\pi}{q}}, \dots, \\ \left(t^{\frac{1}{q}} \right)_{q-1} &= \rho^{\frac{1}{q}} e^{i\frac{\theta+2\pi(q-1)}{q}} \quad 0 \leq \theta < 2\pi. \end{aligned}$$

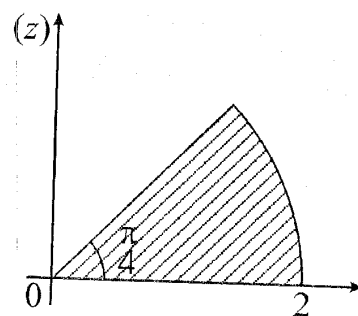
Кожна із вказаних функцій називається відповідною віткою степеневі функції (2).

Відображення функцією $w = t^{\frac{1}{q}}$ виконуються за допомогою формул

$$\begin{cases} |w| = \rho^{\frac{1}{q}}, \\ \arg w = \frac{\theta}{q}. \end{cases}$$

Це відображення площину з розрізом $0 < \theta < 2\pi$ переводить у область кута $0 < \arg w < \frac{2\pi}{q}$.

Функція $w = \rho^{\frac{1}{q}} e^{i \frac{\theta+2\pi}{q}}$ відображає другий лист z -площини $2\pi < \theta + 2\pi < 4\pi$ у кут $\frac{2\pi}{q} < \arg w < \frac{4\pi}{q}$ на w -площині.

мал. 15

Функція $w = \rho^{\frac{1}{q}} e^{i \frac{\varphi+2\pi(q-1)}{q}}$ відображає q -тий лист z -площини у кут $\frac{2\pi(q-1)}{q} < \arg w < 2\pi$ на w -площині.

Завдання 37. Виконати відображення області D на z -площині за допомогою функції $w = f(z)$

$$1) \begin{cases} |z| < 2 \\ 0 < \arg z < \frac{\pi}{4} \end{cases}$$

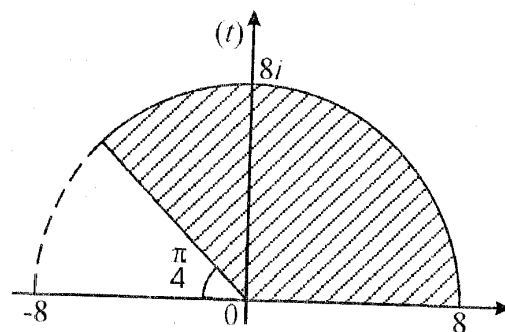
$$w = z^3 + 1 + i.$$

Розв'язання.

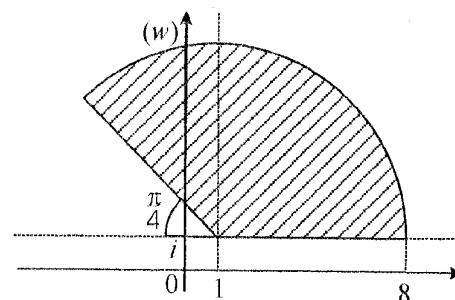
Виконаємо малюнок області (мал. 15).

Функція $w = z^3 + 1 + i$ є складеною функцією. Відображення за допомогою цієї функції складається з послідовних відображень степеневі функції $t = z^3$ та лінійної $w = t + 1 + i$.

Із формул (1) маємо, що $\begin{cases} |t| = |z|^3 \\ \arg t = 3 \arg z \end{cases}$

мал. 16

$$\text{Так як } \begin{cases} 0 < |z| < 2 \\ 0 < \arg z < \frac{\pi}{4} \end{cases}, \text{ то } \begin{cases} 0 < |t| < 8 \\ 0 < \arg t < \frac{3}{4}\pi \end{cases}$$

Результат відображення функцією $t = z$ зображений на мал. 16.

мал. 17

Відображення функцією $w = t + 1 + i$ є паралельним переміщенням на вектор $\{11\}$.

Результат цього відображення зображений на мал. 17

$$2) D : \operatorname{Im} z > 0, \quad w = z^2;$$

$$3) D : \begin{cases} \operatorname{Re} z > 0, \\ \operatorname{Im} z > 0, \end{cases} \quad w = z^3;$$

$$4) D : 0 < \arg z < \frac{\pi}{3}, \quad w = z^4 + 1;$$

$$5) D : \begin{cases} |z| > 2, \\ 0 < \arg z < \frac{\pi}{8}, \end{cases} \quad w = z^3;$$

$$6) D : \begin{cases} 1 < |z| < 2, \\ 0 < \arg z < \frac{\pi}{4}, \end{cases} \quad w = z^4;$$

$$7) D : \operatorname{Re} z > 2, \quad w = z^2;$$

$$8) D : \operatorname{Im} z < 1, \quad w = z^2;$$

$$9) D : \begin{cases} |z| < 1, \\ 0 < \arg z < \frac{\pi}{2}, \end{cases} \quad w = z^2 - 1;$$

$$10) D : \begin{cases} 0 < \arg z < 2\pi, \\ 1 < |z| < 2, \end{cases} \quad w = \sqrt[4]{z};$$

$$11) D : \begin{cases} 0 < \arg z < \pi, \\ |z| > 8, \end{cases} \quad w = \sqrt[3]{z};$$

$$12) D : 0 < \arg z < 2\pi, \quad w = \sqrt{z};$$

$$13) D : \frac{\pi}{2} < \arg z < \frac{3}{2}\pi, \quad w = \sqrt[4]{z}.$$

Завдання 38. Знайти конформне відображення області $\begin{cases} |z| < 4 \\ 0 < \arg z < 2\pi \end{cases}$

на область $\begin{cases} |w| < 2 \\ 0 < \arg w < \frac{\pi}{2} \end{cases}$

Завдання 39. Круг $|z| < 1$ з розрізом по радіусу від точки -1 до точки 0 відобразити на область $\begin{cases} |w| < 1 \\ \operatorname{Im} w > 0 \end{cases}$.

Завдання 40. Півкруг $\begin{cases} |z| < 1 \\ \operatorname{Im} z > 0 \end{cases}$ конформно відобразити у півплощину $\operatorname{Im} w > 0$.

Завдання 41. Площину з розрізом по променю дійсної осі від точки -1 до ∞ , який проходить через точку 0 , конформно відобразити в круг $|w| < 1$.

Завдання 42. Знайти конформне відображення площини з розрізом по сегменту $[-1;1]$ у півплощину $\operatorname{Im} w > 1$.

Завдання 43. Знайти конформне відображення зовнішності дуги одиничного кола від 1 до -1 , що проходить через точку i , у зовнішність круга $|w| > 1$.

Завдання 44. Зовнішність круга $|z| > 1$ з розрізом по променю уявної осі від точки 1 до ∞ конформно відобразити на область $|w| > 1$.

Завдання 45. Область $\begin{cases} |z| < 1 \\ \operatorname{Im} z > 0 \end{cases}$ з розрізом по відрізку уявної осі від точки $\frac{i}{2}$ до точки i конформно відобразити у верхню півплощину.

§ 9. Відображення за допомогою функцій $w = e^z$ та $w = \operatorname{Ln} z$.

Відображення за допомогою функції $w = e^z$ конформне у всій скінченній комплексній площині, тому що похідна $w' = e^z$ скінченна і відмінна від нуля на цій площині.

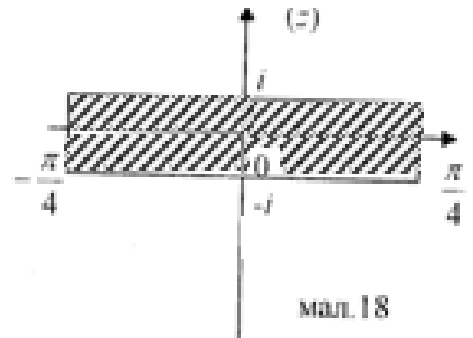
Запишемо змінну z в декартових координатах $z = x + iy$, а змінну w в полярних $w = \rho e^{i\varphi}$, тоді відображення за допомогою функції $w = e^z$ можна записати наступним чином

$$\rho e^{i\varphi} = e^x e^{iy}.$$

Отже відображення показниковою функцією виконується за формулами:

$$\begin{cases} \rho = e^x \\ \varphi = y \end{cases}, \text{ тобто } \begin{cases} |w| = e^x \\ \arg w = y \end{cases} \quad (1)$$

Як видно із формул (1) областю однолистості цієї функції є смуга $0 < y < 2\pi$ ($0 < \text{Im } z < 2\pi$).

Для відображення за допомогою логарифмічної функції змінну z запишемо в показниковій формі $z = \rho e^{i\varphi}$ а змінну w - в алгебраїчній $w = u + iv$. Тоді функція $w = \ln z$ запишеться наступним чином

$$u + iv = \ln \rho + i\varphi.$$

Відображення за допомогою логарифмічної функції виконується за формулами

$$\begin{cases} u = \ln \rho \\ v = \varphi \end{cases}, \text{ або } \begin{cases} \text{Re } w = \ln |z| \\ \text{Im } w = \arg z \end{cases} \quad (2)$$

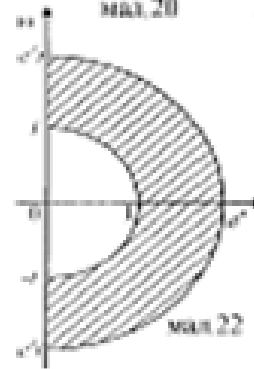
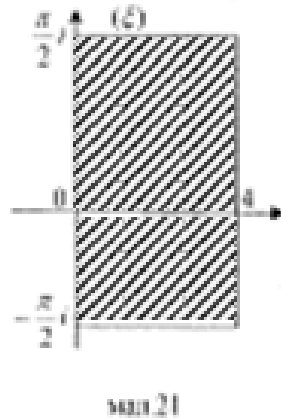
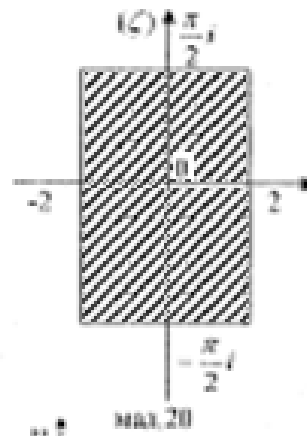
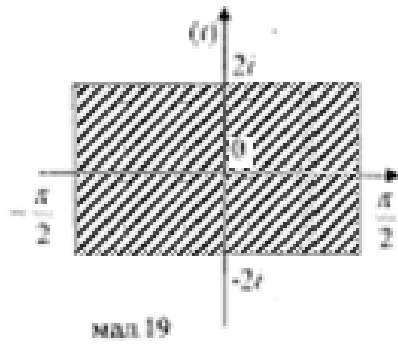
Завдання 46. $\begin{cases} -\frac{\pi}{4} < \text{Re } z < \frac{\pi}{4} \\ -1 < \text{Im } z < 1 \end{cases}$ знайти образ області при відображенні функцією $w = e^{2iz + 2}$.

Розв'язання:

Область, що задається, зображена на мал. 18. Функція $w = e^{2iz + 2}$ складена, відображення цією функцією це послідовне виконання наступних відображень:

- 1) $t = 2z$ – розтяг в два рази;
- 2) $\zeta = e^{i\frac{\pi}{2}}t$ – поворот на кут $\frac{\pi}{2}$ проти годинникової стрілки;
- 3) $\xi = \zeta + 2$ – паралельне переміщення на вектор $\{2;0\}$;
- 4) $w = e^{\xi}$ – показникова: (формули 1).

Результати відображень 1) - 4) зображені на мал. 19 -22.

Завдання 47. Знайти образи областей при відображенні $w = e^z$.

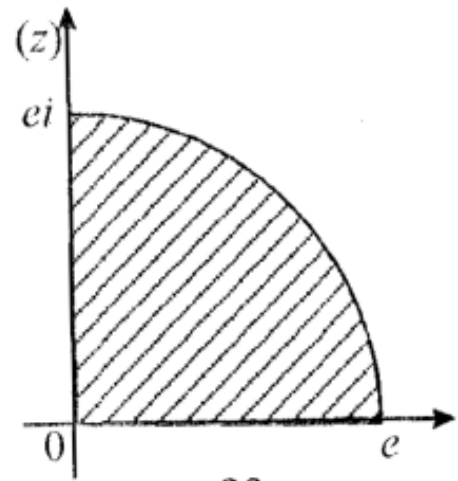
- 1) $0 < \text{Im } z < 2\pi$;
- 2) $\begin{cases} -\infty < \text{Re } z < 0, \\ 0 < \text{Im } z < \pi; \end{cases}$
- 3) $\begin{cases} 1 < \text{Re } z < 3, \\ 0 < \text{Im } z < \pi; \end{cases}$
- 4) $\begin{cases} 0 < \text{Re } z < 1, \\ \frac{\pi}{3} < \text{Im } z < \frac{\pi}{2}; \end{cases}$
- 5) $\begin{cases} -\frac{\pi}{2} < \text{Im } z < \frac{\pi}{2}, \\ \text{Re } z > 0; \end{cases}$
- 6) $\begin{cases} -1 < \text{Re } z < \ln 2, \\ \frac{\pi}{4} < \text{Im } z < \frac{5}{4}\pi; \end{cases}$
- 7) $\begin{cases} 0 < \text{Im } z < \pi, \\ \text{Re } z > 0; \end{cases}$
- 8) $\begin{cases} \text{Re } z > 0, \\ -\frac{\pi}{4} < \text{Im } z < \frac{\pi}{4}. \end{cases}$

Завдання 48. Півсмугу $\begin{cases} 0 < \operatorname{Im} z < \pi \\ \operatorname{Re} z < 0 \end{cases}$

відобразити за допомогою функції $w = e^{\frac{1}{2}z}$.

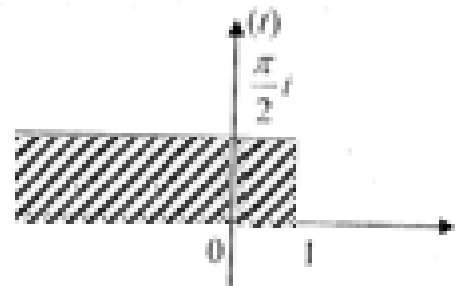
Завдання 49. Прямокутник

$\begin{cases} 0 < \operatorname{Re} z < \frac{\pi}{2} \\ 0 < \operatorname{Im} z < 1 \end{cases}$ відобразити за допомогою функції $w = e^{2iz+1}$.

мал.23

Завдання 50. Знайти відображення смуги, обмеженої прямими $\operatorname{Re} z = \operatorname{Im} z$, $\operatorname{Im} z = \operatorname{Re} z + 2$, на верхню півплощину.

мал.24

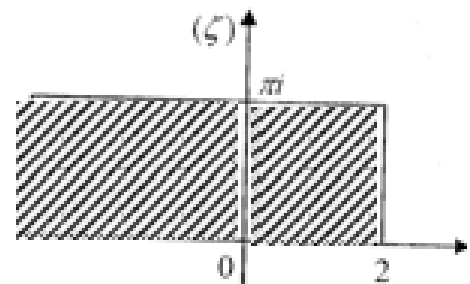
Завдання 51. Відобразити півсмугу $\begin{cases} 0 < \operatorname{Re} z < 1 \\ \operatorname{Im} z > 0 \end{cases}$ на півкруг

$\begin{cases} |w| < 1 \\ \operatorname{Im} w > 0 \end{cases}$

Завдання 52. Відобразити смугу $0 < \operatorname{Re} z < 4$ на півплощину $\operatorname{Im} w > 0$.

Завдання 53. Відобразити за допомогою

функції $w = 2 \ln z - \frac{\pi}{2}i$ область $\begin{cases} 0 < |z| < e \\ 0 < \arg z < \frac{\pi}{2} \end{cases}$

мал.25

Розв'язання. Виконаємо малюнок заданої області (мал.23).

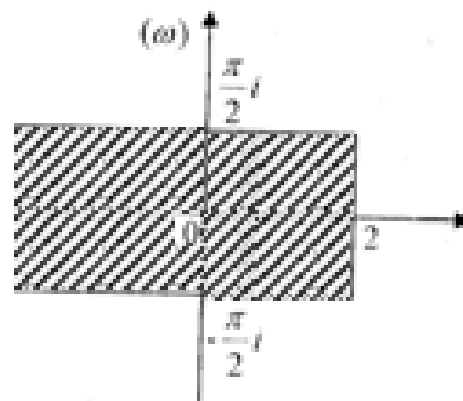
Відображення за допомогою функції $w = 2 \ln z - \frac{\pi}{2}i$ є послідовним виконанням наступних відображень:

1) $t = \ln z$. Це відображення виконується за формулами (2). Так як $0 < |z| < e$, то $-\infty < \operatorname{Re} t < 1$, а $0 < \arg z < \frac{\pi}{2}$, звідси $0 < \operatorname{Im} t < \frac{\pi}{2}$. Результат відображення 1) зображений на мал.24.

2) $\zeta = 2t$ – розтяг в два рази;

3) $w = \zeta - \frac{\pi}{2}i$ – паралельне переміщення на вектор $\{0; -\frac{\pi}{2}\}$.

Області, які одержуються при відображеннях 2), 3) зображені на мал.25 та 26 відповідно.

мал.26

Завдання 54. Виконати відображення за допомогою функції $w = \ln z$:

1) кільце $1 < |z| < 2$ з розрізом по інтервалу (1;2) дійсної осі; площину з розрізом вздовж від'ємної частини дійсної осі;

2) площину з розрізом вздовж додатної частини дійсної осі;

3)
$$\begin{cases} 2 < |z| < 4, \\ 0 < \arg z < 2\pi; \end{cases}$$

4)
$$\begin{cases} 0 < |z| < 1, \\ 0 < \arg z < \frac{\pi}{3}; \end{cases}$$

5)
$$\begin{cases} 0 < |z| < 3, \\ 0 < \arg z < \pi; \end{cases}$$

6)
$$\begin{cases} 1 < |z| < 3, \\ -\frac{\pi}{4} < \arg z < \frac{\pi}{4}; \end{cases}$$

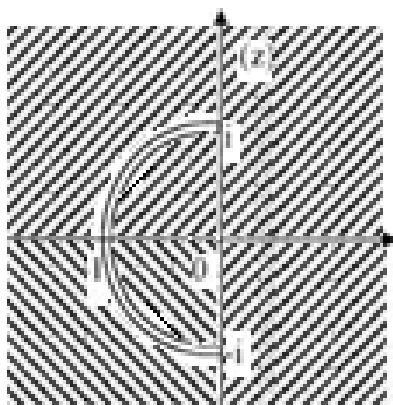
7)
$$-\frac{\pi}{6} < \arg z < \frac{\pi}{3}.$$

Завдання 54. Відобразити за допомогою функції $w = -2i \ln z$ сектор
$$\begin{cases} |z| < e \\ 0 < \arg z < \frac{\pi}{2}. \end{cases}$$

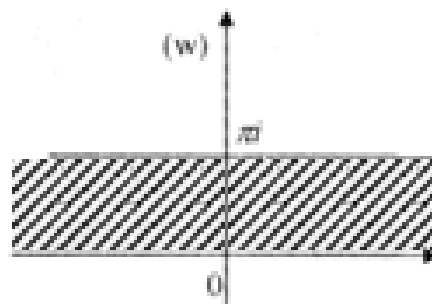
Завдання 55. Область
$$\begin{cases} |z| < \frac{1}{e} \\ \pi < \arg z < 2\pi \end{cases}$$
 відобразити за допомогою функції $w = \ln z - 1$.

Завдання 56. Знайти функцію, яка конформно відображає:

1) область D на z -площині (мал. 27) на область G на w -площині (мал. 28).

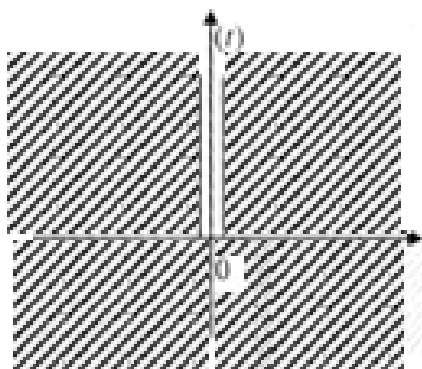

мал. 27

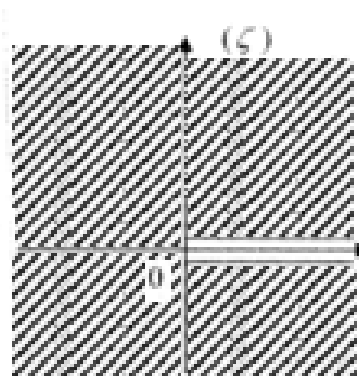

мал. 28

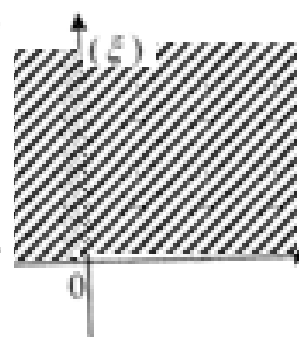
Розв'язання. За допомогою дробово-лінійної функції $t = \frac{z-i}{z+i}$ площину з розрізом по дузі одиничного кола (мал. 27) відображаємо на площину з прямолінійним розрізом по променю $(0; i\infty)$ уявної осі (мал.29). Повертаємо t - площину на кут $-\frac{\pi}{2}$ за допомогою функції $\zeta = te^{-\frac{\pi}{2}i} = -it$ (мал. 30). Застосуємо степеневу функцію $\xi = \sqrt{\zeta}$ (мал. 31).

мал. 29

мал. 30

мал. 31

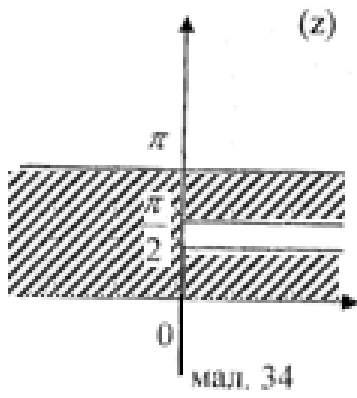
Логарифмічна функція $w = \ln \xi$ верхню півплощину (мал.31) відображає на область G (мал.28). Отже шукана функція

$$w = \ln \xi = \ln \sqrt{\zeta} = \ln \sqrt{-it} = \ln \sqrt{-i \frac{z-i}{z+i}} = \ln \sqrt{\frac{-iz-1}{z+i}} = \frac{1}{2} \ln \frac{-iz-1}{z+i}$$

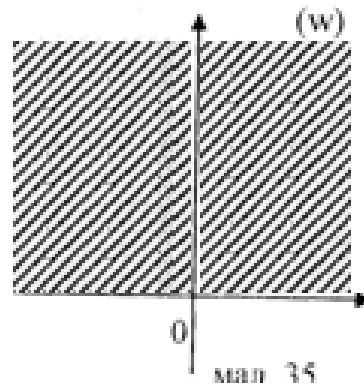
2) область $0 < \arg z < \pi$ на смугу $0 < \text{Im } w < 1$;

$$3) \begin{cases} |z| < 1 \\ \text{Im } z > 0 \end{cases} \rightarrow 0 < \text{Im } w < \pi$$

4)

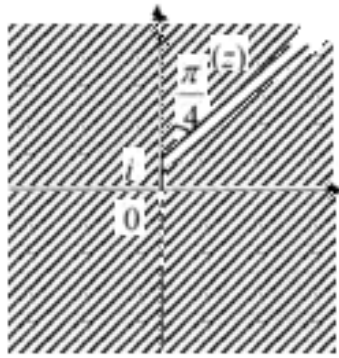

МАЛ. 34

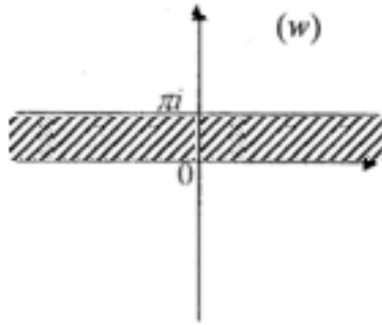

МАЛ. 35

5)

МАЛ. 32

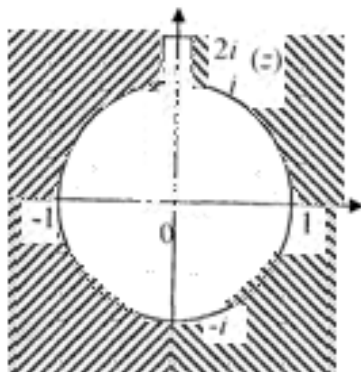

МАЛ. 33

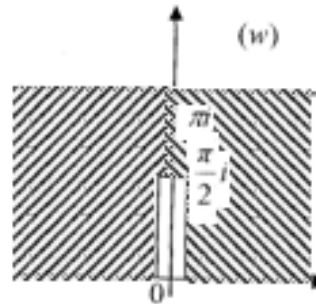
6)

Площину з розрізом по дузі одиничного кола від точки i до точки -1 у смугу $0 < \text{Im } w < \pi$.

7)

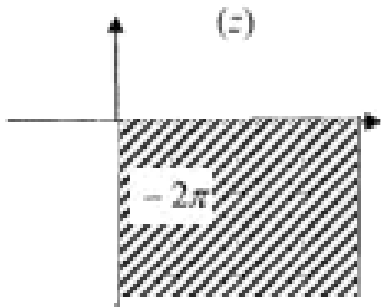

МАЛ. 36

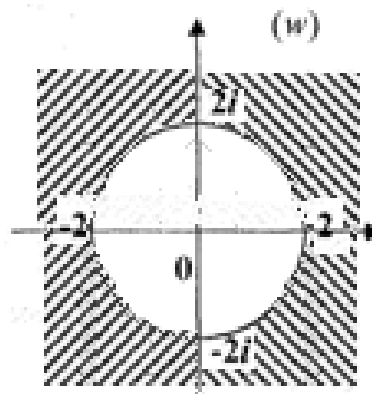

МАЛ. 37

8)

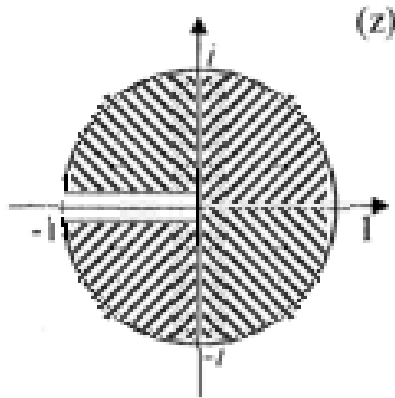

МАЛ. 38

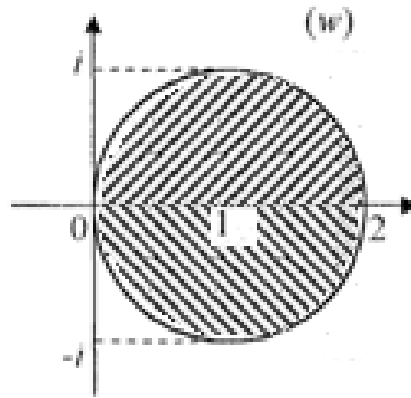

МАЛ. 39

9)

мал. 40

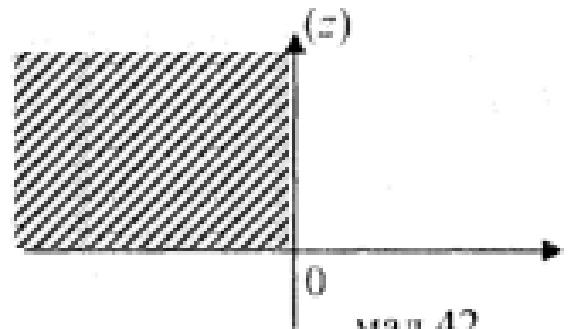
мал. 41

§ 10. Функція Жуковського.

Функція виду $w = \frac{1}{2}\left(z + \frac{1}{z}\right)$ називається функцією Жуковського. Вона аналітична для всіх $z \neq 0$. При заміні $\frac{1}{z} = \zeta$, функція Жуковського не змінюється, тому в точках $z = 0$ та $z = \infty$ вона поводить себе однаково. Функція $w = \frac{1}{2}\left(z + \frac{1}{z}\right)$ однолиста в області D тоді і тільки тоді, коли в цій області немає різних точок z_1 та z_2 , пов'язаних рівністю $z_1 \cdot z_2 = 1$. Геометрично остання рівність означає, що точка $z_2 = \frac{1}{z_1}$ одержується із точки z_1 подвійною симетрією: відносно кола $|z| = 1$ і відносно прямої $\text{Im } z = 0$. Областями однолистості є, наприклад,

- а) $|z| > 1$ - зовнішність одиничного кола;
- б) $|z| < 1$ - одиничний круг;
- в) $\text{Im } z > 0$ - верхня півплощина;
- г) $\text{Im } z < 0$ - нижня півплощина.

Відображення функцією

мал. 42

Жуковського кіл і променів виконується за формулами

$$\begin{cases} u = \frac{1}{2} \left(r + \frac{1}{r} \right) \cos \varphi, \\ v = \frac{1}{2} \left(r - \frac{1}{r} \right) \sin \varphi, \end{cases} \quad (1)$$

які одержуються, якщо позначити $w = u + iv$ та $z = re^{i\varphi}$.

Функція $w = z + \sqrt{z^2 - 1}$ – обернена до функції Жуковського.

Завдання 57. Виконати відображення функцією Жуковського наступних областей та ліній:

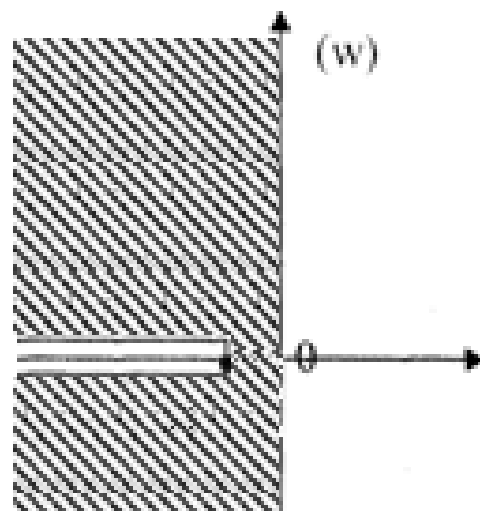
$$1) \begin{cases} \operatorname{Im} z > 0 \\ \operatorname{Re} z < 0 \end{cases}$$

Розв'язання. Задана область є другою чвертю комплексної площини (мал.42). Виконаємо відображення меж області, скориставшись формулами (1). Знайдемо

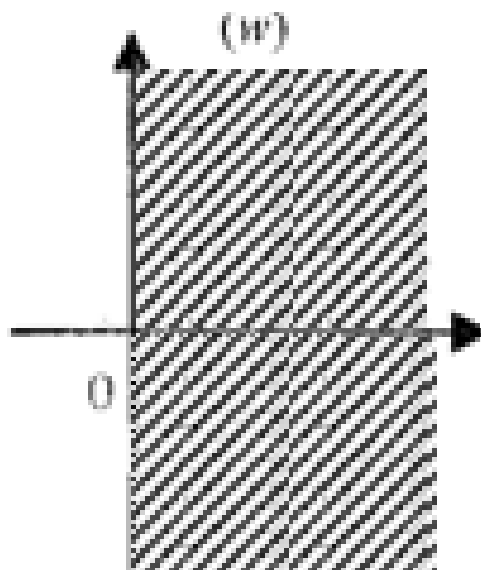
образ променя уявної осі $(0; +\infty)$. В формулі (1) необхідно покласти $\varphi = \frac{\pi}{2}$, при цьому r змінюється від нуля до нескінченності. Отже маємо, що $u = 0$, а $v = \frac{1}{2} \left(r - \frac{1}{r} \right)$

Точка $z = 0$ ($r = 0$) відобразиться у точку $w = -i\infty$, точка $z = i$ ($r = 1$) відображається у точку $w = 0$, а точка $z = +i\infty$ ($r = \infty$) відобразиться у точку $w = +i\infty$. Таким чином промінь $(0; +i\infty)$ відображається у всю уявну вісь.

Знайдемо тепер образ променя $(0; -\infty)$ дійсної осі. В формулах (1) покладаємо $\varphi = \pi$, а $0 < r < \infty$, тоді $u = -\frac{1}{2} \left(r + \frac{1}{r} \right)$, $v = 0$. При цьому точка $z = -\infty$ ($r = \infty$) відобразиться у точку $w = -\infty$, точка $z = -1$ ($r = 1$) у точку $w = -1$, точка $z = 0$ ($r = 0$) у точку $w = -\infty$. Отже промінь $(0; -\infty)$

мал. 43

мал. 48

дійсної осі відобразиться у промінь дійсної осі $(-1; -\infty)$, який обходиться двічі.

Таким чином, задана область відображається у ліву півплощину з розрізом по променю $(-1; \infty)$ (мал.43).

$$\begin{aligned}
 & 2) \begin{cases} \operatorname{Im} z > 0, \\ |z| < 1; \end{cases} \quad 3) \begin{cases} \operatorname{Im} z > 0, \\ |z| > 1; \end{cases} \quad 4) \begin{cases} \operatorname{Im} z < 0, \\ |z| < 1; \end{cases} \quad 5) \begin{cases} \operatorname{Im} z < 0, \\ |z| > 1; \end{cases} \\
 & 6) \begin{cases} |z| > 1, \\ -\frac{\pi}{2} < \arg z < \frac{\pi}{2}; \end{cases} \quad 7) \begin{cases} |z| < 1, \\ 0 < \arg z < 2\pi; \end{cases} \quad 8) \begin{cases} |z| > 1, \\ 0 < \arg z < 2\pi; \end{cases} \\
 & 9) \operatorname{Im} z > 0; \quad 10) \operatorname{Im} z < 0; \quad 11) \begin{cases} |z| > 2, \\ 0 < \arg z \leq 2\pi; \end{cases} \quad 12) \begin{cases} |z| < \frac{1}{2}, \\ 0 < \arg z < 2\pi; \end{cases} \\
 & 13) \operatorname{Im} z > |\operatorname{Re} z|; \quad 14) \begin{cases} \operatorname{Re} z = 0, \\ \operatorname{Im} z > 0; \end{cases} \quad 15) \begin{cases} \operatorname{Re} z = 0, \\ \operatorname{Im} z < 0; \end{cases} \quad 16) \begin{cases} \operatorname{Im} z = 0, \\ \operatorname{Re} z > 0; \end{cases} \\
 & 17) \begin{cases} \operatorname{Im} z = 0, \\ \operatorname{Re} z < 0. \end{cases}
 \end{aligned}$$

Завдання 58. Відобразити за допомогою функції $w = \frac{1}{z} + z + 1$ такі області:

$$\begin{aligned}
 & 1) \begin{cases} \operatorname{Re} z > 0, \\ \operatorname{Im} z > 0; \end{cases} \quad 2) \begin{cases} \operatorname{Re} z < 0, \\ \operatorname{Im} z > 0; \end{cases} \quad 3) \begin{cases} \operatorname{Re} z < 0, \\ \operatorname{Im} z < 0; \end{cases} \quad 4) \begin{cases} |z| < 1, \\ \operatorname{Re} z < 0; \end{cases} \\
 & 5) \begin{cases} |z| > 1, \\ \operatorname{Re} z < 0. \end{cases}
 \end{aligned}$$

Завдання 59. Знайти відображення області $\begin{cases} |z| > 1 \\ 0 < \arg z < 2\pi \end{cases}$ з розрізом по відрізку $(-2; -1)$ дійсної осі у зовнішність одиничного круга $|w| > 1$.

§ 11. Відображення тригонометричними та гіперболічними функціями

Враховуючи формули (1) та (2) §3, відображення тригонометричними та гіперболічними функціями можна подати як суперпозицію функцій, розглянутих в §5-§ 10 наступним чином:

$$w = \cos z: \quad \zeta = iz, \quad t = e^\zeta, \quad w = \frac{1}{2} \left(t + \frac{1}{t} \right)$$

$$w = \sin z: \quad \zeta = iz, \quad t = e^\zeta, \quad \tau = -it, \quad w = \frac{1}{2} \left(\tau + \frac{1}{\tau} \right)$$

$$w = \operatorname{tg} z: \quad \zeta = 2iz, \quad t = e^\zeta, \quad w = \frac{t-1}{i(t+1)}$$

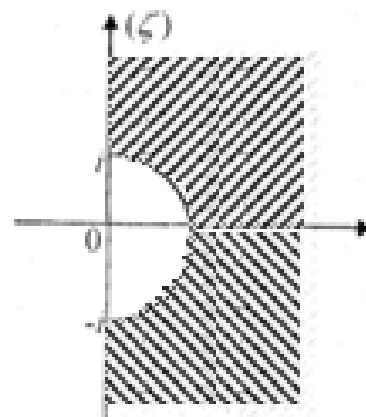
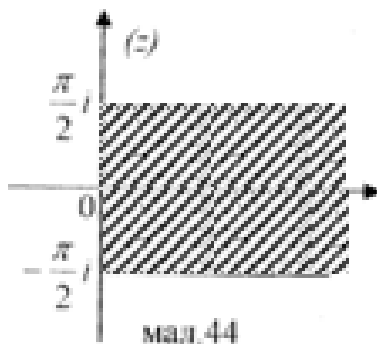
$$w = \operatorname{ch} z: \quad \zeta = e^z, \quad w = \frac{1}{2} \left(\zeta + \frac{1}{\zeta} \right)$$

$$w = \operatorname{sh} z: \quad \zeta = e^z, \quad t = -i\zeta, \quad \tau = \frac{1}{2} \left(t + \frac{1}{t} \right), \quad w = i\tau$$

$$w = \operatorname{th} z: \quad \zeta = 2z, \quad t = e^\zeta, \quad w = \frac{t-1}{t+1}$$

Завдання 60. Знайти образ області при відображенні функцією $w = f(z)$

$$1) D: \begin{cases} -\frac{\pi}{2} < \operatorname{Im} z < \frac{\pi}{2}, & w = \operatorname{sh} z. \\ \operatorname{Re} z > 0 \end{cases}$$

Розв'язання. Щоб відобразити задану область (мал.44) за допомогою

гіперболічного синуса, треба виконати послідовно наступні відображення:

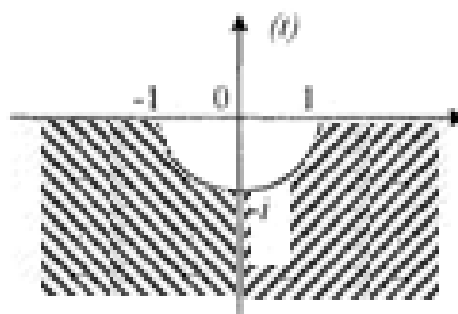
а) $\zeta = e^z$; б) $t = -i\zeta$;

в) $\tau = \frac{1}{2}\left(t + \frac{1}{t}\right)$; г) $w = i\tau$.

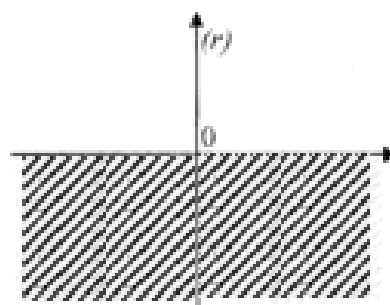
Відображення а) переводить задану

область D у область $\begin{cases} e^0 < |\zeta| < e^\infty \\ -\frac{\pi}{2} < \arg \zeta < \frac{\pi}{2} \end{cases}$ (мал.45).

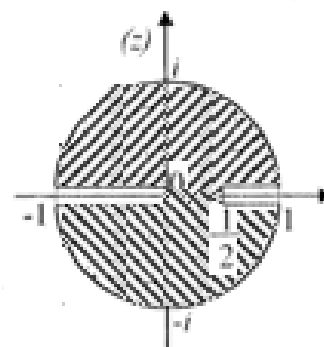
Відображення б) – це поворот на кут $\frac{\pi}{2}$ за годинниковою стрілкою (мал.46). Функція Жуковського (відображення в)) відображає промені $(-\infty; -1)$ та $(1; +\infty)$ дійсної осі самі в себе, а півколо, що проходить через точки $-1; -i$ та 1 в відрізок $[-1; i]$ дійсної осі. Отже, область, зображена на мал.46 відобразиться у нижню півплощину (мал.47). Відображення г) – це поворот на кут $\frac{\pi}{2}$ проти годинникової стрілки (мал.48).

мал.46

мал.47

мал.49

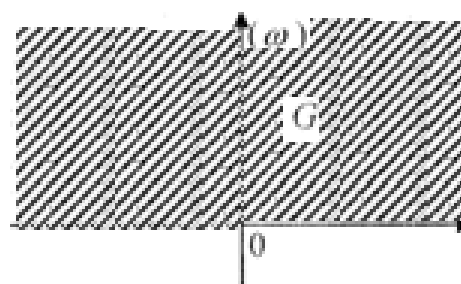
2) $D: -\frac{\pi}{2} < \operatorname{Re} z < \frac{\pi}{2}, \quad w = \sin z$;

3) $D: \begin{cases} -\frac{\pi}{2} < \operatorname{Re} z < \frac{\pi}{2}, \\ \operatorname{Im} z > 0, \end{cases} \quad w = \cos z$;

4) $D: 0 < \operatorname{Re} z < \pi, \quad w = \cos z$;

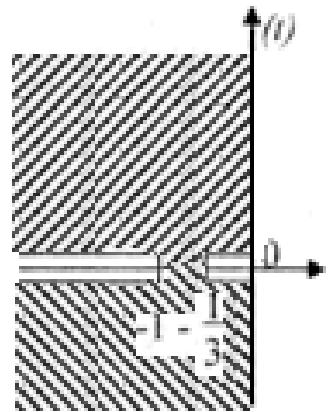
5) $D: \begin{cases} -\frac{\pi}{2} < \operatorname{Re} z < \frac{\pi}{2}, \\ 0 < \operatorname{Im} z < \ln 2, \end{cases} \quad w = \sin z$;

6) $D: \begin{cases} -\frac{\pi}{3} < \operatorname{Re} z < \frac{\pi}{3}, \\ -\frac{\pi}{4} < \operatorname{Im} z < \frac{\pi}{4}, \end{cases} \quad w = \sin z$;

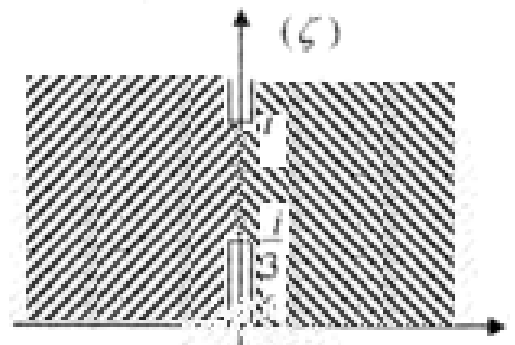

мал.50

- 7) D: $\begin{cases} \operatorname{Re} z > 0, \\ \frac{\pi}{2} < \operatorname{Im} z < \pi, \end{cases} \quad w = chz;$
- 8) D: $\begin{cases} 0 < \operatorname{Re} z < \frac{\pi}{2}, \\ \operatorname{Im} z < 0, \end{cases} \quad w = \sin z;$
- 9) D: $\begin{cases} \frac{\pi}{2} < \operatorname{Re} z < \frac{3}{2}\pi, \\ \operatorname{Im} z > 0, \end{cases} \quad w = \sin z;$
- 10) D: $\begin{cases} \frac{\pi}{2} < \operatorname{Im} z < \pi, \\ \operatorname{Re} z < 0, \end{cases} \quad w = shz;$
- 11) D: $-\frac{\pi}{2} < \operatorname{Im} z < \frac{\pi}{2}, \quad w = shz;$
- 12) D: $\begin{cases} 0 < \operatorname{Re} z < \frac{\pi}{2}, \\ \operatorname{Im} z > 0, \end{cases} \quad w = tgz;$
- 13) D: $\begin{cases} -\frac{\pi}{2} < \operatorname{Re} z < \frac{\pi}{2}, \\ \operatorname{Im} z < 0, \end{cases} \quad w = tgz;$
- 14) D: $\begin{cases} -\frac{\pi}{2} < \operatorname{Im} z < \frac{\pi}{2}, \\ \operatorname{Re} z > 0, \end{cases} \quad w = thz;$
- 15) D: $\begin{cases} 0 < \operatorname{Im} z < \pi, \\ \operatorname{Re} z < 0, \end{cases} \quad w = thz;$
- 16) D: $\begin{cases} -\frac{\pi}{2} < \operatorname{Im} z < \frac{\pi}{2}, \\ \operatorname{Re} z < 0, \end{cases} \quad w = thz;$
- 17) D: $\begin{cases} \operatorname{Re} z < 0, \\ -\frac{\pi}{2} < \operatorname{Im} z < \frac{\pi}{2}, \end{cases} \quad w = chz.$

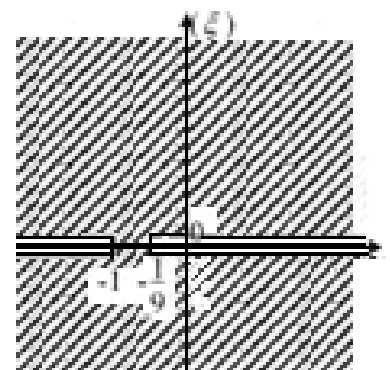
МАЛ. 51

МАЛ. 52

Завдання 61. Знайти функцію, яка конформно відображає D: внутрішність одиничного кола $|z| = 1$ з розрізами по відрізках $[-1; 0]$ та $[\frac{1}{2}; 1]$ (мал.49) на G: верхню півплощину (мал.50).

Розв'язання. Дробово-лінійною функцією $t = \frac{z-1}{z+1}$ область D відображаємо на область, що зображена на мал. 51.

МАЛ. 53

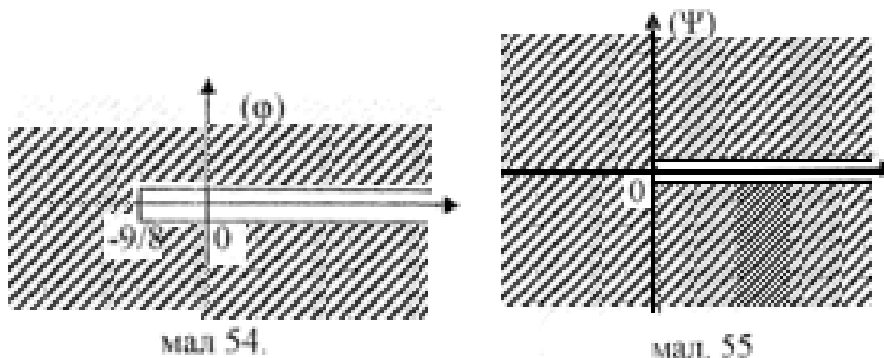
Виконаємо поворот цієї області на кут $\frac{\pi}{2}$ за

годинниковою стрілкою $\zeta = te^{-i\frac{\pi}{2}} = -it$ (мал.52).

Застосуємо до області, що зображена на мал. 52. Степеневу функцію $\xi = \zeta^2$ (мал.53).

Функція $\varphi = \frac{-1}{\xi+1}$ відображає площину з розрізами $(-\infty; -1); (-\frac{1}{9}; +\infty)$ у площину з розрізом від $-\frac{9}{8}$ до нескінченності по дійсній осі (мал.54).

Застосувавши до області, що зображена на (мал.54) лінійну функцію $\psi = \varphi + \frac{9}{8}$ (мал. 55) та степеневу $w = \sqrt{\psi}$ одержимо верхню півплощину (мал.50).

Отже функція:

$$\begin{aligned}
 w &= \sqrt{\psi} = \sqrt{\varphi + \frac{9}{8}} = \sqrt{\frac{-1}{\xi+1} + \frac{9}{8}} = \sqrt{\frac{-1}{\zeta^2+1} + \frac{9}{8}} = \\
 &= \sqrt{\frac{-1}{(-it)^2+1} + \frac{9}{8}} = \sqrt{\frac{-1}{-t^2+1} + \frac{9}{8}} = \sqrt{1 - \frac{(z-1)^2}{(z+1)^2} + \frac{9}{8}} = \\
 &= \sqrt{\frac{2z^2+5z-2}{8z}}.
 \end{aligned}$$

Завдання 62. Знайти функції, які виконують відображення області D на область G .

- 1) $D: \begin{cases} 0 < \text{Im } z < \pi, \\ \text{Re } z > 0, \end{cases} \quad G: 0 < \text{Im } w < \pi;$
- 2) $D: \begin{cases} 0 < \text{Im } z < 1, \\ \text{Re } z < 0, \end{cases} \quad G: -1 < \text{Im } w < 1;$
- 3) $D: \begin{cases} |z| > 1, \\ \frac{\pi}{2} < \arg z < \pi, \end{cases} \quad G: \begin{cases} |w| < 1 \\ 0 < \arg w < \pi \end{cases};$

$$4) D: \begin{cases} |z| < 1, \\ 0 < \arg z < 2\pi, \end{cases} \quad G: |w| < 1;$$

$$5) D: \operatorname{Im} z > 0 \text{ з розрізом по уявній осі від точки } i \text{ до } \infty, G: |w| > 1;$$

$$6) D: \begin{cases} |z| > 1, \\ 0 < \arg z < \frac{\pi}{2}, \end{cases} \quad G: 0 < \arg w < \frac{\pi}{2};$$

$$7) D: 0 < \operatorname{Im} z < 2\pi \text{ з розрізом } \begin{cases} \operatorname{Im} z = \pi \\ -\infty < \operatorname{Re} z < 0 \end{cases}; G: 0 < \operatorname{Im} z < \pi;$$

$$8) D: |z| < 1 \text{ з розрізами по відрізках } (-1; -\frac{1}{2}] \text{ та } (\frac{1}{2}; 1) G: \operatorname{Im} w > 0;$$

$$9) D: \operatorname{Im} z > 0 \text{ з розрізом } \begin{cases} |z| = 1 \\ \frac{\pi}{2} < \arg z < \pi \end{cases}; G: 0 < \operatorname{Im} w < \pi;$$

$$10) D: \begin{cases} |z| < 1, \\ \operatorname{Im} z > 0, \end{cases} \quad G: \operatorname{Im} w > 0;$$

$$11) D: \begin{cases} |z-1| < 1, \\ |z+i| < 1, \end{cases} \quad G: \operatorname{Re} w > 0;$$

$$12) D: \begin{cases} \operatorname{Re} z > 0, \\ |z-1| > 1, \end{cases} \quad G: \operatorname{Im} w > 0;$$

$$13) D: \begin{cases} |z-1| > 1, \\ |z-2| < 4, \\ \operatorname{Im} z > 0, \end{cases} \quad G: \operatorname{Im} w > 0;$$

$$14) D: \begin{cases} |z-1| > 1, \\ |z+1| > 1, \\ \operatorname{Im} z > 0, \end{cases} \quad G: \begin{cases} w > 1 \\ \operatorname{Re} w > 0 \end{cases};$$

$$15) D: \begin{cases} |z-2| > 2, \\ |z-4| < 4, \end{cases} \quad G: 0 < \operatorname{Im} w < \pi;$$

$$16) D: \text{площина з розрізом по відрізку } [-1; 1] G: \text{смуга } 0 < \operatorname{Im} w < 1;$$

$$17) D: \text{смуга } -\pi < \operatorname{Re} z < \pi \text{ з розрізом по променю } [0; +i\infty), G: \operatorname{Im} w > 0;$$

$$18) D: |z| > 1 \text{ з розрізами по } [-2; -1] \text{ та } [1; 2], G: |w| < 1.$$

$$19) D: \operatorname{Im} z > 0 \text{ з розрізом по променю } [2i; +i\infty), G: \operatorname{Im} w > 0.$$

§ 12. Інтегрування функції комплексної змінної.

Нехай $f(z) = U(x, y) + iV(x, y)$ – неперервна функція в області D комплексної площини і γ – довільна кусково-гладка крива, що лежить в цій області, тоді існує $\int_{\gamma} f(z)dz$, обчислення якого зводиться до обчислення двох криволінійних інтегралів: другого роду:

$$\int_{\gamma} f(z)dz = \int_{\gamma} U(x, y)dx - V(x, y)dy + i \int_{\gamma} v(x, y)dx + U(x, y)dy$$

Якщо рівняння кривої у записати у вигляді $z(t) = \varphi(t) + i\psi(t)$ ($\alpha \leq t \leq \beta$) то

$$\int_{\gamma} f(z)dz = \int_{\alpha}^{\beta} f(z(t))z'(t)dt, \text{ де } z'(t) = \varphi'(t) + i\psi'(t).$$

У випадку, коли γ – дуга кола $|z - a| = \rho$, орієнтованого додатньо, тоді $z = a + \rho e^{it}$, $dz = i\rho e^{it} dt$ ($\alpha \leq t \leq \beta$) і інтеграл обчислюється за формулою $\int_{\gamma} f(z)dz = i\rho \int_{\alpha}^{\beta} f(a + \rho e^{it})e^{it} dt$.

Із властивостей криволінійних інтегралів другого роду випливають наступні властивості інтегралів від функцій комплексної змінної.

1. $\int_{\gamma} (af(z) + bg(z))dz = a \int_{\gamma} f(z)dz + b \int_{\gamma} g(z)dz$, $a, b \in \mathbb{C}$.

2. $\int_{\gamma} f(z)dz = - \int_{\gamma^{-1}} f(z)dz$, де γ^{-1} протилежно орієнтована дуга до γ .

3. $\int_{\gamma_1\gamma_2} f(z)dz = \int_{\gamma_1} f(z)dz + \int_{\gamma_2} f(z)dz$, де дуги γ_1 та γ_2 складають

дугу $\gamma_1\gamma_2$.

Завдання 63. Обчислити $\int_{\gamma} f(z)dz$. Якщо:

1) $f(z) = \frac{\bar{z}}{|z|}$ де контур γ складається з ліній

$$\left\{ \begin{array}{l} |z| = 1 \\ 0 \leq \arg z \leq \pi \end{array} \right\} \left\{ \begin{array}{l} y = 0 \\ 1 \leq \operatorname{Re} z \leq 2 \end{array} \right\} \left\{ \begin{array}{l} |z| = 2 \\ 0 \leq \arg z \leq \pi \end{array} \right\} \left\{ \begin{array}{l} y = 0 \\ -2 \leq \operatorname{Re} z \leq -1 \end{array} \right\} \quad \text{що}$$

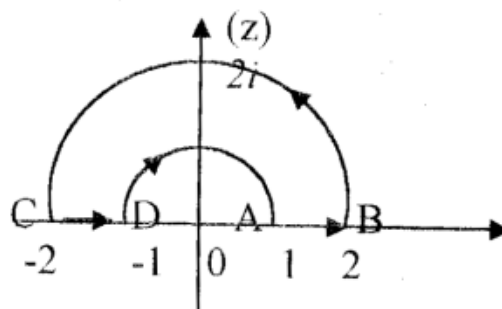
обходяться в напрямку, вказаному на мал.56.

Розв'язання. За властивостями інтегралів від функції комплексної змінної маємо :

$$\int_{\gamma} f(z) dz = \int_{AB} f(z) dz + \int_{BC} f(z) dz + \int_{CD} f(z) dz + \int_{DA} f(z) dz$$

Обчислимо окремо кожний з інтегралів. На відрізку AB маємо $z = x$; $dz = dx$,

$$z = x, |z| = x, 1 < x < 2, \text{ тому } \int_{AB} \frac{\bar{z}}{|z|} dz = \int_1^2 \frac{x}{x} dx = \int_1^2 dx = x \Big|_1^2 = 1.$$

мал.56.

На відрізку CD : $z = x$, $dz = dx$, $\bar{z} = x/|z| = -x$; $-2 < x < -1$, отже

$$\int_{CD} \frac{\bar{z}}{|z|} dz = \int_{-2}^{-1} \frac{x}{-x} dx = - \int_{-2}^{-1} dx = -x \Big|_{-2}^{-1} = 1 - 2 = -1$$

На дузі BC : $z = 2e^{i\varphi}$, $\bar{z} = 2e^{-i\varphi}$, $|z| = 2$, $dz = 2ie^{i\varphi} d\varphi$, $0 \leq \varphi < \pi$.

Тоді маємо $\int_{BC} \frac{\bar{z}}{|z|} dz = \int_0^{\pi} \frac{2e^{-i\varphi}}{2} 2ie^{i\varphi} d\varphi = 2i \int_0^{\pi} d\varphi = 2i\varphi \Big|_0^{\pi} = 2\pi i$.

На дузі DA : $z = e^{i\varphi}$, $\bar{z} = e^{-i\varphi}$, $|z| = 1$, $dz = ie^{i\varphi} d\varphi$, φ змінюється від π до 0 .

Отже $\int_{DA} \frac{\bar{z}}{|z|} dz = \int_{\pi}^0 \frac{e^{-i\varphi}}{1} ie^{i\varphi} d\varphi = i \int_{\pi}^0 d\varphi = i\varphi \Big|_{\pi}^0 = -i\pi$.

Таким чином $\int_{\gamma} \frac{\bar{z}}{|z|} dz = 1 - 1 + 2\pi i - \pi i = \pi i$.

2) $f(z) = \bar{z}$, γ : відрізок прямої, що сполучає початок координат з точкою $z = 3 + 2i$.

3) $f(z) = \bar{z}$, γ : півколо $|z|=1$, $0 < \arg z < \pi$ від точки $z = 1$ до точки $z = -1$.

4) $f(z) = \bar{z}$; γ : коло $|z| = 3$ в додатному напрямку.

5) $f(z) = \frac{z}{\bar{z}}$; γ : відрізок прямої, що сполучає початок координат з точкою $z = 1 + i$.

6) $f(z) = \frac{z}{\bar{z}}$; γ : дуга параболи $y = x^2$ від точки $z = 0$ до точки $z = 1 + i$.

7) $f(z) = \frac{z}{\bar{z}}$; γ : дуга кривої $y = \sqrt{x}$ від точки $z = 0$ до точки $z = 1 + i$.

8) $f(z) = z^3$; γ : відрізок прямої, що сполучає початок координат з точкою $z = 2 + 4i$.

9) $f(z) = z^3$; γ : дуга параболи $y = x^2$ від точки $z = 0$ до точки $z = 2 + 4i$.

10) $f(z) = z^3$; γ : дуга кривої $y = 2\sqrt{2x}$ від точки $z = 0$ до точки $z = 2 + 4i$.

11) $f(z) = \operatorname{Re} z$; γ : півколо $|z| = 2$, $\operatorname{Im} z < 0$ початок кривої в точці $z = -2$.

12) $f(z) = \frac{1}{z}$; γ : коло $|z| = 1$.

13) $f(z) = \frac{1}{|z|}$; γ : півколо $|z| = 2$, $-\frac{\pi}{2} < \arg z < \frac{\pi}{2}$.

14) $f(z) = z$; γ : крива $y = \sin x$, $0 < x < \pi$ початок кривої в точці $z = \pi$.

15) $f(z) = z$; γ : квадрат з вершинами $z_1 = 0$, $z_2 = 1$, $z_3 = 1 + i$, $z_4 = i$.

16) $f(z) = \operatorname{Re} z + \operatorname{Im} z^2$; γ : квадрат з вершинами $z_1 = -1$, $z_2 = -i$, $z_3 = 1$, $z_4 = i$.

17) $f(z) = z \cdot \bar{z}$; γ : контур, що складається з півкола $\begin{cases} |z| = 1 \\ 0 \leq \arg z \leq \pi \end{cases}$ і
відрізка $\begin{cases} -1 \leq z \leq 1 \\ y = 0 \end{cases}$.

18) $f(z) = i \arg z - 1$; γ : дуга параболи $y = x^2$, $0 \leq x \leq 1$.

19) $f(z) = i \arg z - 1$; γ : відрізок прямої $y = x$, $0 \leq x \leq 3$.

20) $f(z) = (z - a)^n$ $n \in \mathbb{Z}$; γ : півколо $|z - a| = R$, $0 \leq \arg(z - a) \leq \pi$,
початок кривої в точці $z = a + R$.

21) $f(z) = (z - a)^n$ $n \in \mathbb{Z}$; γ : коло $|z - a| = R$.

22) $f(z) = (z - a)^n$ $n \in \mathbb{Z}$; γ : квадрат з вершинами в точках $z_1 = a + R + i(a + R)$,
 $z_2 = a - R + i(a + R)$, $z_3 = a - R + i(a - R)$, $z_4 = a + R + i(a - R)$.

23) $f(z) = |z| \cdot \bar{z}$; γ : коло $|z - 2i| = 1$.

§ 13. Інтегральна теорема Коші.

Нехай функція $f(z)$ диференційовна в однозв'язній області D . Тоді інтеграл від $f(z)$ по довільній замкненій кривій γ , що лежить в області D ,
 $\int_{\gamma} f(z) dz = 0$. дорівнює нулю:

Завдання 64. Визначити, чи можна застосувати інтегральну теорему Коші до інтеграла по замкненому контуру γ від функції $f(z)$

$$1) f(z) = \frac{1}{z^2 - 9}; \quad \gamma: |z - 1| = 1.$$

Розв'язання, Для того, щоб до інтеграла від функції $f(z)$ по замкненому контуру γ можна було застосувати інтегральну теорему Коші, треба, щоб ця функція була аналітична в області, обмеженій контуром γ .

Так як функція $f(z) = \frac{1}{z^2 - 9}$ неаналітична в точках $z = \pm 3$, а ці точки не належать області $|z - 1| < 1$, то теорему Коші можна застосувати

$$\int_{|z-1|=1} \frac{dz}{z^2-9} = 0.$$

$$2) f(z) = \frac{1}{z^2 - 4}; \quad \gamma: |z| = \frac{1}{2};$$

$$3) f(z) = \frac{1}{z^2 - 4}; \quad \gamma: \left|z - \frac{1}{2}\right| = \frac{1}{4};$$

$$4) f(z) = \frac{\sin z}{z^2 - 4}; \quad \gamma: |z - 1| = 2;$$

$$5) f(z) = \frac{z + 1}{z^2 - 4}; \quad \gamma: |z - 2| = 2;$$

$$6) f(z) = \frac{z}{z^2 - 4}; \quad \gamma: |z| = 3;$$

$$7) f(z) = \frac{z^2 + 1}{z - 3i}; \quad \gamma: |z| = 1;$$

$$8) f(z) = \frac{z^2 - 3}{z - 3i}; \quad \gamma: |z - 3i| = 1;$$

$$9) f(z) = \frac{z^2 + 2}{z - 3i}; \quad \gamma: |z - i| = 1;$$

$$10) f(z) = \frac{z^2 + 1}{z - 3i}; \quad \gamma: |z - 2i| = 2;$$

$$11) f(z) = \frac{z}{(z-1)(z-2)}; \gamma: |z-1|=2;$$

$$12) f(z) = \frac{z+1}{(z-1)(z-2)}; \gamma: |z+2|=1;$$

$$13) f(z) = \frac{z}{(z-1)(z-2)}; \gamma: |z| = \frac{1}{2};$$

Функція $F(z)$, диференційовна в однозв'язній області D називається первісною функції $f(z)$, якщо для всіх точок z з цієї області $F'(z) = f(z)$. Якщо функція $f(z)$ диференційована в однозв'язній області D , то вона має в цій області первісну. Будь-яка первісна функції $f(z)$ в області D може бути записана у вигляді:

$$F(z) = \int_{z_0}^z f(\zeta) d\zeta + C \quad (1)$$

Якщо $F(z)$ первісна функції $f(z)$, то мають місце наступні формули:

$$\int_{z_0}^{z_1} f(\zeta) d\zeta = F(z_1) - F(z_0) - \text{формула Ньютона-Лейбніца}$$

$$\int_{z_0}^{z_1} f(\zeta) g(\zeta) d\zeta = f(\zeta) g(\zeta) \Big|_{z_0}^{z_1} - \int_{z_0}^{z_1} f'(\zeta) g(\zeta) d\zeta - \text{формула інтегрування}$$

частинами.

Завдання 65. Знайти первісні функцій:

$$1) f(z) = \sin 2z.$$

Розв'язання. Так як $F'(z) = \left(-\frac{1}{2} \cos 2z + c\right)' = \sin 2z$, то функція

$$F(z) = -\frac{1}{2} \cos 2z + c \in \text{первісною для функції } f(z) = \sin 2z.$$

$$2) z^n, \quad n \in \mathbb{Z}, \quad n \neq -1;$$

$$3) e^{kz};$$

$$4) \sin kz;$$

$$5) \cos kz;$$

$$6) \operatorname{ch} kz;$$

$$7) \operatorname{sh} kz;$$

$$8) \cos^2 z;$$

$$9) \sin^2 z;$$

$$10) \operatorname{ch}^2 z;$$

$$11) \operatorname{sh}^2 z;$$

$$12) z \cos 2z;$$

- 13) $z \sin^2 3z$;
 14) ze^{2z} ;
 15) $z \operatorname{sh} z$;
 16) $e^{2z} \cos 3z$;
 17) $e^{2z} \sin 3z$.

Завдання 66. Обчислити інтеграли:

1) $\int_0^{1-i} ze^z \operatorname{sh} z dz$.

Розв'язання. Для того, щоб обчислити даний інтеграл подамо функцію $\operatorname{sh} z$ через показникову $\operatorname{sh} z = \frac{1}{2}(e^z - e^{-z})$, тоді

$$\begin{aligned} I &= \int_0^{1-i} ze^z \operatorname{sh} z dz = \frac{1}{2} \int_0^{1-i} ze^z (e^z - e^{-z}) dz = \frac{1}{2} \int_0^{1-i} z(e^{2z} - 1) dz = \\ &= \frac{1}{2} \int_0^{1-i} ze^{2z} dz - \frac{1}{2} \int_0^{1-i} z dz \end{aligned}$$

До першого інтеграла в останній рівності застосуємо формулу інтегрування частинами:

$$\begin{aligned} \int_0^{1-i} e^{2z} dz &= \left| \begin{array}{l} u=z, du=dz \\ dv=e^{2z} dz, v=\frac{1}{2}e^{2z} \end{array} \right| = \frac{1}{2} ze^{2z} \Big|_0^{1-i} - \frac{1}{2} \int_0^{1-i} dz = \frac{1}{2}(1-i)e^{2(1-i)} - \frac{1}{4}e^{2z} \Big|_0^{1-i} = \\ &= \frac{1}{2}(1-i)e^{2(1-i)} - \frac{1}{4}e^{2(1-i)} + \frac{1}{4} = \frac{1}{4}e^{2(1-i)}(2(1-i)-1) + \frac{1}{4} = \frac{1}{4}e^{2(1-i)}(1-2i) + \frac{1}{4}. \\ \int_0^{1-i} z dz &= \frac{z^2}{2} \Big|_0^{1-i} = \frac{1}{2}(1-i)^2 = \frac{1}{2}(1-2i-1) = -i. \end{aligned}$$

Отже,

$$\begin{aligned} \int_0^{1-i} ze^z \operatorname{sh} z dz &= \frac{1}{2} \left(\frac{1}{4}e^{2(1-i)}(1-2i) + \frac{1}{4} \right) - \frac{1}{2}(-i) = \\ &= \frac{1}{8}e^{2(1-i)}(1-2i) + \frac{1}{8} + \frac{1}{2}i = \frac{1}{8} \left(e^{2(1-i)}(1-2i) + 1 + 4i \right) \end{aligned}$$

2) $\int_0^{1+i} (z^3 - 2iz) dz$;

3) $\int_0^{1+i} (z+1) \cos 2z dz$;

- 4) $\int_0^{1+i} e^z \operatorname{ch} z dz$;
- 5) $\int_0^i e^z \operatorname{sh} z dz$;
- 6) $\int_0^{\ln 2} z^2 e^z dz$;
- 7) $\int_0^i \cos^2 z dz$;
- 8) $\int_0^{2i} z \operatorname{sh} z dz$;
- 9) $\int_i^1 (z+1)e^{2z} dz$;
- 10) $\int_{-i}^i z \cos 2z dz$;
- 11) $\int_{-1}^i (z+1)^2 \operatorname{ch} z dz$.

§ 14. Інтегральна формула Коші.

Нехай функція $f(z)$ диференційовна в однозв'язній області D і нехай проста замкнена крива γ лежить в області D та орієнтована додатно. Тоді для довільної точки z_0 , яка лежить всередині кривої γ , справедлива формула:

$$f(z_0) = \frac{1}{2\pi i} \int_{\gamma} \frac{f(z)}{z - z_0} dz .$$

Ця формула називається формулою Коші,

Завдання 67. Обчислити інтеграли, використовуючи інтегральну формулу Коші:

1) $\int_{\gamma} \frac{\operatorname{ch} z dz}{z(3-z)}$, де контур γ - коло

а) $|z| = 1$, б) $|z - 3| = 1$, в) $|z| = 6$.

Розв'язання: а) Так як в області, обмеженій кругом $|z| = 1$ функція $\frac{\operatorname{ch} z}{z-3}$ диференційовна, то за інтегральною формулою Коші

$$\int_{|z|=1} \frac{\operatorname{ch} z}{z} dz = 2\pi i \frac{\operatorname{ch} z}{z} \Big|_{z=0} = \frac{2}{3}\pi$$

б) В області, обмеженій кругом $|z - 3| = 1$ диференційовною є функція $\frac{\operatorname{ch} z}{z}$, тому $\int_{|z-3|=1} \frac{\operatorname{ch} z dz}{z(z-3)} = - \int_{|z-3|=1} \frac{\operatorname{ch} z}{z-3} dz = -2\pi i \frac{\operatorname{ch} z}{z} \Big|_{z=3} = -\frac{2\pi \operatorname{ch} 3}{3} i$

в) Функція $\frac{\operatorname{ch} z}{z(z-3)}$ в області $|z| = 6$ недиференційовна в двох точках $z = 0$, та $z = 3$. Обчислення інтеграла від цієї функції за допомогою інтегральної формули Коші можна виконати двома способами.

1. Подамо дріб $\frac{1}{z(z-3)}$ у вигляді суми двох дробів:

$$\frac{1}{z(z-3)} = \frac{A}{z} + \frac{B}{3-z} = \frac{A(3-z)+Bz}{z(3-z)}, \quad \text{звідки} \quad A = \frac{1}{3}, \quad B = \frac{1}{3}. \quad \text{Тоді}$$

$$\int_{|z|=6} \frac{\operatorname{ch} z}{z(z-3)} dz = \int_{|z|=6} \operatorname{ch} z \left(\frac{1}{3z} + \frac{1}{3(3-z)} \right) dz = \frac{1}{3} \int_{|z|=6} \frac{\operatorname{ch} z}{z} dz + \frac{1}{3} \int_{|z|=6} \frac{\operatorname{ch} z}{3-z} dz = \frac{2\pi i}{3} \operatorname{ch} z \Big|_{z=0} - \frac{2\pi i}{3} \operatorname{ch} z \Big|_{z=3} = \frac{2\pi i}{3} - \frac{2\pi i}{3} \operatorname{ch} 3 = \frac{2\pi i}{3} (1 - \operatorname{ch} 3)$$

2. Розіб'ємо область $|z| < 6$ довільною гладкою кривою на дві частини, так щоб точки $z_1 = 0$ та $z_2 = 3$ попали в різні частини мал. 57.

Тоді

$$\int_{|z|=6} \frac{\operatorname{ch} z}{z(z-3)} dz = \int_{z_1} \frac{\operatorname{ch} z}{z(z-3)} dz + \int_{z_2} \frac{\operatorname{ch} z}{z(z-3)} dz = \frac{2\pi i}{3} - \frac{2\pi \operatorname{ch} 3}{3} i = \frac{2}{3}\pi i (1 - \operatorname{ch} 3).$$

2) $\int_{|z|=1} \frac{dz}{z(2-z)}$;

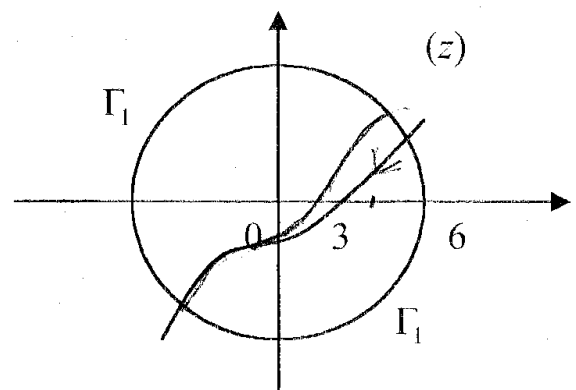
3) $\int_{|z|=3} \frac{dz}{z(2-z)}$;

4) $\int_{|z-2\pi|=2} \frac{ze^{2z}}{z-2\pi i} dz$;

5) $\int_{|z|=3} \frac{(z-i)\cos^2 z}{z^2+4} dz$;

6) $\int_{|z|=3} \frac{\operatorname{sh} z dz}{(z-1)(z+i)}$;

7) $\int_{|z+i|=1} \frac{z dz}{z^4-1}$;

мал. 57

Якщо функція $f(z)$ диференційовна в області D , то вона нескінченно

диференційовна в цій області і має місце формула:

$$f^{(n)}(z) = \frac{n!}{2\pi i} \int_{\gamma} \frac{f(\zeta)}{(\zeta - z)^{n+1}} d\zeta, \quad z \in D, \quad (1)$$

де γ - межа круга, $|\zeta - z| \leq \rho$ який лежить в області D .

Завдання 68. За допомогою формули (1) обчислити наступні інтеграли:

$$1) \int_{|z|=2} \frac{\cos z}{(z-i)^5} dz.$$

Розв'язання. У формулі (1) в даному випадку $n = 4$, $f(\zeta) = \cos \zeta$ (функція $f(\zeta) = \cos \zeta$ диференційовна у всій області $|z| < 2$), тому

$$\begin{aligned} \int_{|z|=2} \frac{\cos z}{(z-i)^5} dz &= \frac{2\pi i}{4!} (\cos z)^{IV} |_{z=i} = \frac{\pi i}{12} (-\sin z)^{''''} |_{z=i} = \frac{\pi i}{12} (-\cos z)^{''} |_{z=i} = \\ &= \frac{\pi i}{12} (\sin z)' |_{z=i} = \frac{\pi i}{12} \cos z |_{z=i} = \frac{\pi i}{12} \cos i = \frac{\pi i}{12} \operatorname{ch} 1 \end{aligned}$$

$$2) \int_{|z|=3} \frac{\sin z}{(z-2i)^2} dz;$$

$$3) \int_{|z-1|=\frac{1}{2}} \frac{\sin z}{z(1-z)^3} dz;$$

$$4) \int_{|z-2i|=\frac{3}{2}} \frac{e^z dz}{z^2(z-i)^3};$$

$$5) \int_{|z+2i|=3} \frac{\cos z}{z(z+1)^2} dz;$$

$$6) \int_{|z-i|=2} \frac{e^{2z}}{(z-i)^{50}} dz;$$

$$7) \int_{|z|=\frac{3}{2}} \frac{z^2 \operatorname{ch} z}{(1-z)^4} dz;$$

$$8) \int_{|z|=2} \frac{\cos z}{z^3} dz;$$

$$9) \int_{|z|=2} \frac{e^{\pi z}}{(z^2+1)^2} dz;$$

$$10) \int_{|z|=\frac{1}{2}} \frac{e^z dz}{z^2(z-1)};$$

$$11) \int_{|z|=2} \frac{\operatorname{sh} z}{(z-i)^{10}} dz;$$

$$12) \int_{|z|=2} \frac{\operatorname{ch} z}{(z-1)^5} dz;$$

$$13) \int_{|z|=3} \frac{e^z \sin z}{(z-i)^3} dz.$$

§ 15. Ряд Тейлора.

Нехай $f(z)$ – аналітична функція в області D і точка $z_0 \in D$. Тоді в крузі $|z - z_0| < R$, де R - відстань точки z_0 до межі області D , $f(z)$ можна подати у вигляді суми степеневого ряду

$$f(z) = \sum_{n=0}^{\infty} C_n (z - z_0)^n, \quad (1)$$

$$\text{де } C_n = \frac{1}{2\pi i} \int_{|z-z_0|=R'} \frac{f(z) dz}{(z - z_0)^{n+1}}, \quad (n = 0, 1, 2, \dots), \quad 0 < R' < R.$$

Якщо функція $f(z)$ в крузі $|z - z_0| < R$ подається у вигляді суми степеневого ряду $f(z) = \sum_{n=0}^{\infty} C_n (z - z_0)^n$, то цей ряд єдиний і є рядом Тейлора функції $f(z)$:

$$f(z) = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{f^{(n)}(z_0)}{n!} (z - z_0)^n.$$

Функція $f(z)$, яка визначена в околі точки $z = z_0$ і розкладається в ряд (1), збіжний в крузі $|z - z_0| < \rho$, називається регулярною в точці $z = z_0$.

Безпосереднім обчисленням похідних від елементарних функцій в точці $z_0 = 0$ можна одержати збіжні на всій комплексній площині ряди Тейлора цих функцій.

$$\begin{aligned}
e^z &= \sum_{n=0}^{\infty} \frac{z^n}{n!}; \\
\sin z &= \sum_{n=1}^{\infty} \frac{(-1)^{n-1} z^{2n-1}}{(2n-1)!}; \\
\cos z &= \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n z^{2n}}{(2n)!}; \\
\operatorname{sh} z &= \sum_{n=1}^{\infty} \frac{z^{2n-1}}{(2n-1)!}; \\
\operatorname{ch} z &= \sum_{n=0}^{\infty} \frac{z^{2n}}{(2n)!}.
\end{aligned} \tag{2}$$

Використовуючи формулу суми спадної геометричної прогресії, можна розвинути в степеневий ряд, збіжний в крузі $|z| < 1$, функції $\frac{1}{1-z}$ та $\frac{1}{1+z}$.

$$\frac{1}{1-z} = \sum_{n=0}^{\infty} z^n \tag{3}$$

$$\frac{1}{1+z} = \sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n z^n. \tag{4}$$

Завдання 69. Використовуючи формули (3) та (4) розкласти в степеневий ряд в околі z_0 вказані функції і знайти радіус збіжності цього ряду.

$$1) \frac{z+1}{z^2-5z+6}, \quad z_0 = 1.$$

Розв'язання. Подамо дану функцію у вигляді суми простих дробів

$$\frac{z+1}{z^2-5z+6} = \frac{-3}{z-2} + \frac{4}{z-3}.$$

Кожний з цих дробів розкладемо в ряд згідно із формулою (3)

$$\frac{1}{z-2} = -\frac{1}{1-(z-1)} = -(1 + (z-1) + (z-1)^2 + \dots + (z-1)^n + \dots).$$

Одержаний ряд збігається в крузі $|z-1| < 1$.

Ряд

$$\frac{1}{z-3} = -\frac{1}{2-(z-1)} = -\frac{1}{2} \frac{1}{1-\frac{z-1}{2}} = \frac{1}{2} \left(1 + \frac{z-1}{2} + \frac{(z-1)^2}{2^2} + \dots + \frac{(z-1)^n}{2^n} + \dots \right)$$

збігається в крузі $|z-1| < 2$.

Отже, задана в умові функція розкладається в степеневий ряд $\frac{z+1}{z^2-5z+6} = \sum_{n=0}^{\infty} \left(3 - 2 \cdot \frac{1}{2^n}\right) (z-1)^n = \sum_{n=0}^{\infty} \left(3 - \frac{1}{2^{n-1}}\right) (z-1)^n$ який збігається в крузі $|z-1| < 1$, радіус збіжності ряду $R = 1$.

$$2) \frac{1}{2z-1}; \quad z_0 = 0;$$

$$3) \frac{1}{2z^2-1}; \quad z_0 = 0;$$

$$4) \frac{z^2}{3z+2}; \quad z_0 = 0;$$

$$5) \frac{z^2}{(z+1)^2}; \quad z_0 = 1;$$

$$6) \frac{1}{2z+3}; \quad z_0 = 1;$$

$$7) \frac{z}{z-2}; \quad z_0 = 0;$$

$$8) \frac{1}{2z^2-1}; \quad z_0 = 1;$$

$$9) \frac{z}{3z^2+4}; \quad z_0 = 0;$$

$$10) \frac{1}{z}; \quad z_0 = 2;$$

$$11) \frac{z}{z-1}; \quad z_0 = 2;$$

$$12) \frac{z}{z^2-4z+8}; \quad z_0 = 2;$$

$$13) \frac{z-i}{z+i}; \quad z_0 = i;$$

$$14) \frac{z}{z^4-4z^2+3}; \quad z_0 = 0;$$

$$15) \frac{2z-5}{z^2-5z+6}; \quad z_0 = 1;$$

$$16) \frac{1}{(1+z)^3}; \quad z_0 = 0.$$

Завдання 70. Використовуючи відомі розклади функцій (2) в степеневий ряд $\sum_{n=0}^{\infty} C_n(z-z_0)^n$, розкласти задані функції в околі точки z_0 вказати область збіжності, одержаного ряду:

$$1) \operatorname{sh} z \cos z; \quad z_0 = 0.$$

Розв'язання. Для розкладу функцій $\operatorname{sh} z \cos z$ в степеневий ряд скористаємося поданням їх через показникову функцію за допомогою формул (1) та (2) з § 3.

Тоді

$$\operatorname{sh} z \cos z = \frac{1}{4}(e^z - e^{-z})(e^{iz} + e^{-iz}) = \frac{1}{4}(e^{(1+i)z} - e^{-(1+i)z} + e^{(1-i)z} - e^{-(1-i)z})$$

Згідно з формулами (2) знаходимо

$$e^{(1+i)z} = 1 + (1+i)z + \frac{(1+i)^2}{2!}z^2 + \dots + \frac{(1+i)^n}{n!}z^n + \dots,$$

$$e^{-(1+i)z} = 1 - (1+i)z + \frac{(1+i)^2}{2!}z^2 - \dots + (-1)^n \frac{(1+i)^n}{n!}z^n + \dots,$$

$$e^{(1-i)z} = 1 + (1-i)z + \frac{(1-i)^2}{2!}z^2 + \dots + \frac{(1-i)^n}{n!}z^n + \dots,$$

$$e^{-(1-i)z} = 1 - (1-i)z + \frac{(1-i)^2}{2!}z^2 - \dots + (-1)^n \frac{(1-i)^n}{n!}z^n + \dots$$

Звідки

$$\begin{aligned} \operatorname{sh} z \cos z &= \frac{1}{4} \left(2(1+i)z + \frac{2(1+i)^3}{3!}z^3 + \dots + \frac{2(1+i)^{2k-1}}{(2k-1)!}z^{2k-1} + \dots + \right. \\ &+ 2(1-i)z + \frac{2(1-i)^3}{3!}z^3 + \dots + \left. \frac{2(1-i)^{2k-1}}{(2k-1)!}z^{2k-1} + \dots \right) = \frac{1}{2} (z(1+i+1-i) + \\ &+ \frac{((1+i)^3 + (1-i)^3)}{3!}z^3 + \dots + \frac{((1+i)^{2k-1} + (1-i)^{2k-1})z^{2k-1}}{(2k-1)!} + \dots) \end{aligned}$$

Враховуючи, що $1+i = \sqrt{2}e^{\frac{\pi}{4}i}$, $1-i = \sqrt{2}e^{-\frac{\pi}{4}i}$, одержимо

$$\begin{aligned}
shz \cos z &= \frac{1}{2} \left(2z + \frac{\sqrt{2^3}}{3!} (e^{\frac{3\pi}{4}i} + e^{-\frac{3\pi}{4}i}) z^3 + \dots + \right. \\
&+ \frac{\sqrt{2^{2k-1}}}{(2k-1)!} (e^{\frac{\pi(2k-1)i}{4}} + e^{-\frac{\pi(2k-1)i}{4}}) z^{2k-1} + \dots \left. \right) = \frac{1}{2} \left(2z + \frac{\sqrt{2^3}}{3!} \cdot 2 \cos \frac{3\pi}{4} z^3 + \dots + \right. \\
&+ \frac{\sqrt{2^{2k-1}}}{(2k-1)!} 2 \cos \frac{\pi(2k-1)}{4} z^{2k-1} + \dots \left. \right) = z + \frac{\sqrt{2^3}}{3!} \cos \frac{3\pi}{4} z^3 + \dots + \\
&+ \frac{\sqrt{2^{2k-1}}}{(2k-1)!} \cos \frac{\pi(2k-1)}{4} z^{2k-1} + \dots = \left(z + \frac{2^{\frac{3}{2}}}{3!} \cos \frac{3\pi}{4} z^3 + \dots + \right. \\
&+ \left. \frac{2^{\frac{2k-1}{2}}}{(2k-1)!} \cos \frac{\pi(2k-1)}{4} z^{2k-1} + \dots \right) = \sum_{k=1}^{\infty} \frac{2^{\frac{2k-1}{2}}}{(2k-1)!} \cos \frac{\pi(2k-1)}{4} z^{2k-1}.
\end{aligned}$$

Так як функція $ch z$ $sh z$ аналітична на всій комплексній площині, то область збіжності одержаного ряду $|z| < \infty$.

- 2) $sh(z+1)$; $z_0 = -1$;
- 3) $ch z sh z$; $z_0 = 0$;
- 4) $sh 2z$; $z_0 = 0$;
- 5) $ch \frac{z}{2}$; $z_0 = 0$;
- 6) $\sin^2 z$; $z_0 = 0$;
- 7) $\cos^2 z$; $z_0 = 0$;
- 8) e^{z+3} ; $z_0 = 1$;
- 9) $(2-z)e^{2z}$; $z_0 = 2$;
- 10) $e^z \sin z$; $z_0 = 0$;
- 11) $\sin^2 \frac{i(z-1)}{3}$; $z_0 = 1$;
- 12) $e^z \cos z$; $z_0 = 0$;
- 13) $e^z sh z$; $z_0 = 0$;
- 14) $e^z ch z$; $z_0 = 0$.

§ 16. Ряд Лорана.

Функція $f(z)$, аналітична в кільці $r < |z - z_0| < R$, розкладається в цьому кільці в ряд Лорана

$$f(z) = \sum_{n=-\infty}^{\infty} C_n (z - z_0)^n \quad (1)$$

Цей розклад єдиний, а коефіцієнти C_n визначаються за формулою:

$$C_n = \frac{1}{2\pi i} \int_{\gamma_\rho} \frac{f(z)}{(z - z_0)^{n+1}} dz; \quad (n = 0; \pm 1; \pm 2; \dots)$$

де γ_ρ – коло $|z - z_0| < \rho$, $r < \rho < R$.

Якщо $f(z)$ – однозначна аналітична функція в області $|z| > R$, то в цій області вона подається рядом Лорана

$$f(z) = \sum_{n=-\infty}^{\infty} C_n z^n \quad (2)$$

Ряд (1) можна подати у вигляді суми таких двох рядів:

$$\sum_{n=-\infty}^{\infty} C_n (z - z_0)^n = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{C_{-n}}{(z - z_0)^n} + \sum_{n=0}^{\infty} C_n (z - z_0)^n;$$

При цьому перший доданок в правій частині називається головною частиною ряду Лорана, а другий - правильною частиною.

Аналогічно можна подати ряд (2):

$$\sum_{n=-\infty}^{\infty} C_n z^n = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{C_{-n}}{z^n} + \sum_{n=1}^{\infty} C_n z^n;$$

Тут перший доданок в правій частині рівності називається правильною частиною, а другий - головною частиною ряду Лорана.

Завдання 71. Знайти області збіжності рядів Лорана:

$$1) \sum_{n=1}^{\infty} (-1)^n \frac{(3i)^n}{2^n (z+i)^n} + \frac{1}{2} \sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n \frac{(z+i)^n}{(3i)^n}.$$

Розв'язання. Правильна частина даного ряду – ряд $\frac{1}{2} \sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n \frac{(z+i)^n}{(3i)^n}$.

Радіус збіжності його знаходимо за формулою $R = \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{|c_n|}{|c_{n+1}|}$

Маємо $R = \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{3^{n+1}}{3^n} = 3$, тобто областю збіжності правильної частини є круг $|z + i| < 3$.

Головна частина заданого ряду $-\sum_{n=1}^{\infty} (-1)^n \frac{(3i)^n}{2^n (z+i)^n}$, заміною $\xi = \frac{1}{z+i}$ перетворюється у степеневий ряд $\sum_{n=1}^{\infty} (-1)^n \frac{(3i)^n \xi^n}{2^n}$, який збігається в крузі $|\xi| < \frac{2}{3}$. Тому головна частина ряду збігається в області $|z + i| > \frac{3}{2}$.

Отже даний ряд Лорана збігається в кільці $\frac{3}{2} < |z + i| < 3$.

$$2) \sum_{n=0}^{\infty} \frac{1}{n! z^{n-3}};$$

$$3) \sum_{n=1}^{\infty} \frac{(-1)^n 2^n - 1}{3z^n};$$

$$4) \sum_{n=1}^{\infty} (-1)^n \frac{1}{z^n} + \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n z^n}{3 \cdot 2^{n+1}};$$

$$5) 2 \sum_{n=1}^{\infty} (-1)^n \frac{1}{z^{2n}} - \sum_{n=0}^{\infty} \frac{z^n}{2^{n+1}};$$

$$6) \sum_{n=-\infty}^{\infty} \frac{z^4}{3^n + 1};$$

$$7) \sum_{n=1}^{\infty} (z+i)^{-n};$$

$$8) \sum_{n=1}^{\infty} \frac{i^n}{z^{n+1}} + \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n z^n}{3^{n+1}};$$

$$9) -\frac{i}{2(z-i)} + \frac{1}{4} \sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n \frac{(z-i)^n}{(2i)^n};$$

$$10) \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^n (z-2+i)^n} + \sum_{n=0}^{\infty} (1+in)(z-2+i)^n;$$

$$11) \frac{1}{z-2} + i \sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n \frac{(2+i)^n}{5^n} (z-2)^n.$$

Завдання 72. Розвинути функцію $f(z)$ в ряд Лорана в околі точки z_0 і вказати область, в якій цей розклад має місце.

$$1) f(z) = \frac{z}{(z+i)(z-2)}, \quad \text{а) } z_0 = -i, \text{ б) } z_0 = 2, \text{ в) } z_0 = \infty.$$

Розв'язання. а) Розвинемо задану функцію в околі точки $z_0 = -i$, тобто за степенями $z + i$. Для цього подамо її наступним чином:

$$\frac{z}{(z+i)(z-2)} = \frac{1}{z+i} \cdot \frac{z-2+2}{z-2} = \frac{1}{z+i} \left(1 + \frac{2}{z-2}\right).$$

Розвинемо дріб $\frac{2}{z-2}$ в степеневий ряд за степенями $z + i$:

$$\begin{aligned} \frac{2}{z-2} &= \frac{2}{(z+i)-(i+2)} = \frac{-2}{2+i} \cdot \frac{1}{1-\frac{z+i}{2+i}} = \\ &= \frac{-2}{2+i} \left(1 + \frac{z+i}{2+i} + \frac{(z+i)^2}{(2+i)^2} + \dots + \frac{(z+i)^n}{(2+i)^n} + \dots \right) = \\ &= -\left(\frac{2}{2+i} + \frac{2(z+i)}{(2+i)^2} + \frac{2(z+i)^2}{(2+i)^3} + \dots + \frac{2(z+i)^n}{(2+i)^{n+1}} + \dots \right) \end{aligned}$$

Отже

$$\begin{aligned} \frac{z}{(z+i)(z-2)} &= \frac{1}{z+i} \left(1 + \frac{-2}{2+i} + \frac{2(z+i)}{(2+i)^2} + \dots \right) + \\ &= \frac{2(z+i)^2}{(2+i)^3} - \dots - \frac{2(z+i)^n}{(2+i)^{n+1}} - \dots = \frac{1+2i}{5} \cdot \frac{1}{z+i} - 2 \sum_{n=1}^{\infty} \frac{(z+i)^{n-1}}{(2+i)^{n+1}}. \end{aligned}$$

Область збіжності ряду $0 < |z+i| < \sqrt{5}$.

б) Розвинемо задану функцію в степеневий ряд в околі точки $z_0 = 2$, тобто за степенями $(z-2)$

$$\begin{aligned} \frac{z}{(z+i)(z-2)} &= \frac{1}{z-2} \frac{z+i-i}{z+i} = \frac{1}{z-2} \left(1 - \frac{i}{z+i} \right); \quad \frac{i}{z+i} = i \left(\frac{1}{z-2+2+i} \right) = \frac{i}{2+i} \frac{1}{1+\frac{z-2}{2+i}} = \\ &= \frac{i}{2+i} \left(1 - \frac{z-2}{2+i} + \frac{(z-2)^2}{(2+i)^2} - \dots + (-1)^n \frac{(z-2)^n}{(2+i)^n} + \dots \right) = \frac{i}{2+i} - \frac{i(z-2)}{(2+i)^2} + \frac{i(z-2)^2}{(2+i)^3} - \dots + \\ &+ (-1)^n \frac{i(z-2)^n}{(2+i)^{n+1}} + \dots \\ \frac{z}{(z+i)(z-2)} &= \frac{1}{z-2} \left(1 - \frac{i}{2+i} + \frac{i(z-2)}{(2+i)^2} - \frac{i(z-2)^2}{(2+i)^3} + \dots + (-1)^n \frac{i(z-2)^n}{(2+i)^{n+1}} + \dots \right) = \\ &= \frac{1}{z-2} \left(1 - \frac{i}{2+i} \right) + \frac{i}{(2+i)^2} \frac{i(z-2)}{(2+i)^2} - \dots + (-1)^n \frac{i(z-2)^n}{(2+i)^{n+1}} + \dots = \frac{2(2+i)}{5(z-2)} + i \sum_{n=1}^{\infty} (-1)^{n+1} \frac{(z-2)^{n-1}}{(2+i)^{n+1}} \end{aligned}$$

Область збіжності даного ряду $0 < |z-2| < \sqrt{5}$.

3. Розвинемо задану функцію в околі нескінченно віддаленої точки. Для цього подамо її наступним чином

$$\frac{z}{(z+i)(z-2)} = z \left(\frac{-2+i}{5(z+i)} + \frac{2-i}{5(z-2)} \right) = \frac{(2-i)z}{5} \left(\frac{1}{z-2} - \frac{1}{z+i} \right)$$

Розкладемо тепер дроби $\frac{1}{z-2}$ та $\frac{1}{z+i}$ в ряд Лорана в околі точки $z = \infty$

$$\begin{aligned} \frac{1}{z-2} &= \frac{1}{z} \frac{1}{1-\frac{2}{z}} = \frac{1}{z} \left(1 + \frac{2}{z} + \frac{2^2}{z^2} + \dots + \frac{2^n}{z^n} + \dots \right) = \frac{1}{z} + \frac{2}{z^2} + \frac{2^2}{z^3} + \dots + \frac{2^n}{z^{n+1}} + \dots \\ \frac{1}{z+i} &= \frac{1}{z} \frac{1}{1+\frac{i}{z}} = \frac{1}{z} \left(1 - \frac{i}{z} + \frac{i^2}{z^2} - \dots + (-1)^n \frac{i^n}{z^n} + \dots \right) = \frac{1}{z} - \frac{i}{z^2} + \frac{i^2}{z^3} - \dots + (-1)^n \frac{i^n}{z^{n+1}} + \dots \end{aligned}$$

Таким чином

$$\begin{aligned} \frac{z}{(z+i)(z-2)} &= \frac{(2-i)}{5} z \left(\frac{1}{z} + \frac{2}{z^2} + \frac{2^2}{z^3} + \dots + \frac{2^n}{z^{n+1}} + \dots \right) \\ &= \frac{1}{z} + \frac{i}{z^2} - \frac{i^2}{z^3} + \dots + (-1)^{n+1} \frac{i^n}{z^{n+1}} + \dots = \frac{2-i}{5} \left(1 + \frac{2}{z} + \frac{2^2}{z^2} + \dots + \frac{2^n}{z^n} + \dots - 1 + \frac{i}{z} - \frac{i^2}{z^2} + \dots + (-1)^{n+1} \frac{i^n}{z^n} + \dots \right) = \\ &= \frac{2-i}{5} \left(\frac{1}{z} (2+i) + \frac{1}{z^2} (2^2 - i^2) + \dots + \frac{1}{z^n} (2^n + (-1)^{n+1} i^n) + \dots \right) = \\ &= \frac{2-i}{5} \sum_{n=1}^{\infty} \frac{2^n + (-1)^{n+1} i^n}{z^n} \end{aligned}$$

Для знаходження області збіжності даного ряду виконаємо заміну $\frac{1}{z} = \zeta$. Тоді, оскільки, областю збіжності степеневого ряду $\sum_{n=1}^{\infty} (2^n + (-1)^{n+1} i^n) \zeta^n$ буде $|\zeta| < \frac{1}{2}$, то область збіжності заданого ряду $|z| > 2$.

- 2) $f(z) = \frac{1}{z+2}, \quad z_0 = \infty;$
- 3) $f(z) = \frac{3}{3z-4}, \quad z_0 = \infty;$
- 4) $f(z) = \frac{1}{z(2-3z)}, \quad z_0 = 0;$
- 5) $f(z) = \frac{1}{z(2-3z)}, \quad z_0 = \frac{2}{3};$
- 6) $f(z) = \frac{1}{z(2-3z)}, \quad z_0 = \infty;$
- 7) $f(z) = \frac{z^3}{z^2 - z - 2}, \quad z_0 = -1;$
- 8) $f(z) = \frac{1}{z^2 - 3iz - 2}, \quad z_0 = 2i;$
- 9) $f(z) = \frac{1}{z+3}, \quad z_0 = 0;$
- 10) $f(z) = \frac{1}{z^2 - 3z + 2}, \quad z_0 = 0;$
- 11) $f(z) = \frac{1}{(z^2 - 4)^2}, \quad z_0 = -2.$

Завдання 73. Використовуючи відомі розклади елементарних функцій в степеневий ряд, розкласти функцію $f(z)$ в околі точки z_0 в ряд Лорана:

- 1) $(z+1)^2 \cos \frac{z}{z+1}, \quad z_0 = -1.$

Розв'язання.

Розкладемо в ряд Лорана спочатку функцію $\cos \frac{z}{z+1}$. Для цього дріб $\frac{z}{z+1}$

запишемо у вигляді $1 - \frac{1}{z+1}$ тоді

$$\cos \frac{z}{z+1} = \cos \left(1 - \frac{1}{z+1} \right) = \cos 1 \cos \frac{1}{z+1} + \sin 1 \sin \frac{1}{z+1}.$$

Так як

$$\cos \frac{1}{z+1} = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n}{(2n)!(z+1)^{2n}},$$

$$\sin \frac{1}{z+1} = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n}{(2n+1)!(z+1)^{2n+1}}$$

$$\begin{aligned} \cos \frac{z}{z+1} &= \cos 1 \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n}{(2n)!(z+1)^{2n}} + \sin 1 \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n}{(2n+1)!(z+1)^{2n+1}} = \\ &= \cos 1 + \frac{\sin 1}{z+1} - \frac{\cos 1}{2!(z+1)^2} - \frac{\sin 1}{3!(z+1)^3} + \dots + \\ &(-1)^n \frac{\cos 1}{(2n)!(z+1)^{2n}} + (-1)^n \frac{\sin 1}{(2n+1)!(z+1)^{2n+1}} + \dots \end{aligned}$$

Отже, розклад заданої функції в степеневий ряд має вигляд:

$$\begin{aligned} (z+1)^2 \cos \frac{z}{z+1} &= (z+1)^2 \cos 1 + (z+1) \sin 1 - \frac{\cos 1}{2!} - \frac{\sin 1}{3!(z+1)} + \dots + \\ &+ (-1)^n \frac{\cos 1}{(2n)!(z+1)^{2n-2}} + (-1)^n \frac{\sin 1}{(2n+1)!(z+1)^{2n-1}} + \dots \end{aligned}$$

- 2) $f(z) = z^3 e^{\frac{1}{z}}$, $z_0 = 0$;
- 3) $f(z) = \cos \frac{z}{z-2}$, $z_0 = 2$;
- 4) $f(z) = \sin \frac{z}{z-i}$, $z_0 = i$;
- 5) $f(z) = z^2 \sin \pi \left(\frac{z+1}{z} \right)$, $z_0 = 0$;
- 6) $f(z) = z^3 \cos \frac{1}{z-2}$, $z_0 = 2$;
- 7) $f(z) = z e^{\frac{1}{z}}$, $z_0 = \infty$;
- 8) $f(z) = \frac{1 + \cos^2 z}{z^6}$, $z_0 = \infty$;
- 9) $f(z) = \frac{1 - e^{-z}}{z^4}$, $z_0 = 0$;
- 10) $f(z) = z^2 e^{\frac{1}{z-1}}$, $z_0 = 1$;
- 11) $f(z) = z^3 \cos \left(\frac{z-1}{z} \right) \pi$, $z_0 = 0$.

Завдання 74. Знайти головну і правильну частини ряду Лорана функції $f(z)$ розвиненої в околі точки z_0 :

$$1) z^3 e^{\frac{1}{z-1}}, \quad z_0 = 1.$$

Розв'язання.

Розвинемо функції z^3 та $e^{\frac{1}{z-1}}$ в ряд Лорана за степенями $(z-1)$:

$$z^3 = (z-1)^3 + 3(z-1)^2 + 3(z-1) + 1;$$

$$e^{\frac{1}{z-1}} = 1 + \frac{1}{z-1} + \frac{1}{2!(z-1)^2} + \dots + \frac{1}{n!(z-1)^n} + \dots$$

Тоді

$$z^3 e^{\frac{1}{z-1}} = ((z-1)^3 + 3(z-1)^2 + 3(z-1) + 1) \left(1 + \frac{1}{z-1} + \frac{1}{2!(z-1)^2} + \dots + \frac{1}{n!(z-1)^n} + \dots \right) =$$

$$= (z-1)^3 + 4(z-1)^2 + (z-1) \left(3 + 3 + \frac{1}{2} \right) + 1 + 3 + \frac{3}{2} + \frac{1}{3!} + \frac{1}{z-1} \left(1 + \frac{3}{2} + \frac{1}{2} + \frac{1}{4!} \right) + \dots +$$

$$+ \frac{1}{(z-1)^n} \left(\frac{1}{n!} + \frac{3}{(n+1)!} + \frac{3}{(n+2)!} + \frac{1}{(n+3)!} \right) + \dots = (z-1)^3 + 4(z-1)^2 + \frac{13}{2}(z-1) + \frac{17}{3} + \frac{73}{24z-1} +$$

$$+ \dots + \frac{n^3 + 9n^2 + 29n + 34}{(n+3)(z-1)^n} + \dots$$

Отже правильна частина ряду Лорана функції $z^3 e^{\frac{1}{z-1}}$ дорівнює $(z-1)^3 + 4(z-1)^2 + \frac{13}{2}(z-1) + \frac{17}{3}$.

Головна частина цього ряду $-\frac{73}{24z-1} + \frac{17}{15(z-1)^2} + \dots + \frac{n^3 + 9n^2 + 29n + 34}{(n+3)(z-1)^n}$

§ 17. Ізольовані особливі точки

Нехай функція $f(z)$ регулярна в кільці $0 < |z - z_0| < \rho$, але не регулярна в точці z_0 ($z_0 \neq \infty$). Тоді точка z_0 називається ізольованою особливою точкою однозначного характеру для функції $f(z)$.

Нескінченно віддалена точка називається ізольованою особливою точкою однозначного характеру для функції $f(z)$, якщо функція $f(z)$ регулярна в області $\rho < |z| < \infty$.

В залежності від поведінки функції $f(z)$ в околі точки z_0 розрізняють наступні три типи особливих точок.

Ізольована особлива точка z_0 однозначного характеру $f(z)$ називається:

а) усувною особливою точкою, якщо $\lim_{z \rightarrow z_0} f(z)$ існує і скінченний;

б) полюсом, якщо $\lim_{z \rightarrow z_0} f(z) = \infty$;

в) істотно особливою точкою, якщо $\lim_{z \rightarrow z_0} f(z)$ не існує.

Зв'язок між розкладом функції $f(z)$ в ряд Лорана в околі точки $z = z_0$ та характером особливості цієї точки встановлюється наступними теоремами:

Теорема 1. Для того, щоб ізольована особлива точка z_0 була усувною особливою точкою функції $f(z)$, необхідно і достатньо, щоб головна частина ряду Лорана в околі точки z_0 була тотожно рівною нулю.

Теорема 2. Для того, щоб ізольована особлива точка $z = z_0$ була полюсом для функції $f(z)$ і, необхідно і достатньо, щоб головна частина ряду Лорана для функції $f(z)$ в околі точки z_0 містила лише скінченне число членів.

Теорема 3. Для того, щоб ізольована особлива точка $z = z_0$ була істотно особливою точкою для функції $f(z)$, необхідно і достатньо, щоб головна частина ряду Лорана в околі точки z_0 містила нескінченну кількість членів.

Завдання 75. довести, що точка z_0 є усувною особливою точкою функції $f(z)$:

1) $f(z) = z \operatorname{ctg} z, \quad z_0 = 0.$

Розв'язання:

Знайдемо границю даної функції при $z \rightarrow 0$

$$\lim_{z \rightarrow z_0} z \operatorname{ctg} z = \lim_{z \rightarrow z_0} \frac{z \cos z}{\sin z}.$$

Границя існує і скінченна, тому точка $z_0 = 0$ є усувною особливою точкою функції $f(z) = z \operatorname{ctg} z$.

2) $f(z) = \frac{1 + \cos z}{z - \pi}, \quad z_0 = \pi;$

3) $f(z) = \frac{\operatorname{sh} \sqrt{z}}{\sqrt{z}}, \quad z_0 = 0;$

4) $f(z) = \cos \frac{1}{z} - \sin \frac{2 - \pi z}{2z}, \quad z_0 = \infty;$

5) $f(z) = \frac{\operatorname{tg} z - \sin z}{z^3}, \quad z_0 = 0;$

6) $f(z) = \frac{1}{z} \left(\frac{1}{z} - \operatorname{ctg} z \right), \quad z_0 = 0;$

- 7) $f(z) = \frac{1 - \cos \frac{1}{z^2}}{\sin \frac{1}{z^2}}, \quad z_0 = \infty;$
- 8) $f(z) = \frac{\operatorname{ch} z - \cos z}{z^2}, \quad z_0 = 0;$
- 9) $f(z) = \frac{1}{z-1} - \frac{1}{e^{z-1} - 1}, \quad z_0 = 1$
- 10) $f(z) = \frac{z}{z^3 + 1}, \quad z_0 = \infty.$

Завдання 76. Знайти полюси функції $f(z)$, і встановити порядок цих полюсів:

$$1) f(z) = \frac{\cos z}{(z^2 - z - 2)^2};$$

Розв'язання: Знайдемо нулі знаменника і визначимо їх порядок.

$z^2 - z - 2 = 0$ при $z_1 = -1, z_2 = 2$. Порядок цих нулів другий. Так як при $z_1 = -1$ та $z_2 = 2$ чисельник не дорівнює i , то це є полюси заданої функції другого порядку.

- 2) $f(z) = \frac{1}{2 - \cos z}$; 3) $f(z) = z^3 - 1$; 4) $f(z) = \frac{\sin \frac{\pi z}{2}}{\sin^2(z-1)}$;
- 5) $f(z) = \frac{z}{(z^3 + 1)^2}$; 6) $f(z) = \frac{z}{1 + e^z}$; 7) $f(z) = \frac{z^4}{(z+1)^2}$;
- 8) $f(z) = \frac{z}{z^3 - z^2 - 8z + 12}$; 9) $f(z) = \frac{z^6}{e^{z-2} - 1}$;
- 10) $f(z) = \frac{1 + \cos z}{1 - \cos z^2}$; 11) $f(z) = \frac{z}{\sin \frac{1}{z}}$; 12) $f(z) = \frac{\cos \frac{\pi}{2} z}{\sin^2(z-1)}$.

Завдання 77. Довести, що точка z_0 є істотно особливою точкою функції $f(z)$.

$$1) f(z) = z^4 e^{\frac{1}{z}}, \quad z_0 = 0.$$

Розв'язання: Розвинемо дану функцію в ряд Лорана в околі точки $z_0 = 0$:

$$z^4 e^{\frac{1}{z}} = z^4 \left(1 + \frac{1}{z} + \frac{1}{2!z^2} + \dots + \frac{1}{n!z^n} + \dots \right) =$$

$$= z^4 + z^3 + \frac{z^2}{2!} + \frac{z}{3!} + \frac{1}{4!} + \frac{1}{5!z} + \dots + \frac{1}{n!z^{n-4}} + \dots$$

Головна частина цього ряду $\frac{1}{5!z} + \frac{1}{6!z^2} + \dots + \frac{1}{n!z^{n-4}}$ містить скінчену кількість членів, отже точка $z_0 = 0$ є істотно особливою точкою функції $f(z) = z^4 e^{\frac{1}{z}}$.

2) $f(z) = \cos \frac{1}{z-1}, \quad z_0 = 1;$

3) $f(z) = \cos z, \quad z_0 = \infty;$

4) $f(z) = \sin z, \quad z_0 = \infty;$

5) $f(z) = \sin z + e^{\frac{1}{z}}, \quad z_0 = \infty;$

6) $f(z) = e^z, \quad z_0 = \infty;$

7) $f(z) = \frac{1}{z} e^{\frac{1}{z-1}}, \quad z_0 = 1;$

8) $f(z) = z \cos \frac{\pi z}{z+1}, \quad z_0 = -1;$

9) $f(z) = \frac{e^z}{1+e^z}, \quad z_0 = \infty;$

10) $f(z) = \operatorname{sh} z, \quad z_0 = \infty;$

11) $f(z) = \operatorname{ch} \frac{1}{z}, \quad z_0 = 0;$

12) $f(z) = \sin \frac{1}{z-3}, \quad z_0 = 3.$

Завдання 78. Знайти ізольовані особливі точки аналітичної функції і з'ясувати їх характер:

1) $\frac{1}{z^2+4}$

Розв'язання: Ізольованими особливими точками даної функції є точки $z_1 = 2i, z_2 = -2i$. Так як це нулі знаменники першого порядку і чисельник в цих точках не дорівнює нулю, то точки $z_1 = 2i$ і $z_2 = -2i$ є простими полюсами функції $f(z) = \frac{1}{z^2+4}$.

- 2) $\frac{z+1}{z-z^2}$; 3) $\frac{1+2z^2}{z+z^3}$; 4) $\frac{z^3}{(1-z)^2}$; 5) $\frac{1}{z(z^2+1)^2}$;
 6) $\frac{\sin z}{z}$; 7) $\frac{e^z-1}{z}$; 8) ze^{-z} ; 9) $\frac{1-\cos z}{z^2}$;
 10) $\frac{1-\cos z}{z^3}$; 11) $\frac{1-\cos z^2}{z^3}$; 12) $\frac{1+z}{e^z}$; 13) $z^3 e^{\frac{1}{z}}$;
 14) $\frac{e^z}{1+z^2}$; 15) $e^{\frac{1}{z-1}}$; 16) $\sin \frac{z}{z-1}$; 17) $\cos \frac{z}{2-z}$;
 18) $\frac{\operatorname{tg} z}{z}$; 19) $\frac{e^z}{z(1-e^{-z})}$; 20) $\frac{1-e^z}{1+e^z}$; 21) $\frac{1}{\cos \frac{1}{z-2}}$;
 22) $z \operatorname{sh} \frac{1}{z}$; 23) $\frac{\sin z}{z(z^2-1)}$; 24) $z^2 \cos \frac{1}{z}$; 25) $z(e^{\frac{1}{z}}-1)$.

§ 18. Лишки.

Коефіцієнт C_{-1} в розкладі в ряд Лорана

$$f(z) = \sum_{n=-\infty}^{\infty} C_n (z - z_0)^n \quad 0 < |z - z_0| < R$$

однозначної аналітичної функції $f(z)$ в околі скінченної ізольованої особливої точки z_0 називається лишком цієї функції відносно точки z_0 і позначається $\operatorname{res}_{z=z_0} f(z)$. Лишок через інтеграл подається формулою

$$C_{-1} = \operatorname{res}_{z=z_0} f(z) = \frac{1}{2\pi i} \int_{C_\rho} f(z) dz,$$

де C_ρ – коло $|z - z_0| = \rho$, $0 < \rho < R$.

Лишок в усуній точці дорівнює нулю.

Якщо точка $z = z_0$ є простим полюсом функції $f(z)$, то лишок в цій точці обчислюється за формулою:

$$\operatorname{res}_{z=z_0} f(z) = \lim_{z \rightarrow z_0} ((z - z_0) f(z)). \quad (1)$$

Якщо точка $z = z_0$ полюс порядку m функції $f(z)$, то лишок в ній обчислюється за формулою:

$$\operatorname{res}_{z=z_0} f(z) = \frac{1}{(m-1)!} \lim_{z \rightarrow z_0} \frac{d^{m-1}}{dz^{m-1}} ((z - a)^m f(z)). \quad (2)$$

Лишком функції $f(z)$ в точці $z = \infty$ (позначається $\text{res}_{z=\infty} f(z)$) називається число $-C_{-1}$, де C_{-1} – коефіцієнт при $\frac{1}{z}$ ряду Лорана для функції $f(z)$ в околі нескінченно віддаленої точки.

$$\text{res}_{z=\infty} f(z) = \frac{1}{2\pi i} \int_{C_\rho^{-1}} f(z) dz,$$

де C_ρ^{-1} – коло $|z| = \rho$, орієнтоване за годинниковою стрілкою.

Якщо функція $f(z)$ аналітична в нескінченно віддаленій точці, то

$$\text{res}_{z=\infty} f(z) = \lim_{z \rightarrow \infty} z(f(\infty) - f(z)),$$

де під символом $f(\infty)$ розуміють $\lim_{z \rightarrow \infty} f(z)$.

При обчисленні лишків доцільно використовувати наступне твердження.

Нехай функція $f(z)$ регулярна у всій розширенній комплексній площині, за виключенням скінченного числа особливих точок. Тоді сума всіх лишків функції $f(z)$, включаючи лишок в точці $z = \infty$, дорівнює нулю:

$$\sum_{k=1}^n \text{res}_{z=z_k} f(z) + \text{res}_{z=\infty} f(z) = 0. \quad (3)$$

Завдання 79. Знайти лишки функції $f(z)$ в її скінченних ізольованих особливих точках:

$$1) f(z) = \frac{1}{z(z-1)^2}.$$

Розв'язання: Особливими точками даної функції є точки $z = 0$ та $z = 1$.

Точка $z = 0$ – простий полюс. За формулою (1) маємо

$$\begin{aligned} \text{res}_{z=0} \frac{1}{z(z-1)^2} &= \lim_{z \rightarrow 0} \left((z-1)^2 \frac{1}{z(z-1)^2} \right) = \\ &= \lim_{z \rightarrow 0} \frac{1}{z} = 1. \end{aligned}$$

Точка $z = 1$ полюс другого порядку, тому за формулою (2) маємо

$$\begin{aligned} \operatorname{res}_{z=1} \frac{1}{z(z-1)^2} &= \frac{1}{1!} \lim_{z \rightarrow 1} \left((z-1)^2 \frac{1}{z(z-1)^2} \right)' = \\ &= \lim_{z \rightarrow 1} (z^{-1})' = \lim_{z \rightarrow 1} \left(-\frac{1}{z^2} \right)' = 1. \end{aligned}$$

Тже, $\operatorname{res}_{z=0} \frac{1}{z(z-1)^2} = 1$ та $\operatorname{res}_{z=1} \frac{1}{z(z-1)^2} = -1$.

2) $f(z) = \frac{z}{(z-2)(z+i)}$;

3) $f(z) = \frac{1}{z^2+9}$;

4) $f(z) = \frac{z+1}{z^2+1}$;

5) $f(z) = \frac{z+1}{z^2(z-1)^2}$;

6) $f(z) = \frac{\sin \pi z}{z^2(1-z)}$;

7) $f(z) = \frac{\cos z}{z^3(z-1)^2}$;

8) $f(z) = \frac{e^z}{z^2(z^2+1)}$;

9) $f(z) = \frac{1}{\sin z}$;

10) $f(z) = \frac{z}{1-\cos z}$;

11) $f(z) = \frac{\sin \frac{1}{z}}{z(i-z)}$;

12) $f(z) = \cos \frac{z}{z-1}$.

Завдання 80. Обчислити лишки функції $f(z)$ в усіх особливих точках і в точці $z = \infty$.

1) $f(z) = \frac{\sin z}{1+z^2}$.

Розв'язання: Особливими точками функції є $z_1 = -i$, $z_2 = i$, $z_3 = \infty$. За формулою

$$\begin{aligned} \operatorname{res}_{z=-i} \frac{\sin z}{1+z^2} &= \lim_{z \rightarrow -i} \left((z+i) \frac{\sin z}{(z+i)(z-i)} \right) = \\ &= \lim_{z \rightarrow -i} \frac{\sin z}{z-i} = \frac{\sin(-i)}{-2i} = \frac{\sin i}{2i} = \frac{1}{2} \operatorname{sh} 1. \end{aligned} \quad (1)$$

Лишок в нескінченно віддаленій точці знайдемо із співвідношення (3)

$$\operatorname{res}_{z=\infty} \frac{\sin z}{1+z^2} = 0 - \left(\frac{1}{2} \operatorname{sh} 1 + \frac{1}{2} \operatorname{sh} 1 \right) = -\operatorname{sh} 1.$$

$$2) \quad f(z) = \frac{\cos^2 \frac{\pi}{z}}{z+1};$$

$$3) \quad f(z) = \frac{e^z}{z^2(1-z)};$$

$$4) \quad f(z) = \frac{\sin \frac{1}{z}}{z^2+4};$$

$$5) \quad f(z) = \frac{\operatorname{ch} z}{z^2-4};$$

$$6) \quad f(z) = \frac{e^{\pi z}}{(z+i)^4};$$

$$7) \quad f(z) = z^3 \cos \frac{1}{z-2};$$

$$8) \quad f(z) = \frac{z-1}{z^{10}(z+2)};$$

$$9) \quad f(z) = \frac{\cos z}{(z-1)^5 z^4};$$

$$10) \quad f(z) = \frac{1}{z - \sin z};$$

$$11) \quad f(z) = \frac{\operatorname{ch} \frac{1}{z}}{z^2-9};$$

$$12) \quad f(z) = \frac{\sin z}{(z^2+1)^2};$$

$$13) \quad f(z) = \frac{e^{\frac{1}{z}} + 1}{z^2-1}.$$

§ 19. Обчислення інтегралів по замкненому контуру.

1. Обчислення інтегралів по замкненому контуру.

Базується на основній теоремі лишків: нехай функція $f(z)$ регулярна в однозв'язній області D , за виключенням скінченного числа особливих точок $z_1, z_2, \dots, z_n$ і нехай γ – проста замкнена крива, яка лежить в області D та містить всередині себе точки $z_1, z_2, \dots, z_n$, тоді:

$$\int_{\gamma} f(z) dz = 2\pi i \sum_{k=1}^n \operatorname{res}_{z=z_k} f(z),$$

де крива γ орієнтована додатно.

Завдання 81. Обчислити інтеграли:

1) $\int_{|z|=1} z \left(e^{\frac{1}{z}} - 1 \right) dz.$

Розв'язання. Особливою точкою даної функції є точка $z = 0$, яка нежить всередині кола $|z|=1$. Тому

$$\int_{|z|=1} z \left(e^{\frac{1}{z}} - 1 \right) dz = 2\pi i \operatorname{res}_{z=0} z \left(e^{\frac{1}{z}} - 1 \right).$$

Для обчислення лишку в точці $z = 0$, розвинемо підінтегральну функцію в околі цієї точки в ряд Лорана.

$$\begin{aligned} z \left(e^{\frac{1}{z}} - 1 \right) &= z \left(1 + \frac{1}{z} + \frac{1}{2!z^2} + \dots + \frac{1}{n!z^n} + \dots - 1 \right) = \\ &= 1 + \frac{1}{2!z^2} + \dots + \frac{1}{n!z^n} + \dots \end{aligned}$$
$$\operatorname{res}_{z=0} z \left(e^{\frac{1}{z}} - 1 \right) = \frac{1}{2}.$$

Звідси

Отже, $\int_{|z|=1} z \left(e^{\frac{1}{z}} - 1 \right) dz = 2\pi i \cdot \frac{1}{2} = \pi i.$

2) $\int_{|z-i|=1} \frac{\cos z dz}{z^2 + 1}$; 3) $\int_{|z|=2} \frac{dz}{z^2 - 1}$; 4) $\int_{|z|=3} \frac{\operatorname{sh} z dz}{(z-1)^2(z+2)}$; 5) $\int_{|z|=2} \frac{z dz}{z^4 + 1}$;

6) $\int_{|z|=1} \sin^2 \frac{1}{z} dz$; 7) $\int_{|z|=1} e^{\frac{1}{z}} dz$; 8) $\int_{|z|=2} z^2 e^{\frac{3}{z}} dz$; 9) $\int_{|z|=1} \cos \frac{1}{z} e^{\frac{2}{z}} dz$;

10) $\int_{|z|=1} \frac{\sin \frac{2}{z}}{\frac{1}{z}} dz$; 11) $\int_{|z|=2} \frac{z \sin z dz}{(z-1)^5}$; 12) $\int_{|z|=3} \frac{z e^z}{z^3 - 3z + 2} dz$;

$$\begin{aligned}
& 13) \int_{|z|=1} \frac{\sin 3z}{(2z-1)(3z+1)^2} dz; \quad 14) \int_{|z-1|=1} \frac{\operatorname{sh} z dz}{1 - \sin \pi z}; \quad 15) \int_{|z-1|=1} \frac{e^{\frac{1}{z-1}}}{z-1} dz; \\
& 16) \int_{|z|=3} \frac{z^3 \operatorname{ch} \frac{1}{z}}{(iz-2)^2(z^2+4)} dz; \quad 17) \int_{|z-1-i|=2} \frac{dz}{(z-1)^2(z^2+1)}; \\
& 18) \int_{|z|=4} \frac{\cos \frac{\pi}{4z} dz}{(z-1)(z+3)^2}; \quad 19) \int_{|z-1-i|=2} \frac{\sin\left(\frac{1}{z} + \frac{\pi}{4}\right)}{1-z} dz; \quad 20) \int_{|z|=1} e^{\frac{z+1}{z}} dz; \\
& 21) \int_{|z|=1} z \sin \frac{\pi}{z^2} dz.
\end{aligned}$$

2. Обчислення визначених інтегралів.

Інтеграли виду $I = \int_0^{2\pi} R(\cos \varphi, \sin \varphi) d\varphi$, де $R(\cos \varphi; \sin \varphi)$ – раціональна функція від $\cos \varphi$ та $\sin \varphi$ зводяться до інтегралів по замкненому контуру.

$$\text{Нехай } z = e^{i\varphi}, \text{ тоді } \sin \varphi = \frac{1}{2i} \left(z - \frac{1}{z} \right), \cos \varphi = \frac{1}{2} \left(z + \frac{1}{z} \right), d\varphi = -i \frac{dz}{z}.$$

При зміні φ від 0 до 2π змінна пробігає коло $|z|=1$ в додатному напрямку і $I = \int_{|z|=1} R_1 |z| dz$, де $R_1 |z| = \frac{i}{z} R\left(\frac{1}{2}\left(z + \frac{1}{z}\right), \frac{1}{2}\left(z - \frac{1}{z}\right)\right)$ – раціональна функція від z

За теоремою про лишки $I = 2\pi i \sum_{k=1}^n \operatorname{res}_{z=z_k} R_1(z)$, де $z_1, z_2, \dots, z_n$ – всі полюси раціональної функції $R_1(z)$, що лежать в крузі $|z| < 1$.

Завдання 82. Обчислити інтеграли.

$$1) \int_0^{2\pi} \frac{d\varphi}{1 - 2a \sin \varphi + a^2}.$$

$$\text{Розв'язання: Введемо заміну } \sin \varphi = \frac{1}{2i} \left(z - \frac{1}{z} \right), d\varphi = -i \frac{dz}{z}$$

Тоді

$$i \int_{|z|=1} \frac{dz}{z \left(1 - 2a \frac{1}{2i} \left(z - \frac{1}{z} \right) + a^2 \right)} = -i \int_{|z|=1} \frac{dz}{aiz^2 + (a^2 + 1)z - ai}.$$

Знайдемо особливі точки підінтегральної функції з рівняння

$$D = (a^2 + 1)^2 - 4ai(-ai) = a^4 + 2a^2 + 1 - 4a^2 = a^4 - 2a^2 + 1 = (a^2 - 1)^2,$$

$$z_1 = \frac{-(a^2 + 1) - |a^2 - 1|}{2ai},$$

$$z_2 = \frac{-(a^2 + 1) + |a^2 - 1|}{2ai}.$$

Так як $|a| < 1$, то $z_1 = ai$, $z_2 = \frac{1}{a}i$.

В середину кола $|z| = 1$ попадає лише одна точка $z_1 = ai$, тому

$$\int_{|z|=1} \frac{dz}{aiz^2 + (a^2 + 1)z - ai} = 2\pi i \operatorname{res}_{z=ai} \frac{1}{aiz^2 + (a^2 + 1)z - ai}.$$

Точка $z_1 = ai$ – простий полюс, а тому

$$\operatorname{res}_{z=ai} \frac{1}{aiz^2 + (a^2 + 1)z - ai} = \lim_{z \rightarrow ai} (z - ai) \frac{1}{ai(z - ai) \left(z - \frac{1}{ai} \right)} = \frac{1}{1 - a^2}.$$

Отже,
$$\int_0^{2\pi} \frac{d\varphi}{1 - 2a \sin \varphi + a^2} = -i \cdot 2\pi i \cdot \frac{1}{1 - a^2} = \frac{2\pi}{(1 - a^2)}.$$

3. Невласні інтеграли від раціональних функцій

$$I = \int_{-\infty}^{\infty} R(x) dx \quad (2)$$

В припущенні, що інтеграл збіжний, його можна обчислити за допомогою формули

$$\int_{-\infty}^{\infty} R(x) dx = 2\pi i \sum_{k=1}^n \operatorname{res}_{z=z_k} R(z)$$

$I_{m-k} > 0$

(тут лишки беруться у всіх особливих точках функції R ., які лежать у верхній півплощині).

Завдання 83. Обчислити інтеграли:

1)
$$\int_{-\infty}^{\infty} \frac{dx}{(1 - x^2)^4}.$$

Розв'язання:

Функція $R(z) = \frac{1}{(1 - z^2)^4}$ має дві особливі точки $z_1 = -i$, та $z_2 = i$, які є

полюсами четвертого порядку. У верхній півплощині лежить лише одна з них

$z_2 = i$, тому за формулою (1) маємо

$$\int_{-\infty}^{\infty} \frac{dx}{(1-x^2)^4} = 2\pi i \operatorname{res}_{z=i} \frac{1}{(1-z^2)^4}.$$

$$\operatorname{res}_{z=i} \frac{1}{(1-z^2)^4} =$$

$$\frac{1}{3!} \lim_{z \rightarrow i} \left((z-i)^4 \frac{1}{(z-i)^4 (z+i)^4} \right)' = \frac{1}{3!} \left((z+i)^{-4} \right)' \Big|_{z=i} = -\frac{5i}{32}$$

Отже $\int_{-\infty}^{\infty} \frac{dx}{(1-x^2)^4} = 2\pi i \left(-\frac{5i}{32} \right) = \frac{5\pi}{16}.$

2) $\int_{-\infty}^{\infty} \frac{dx}{(1+x^2)^3}$; 3) $\int_{-\infty}^{\infty} \frac{dx}{1+x^4}$; 4) $\int_{-\infty}^{\infty} \frac{3x+1}{(1+x^2)^2} dx$; 5) $\int_{-\infty}^{\infty} \frac{(2x+1)dx}{1+x^4}$;
 6) $\int_{-\infty}^{\infty} \frac{dx}{1+x^3}$; 7) $\int_{-\infty}^{\infty} \frac{dx}{(1+x^2)^4}$; 8) $\int_{-\infty}^{\infty} \frac{x^2}{x^4+1} dx$; 9) $\int_{-\infty}^{\infty} \frac{x^2-x+2}{x^4+10x^2+9}$;
 10) $\int_{-\infty}^{\infty} \frac{dx}{(x^2+25)(9x^2+1)}$; 11) $\int_{-\infty}^{\infty} \frac{dx}{i+x^2}$; 12) $\int_{-\infty}^{\infty} \frac{dx}{x^2-2ix-2}$.

4. Невласний інтеграл виду

$$I = \int_{-\infty}^{\infty} e^{iax} R(x) dx \quad (3)$$

Припускаючи, що інтеграл (3) збігається, його можна обчислити за формулою

$$\int_{-\infty}^{\infty} R(x) e^{iax} dx = 2\pi i \sum_{\substack{\operatorname{Im} z_m > 0 \\ z=z_k}} \operatorname{res}(R(z) e^{iaz}).$$

Якщо функція $R(x)$ дійсна при дійсних x та $a > 0$, то відокремлюючи в останній формулі дійсну та уявну частину, одержимо

$$\int_{-\infty}^{\infty} R(x) \cos ax dx = -2\pi \operatorname{Im} \sum_{k=1}^n \operatorname{res}_{z_k} R(z) e^{iaz}, \quad \operatorname{Im} z_k > 0;$$

$$\int_{-\infty}^{\infty} R(x) \sin ax dx = 2\pi \operatorname{Re} \sum_{k=1}^n \operatorname{res}_{z_k} R(z) e^{iaz}, \quad \operatorname{Im} z_k > 0.$$

Завдання 83. Обчислити інтеграли:

$$\begin{aligned} 1) \quad & \int_{-\infty}^{\infty} \frac{(x-1)\cos 5x}{x^2-2x+5} dx; \quad 2) \int_0^{\infty} \frac{\sin x}{x} dx; \quad 3) \int_0^{\infty} \frac{\sin^2 x}{x^2+1} dx; \\ 4) \quad & \int_{-\infty}^{\infty} \frac{\sin 3x dx}{x^2-2x+5}; \quad 5) \int_{-\infty}^{\infty} \frac{x \cos x}{x^2-2x+10} dx; \quad 6) \int_{-\infty}^{\infty} \frac{x \sin x}{x^2-2x+10} dx; \\ 7) \quad & \int_{-\infty}^{\infty} \frac{(x+1)\sin 2x dx}{x^2+2x+2}; \quad 8) \int_{-\infty}^{\infty} \frac{x \sin 2x dx}{x^2+4} dx; \quad 9) \int_0^{\infty} \frac{x^2 \cos x dx}{(x^2+1)^2}; \\ 10) \quad & \int_{-\infty}^{\infty} \frac{\cos 2x}{1+x^4} dx; \quad 11) \int_0^{\infty} \frac{\cos 2x dx}{(x^2+1)(x^2+4)}; \quad 12) \int_0^{\infty} \frac{x^3 \sin 2x dx}{(1+x^2)^2}. \end{aligned}$$

Література

1. Гольдберг А.А., Шеремета М.М. та інші. Комплексний аналіз. Львів, Афіша, 2008.
2. Дюженкова Л.І., Колесник Т.В. та інші. Математичний аналіз у задачах і прикладах. Ч. 2. Київ, Вища школа, 2003.
3. Кулініч Г.Л., Таран Є.Ю., Бурим В.М. та інші. Вища математика. Спеціальні розділи. 2-ге видання. Київ, Либідь, 2003.
4. Задерей П.В. Теорія функцій комплексної змінної. Київ, КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2016. 354 с.
5. Константинов В.В. ТФКЗ: теорія і практика. Київ, КНУ ім. Тараса Шевченка, 2021.
6. Слюсарчук П.В. Комплексний аналіз : Навчальний посібник. Ужгород, 2022.
7. Горайнов В.В. Комплексний аналіз. Суми, 2020.
8. Скасків О.Б. Комплексний аналіз. Львів, ЛНУ ім. Івана Франка, 2018. 230 с.
9. Zakeri S. A Course in Complex Analysis. Princeton University Press, 2021. 448 p.
10. Needham T. Visual Complex Analysis. Oxford University Press, 2023. 623 p.
11. Жильцов О.Б. Практикум з вищої математики / О.Б. Жильцов, Г.М. Торбін. Київ, МАУП, 2022. 286 с.
12. Алексєєва І.В. Теорія функції комплексної змінної: практикум. Київ, КНУ ім. Тараса Шевченка, 2020. 115 с.
13. Єжов С.М. Теорія функції комплексної змінної : Навчальний посібник. Київ, 2022.
14. Тевяшев А.Д. Вища математика у прикладах та задачах / А.Д. Тевяшев, О.Г. Литвин, Г.М. Кривошесва, Л.В. Обухова, О.Г. Серета, Н.О. Головка. Київ, Кондор, 2006. 608 с.